

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1919.

Andra kammaren.

Nr 3.

Tisdagen den 19 augusti.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Föredrogs och hänvisades till andra särskilda utskottet herr *Torgéns* på kammarens bord liggande motion nr 18.

§ 2.

Vidare föredrogos, men bordlades åter första särskilda utskottets utlåtanden nr 1 och 2.

§ 3.

Avgåvos följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 4, med förslag till lag om arbetstidens begränsning, nämligen:

nr 19, av herr *Holmström m. fl.*;
nr 20; av herr *Hagman* i Stockholm *m. fl.*; och
nr 21, av herr *Eriksson* i Stockholm *m. fl.*

Dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 4.

Justerades ett protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.7 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 20 augusti.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 14 innevarande augusti.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna protokoll:

*Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen
för justitiedepartementet den 19 augusti 1919.*

Till justitiedepartementet hade från länsstyrelsen i Hallands län insänts en den 12 augusti 1919 dagtecknad riksdagsmannafullmakt av innehåll att, sedan lantbrukaren Anders Elisson i Tvååker blivit utsedd till ledamot av riksdagens andra kammare för Hallands läns valkrets för en tid av tre år, räknade från och med den 1 januari 1919, men denna plats blivit ledig, vid förrättning enligt 67 § av lagen om val till riksdagen lantbrukaren Nils Johansson i Brånalt blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari 1921.

Vid den granskning av fullmakten, som företogs inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till andra kammaren.

I ämbetet:

Sven Hagströmer.

Jämte det protokollet lades till handlingarna, godkände kammaren den däri omnämnda fullmakten samt förklarade herr Johansson i Brånalt behörig till riksdagsmannakallets utövande.

Herr talmannen tillkännagav, att herr Johansson i Brånalt denna dag intagit sin plats i kammaren.

§ 3.

Föredrogs en från herr *Bergström* i Bäckland inkommen telegrafisk ansökning att på grund av sjukdomsfall i familjen erhålla ytterligare 5 dagars ledighet från riksdagsgörömlen; och blev berörda ansökning av kammaren bifallen.

§ 4.

Vidare föredrogs var för sig och hänvisades till andra särskilda utskottet de på kammarens bord liggande motionerna nr 19 av herr *Holmström m. fl.*, nr 20 av herr *Hagman* i Stockholm *m. fl.* och nr 21 av herr *Eriksson* i Stockholm *m. fl.*

§ 5.

Till avgörande förelåg nu första särskilda utskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående införselmonopol å viss spannmål *m. m.* Ang. införselmonopol å viss spannmål m. m.

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t i en den 2 augusti 1919 dagteknad proposition, nr 1, föreslagit riksdagen, hemställde första särskilda utskottet, till vars behandling ifrågavarande proposition hänvisats, att riksdagen måtte

dels besluta, att för tiden till och med den 31 augusti 1920 rätt att till riket införa vete och råg samt mjöl och gryn därav icke skulle tillkomma annan än staten eller den eller dem, åt vilken eller vilka staten överläte sådan rätt, med undantag dock för sådan införsel, som vore att hänföra till gränstrafik;

dels besluta, att för tiden till och med den 31 augusti 1920 rätt att inom riket till förbrukare direkt eller genom återförsäljare försälja vetemjöl icke skulle tillkomma annan än staten eller den eller dem, åt vilken eller vilka staten överläte sådan rätt;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som kunde erfordras för upprätthållandet av nu angivna ensamrätt till viss införsel och försäljning;

dels ock godkänna det kontrakt mellan svenska staten och Sveriges kvarnintressenter, förening u. p. a., som funnes såsom bilaga 1 fogat vid det i propositionen åberopade statsrådsprotokollet.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herr *Hage*; samt

av herrar *Wohlin*, *Ivar Pettersson* och *Olsson* i Kullenbergstorp beträffande utskottets motivering.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Hage*: Herr talman, mina herrar! Jag har antecknat

Ang. införel-
monopol å
viss spannmål
m. m.
(Forts.)

en blank reservation vid detta utskottsutlåtande och har därför anledning att säga några ord i frågan fastän det är synnerligen lönlöst att uppträda i den här frågan. Ty riksdagens möjligheter att besluta någonting annat än vad regeringen föreslagit — t. ex. ett avslag på det här föreliggande förslaget — äro, som alla torde veta, mycket små. Det förhåller sig alltså på det sättet, kan man säga, att riksdagens beslutanderätt härvidlag är nästan rent *formell*. I stort sett, kan man påstå, att riksdagen är bunden av regeringens föregående behandling av den här frågan. Och saken förelägges till avgörande så sent, att det torde vara nästan omöjligt — det har kommit fram i utskottet också — att besluta på något annat sätt än som regeringen föreslår, d. v. s. att denna sammanlutning av kvarnar skall övertaga den verksamhet, som det här är fråga om. Men trots detta skall jag be att få göra några reflexioner i frågan.

Vad som alldeles givet har inverkat på att saken har tagit den vändningen, att man fått med sig en ganska stark opinion, för att kvarnmonopolet skall övertaga denna verksamhet, är väl bl. a. det förhållandet, att det av det privata monopolet erbjudes — som det synes på ett ställe i propositionen — billigare priser än om staten skulle driva denna verksamhet. För min del vill jag dock säga det, att den omständigheten bör icke vara uteslutande avgörande för bedömande av den här frågan. Jag tror nämligen, att man därvidlag kan säga, att om man tager hänsyn endast till den saken, då vinner man visserligen en fördel för tillfället, men det kan hända, att man köper denna fördel — detta eventuellt billigare pris — genom en kommande bundenhet för det allmänna i avseende å kvarnindustrien, som medför nackdelar, som äro ofantligt mycket större än den vunna fördelen.

Nu förstår jag också, att en av orsakerna, varför man icke på något sätt vill vara med om statsdrift utan i stället föreslår, att det privata initiativet skall övertaga den verksamhet, som det här är fråga om, är den starka avsky och det missnöje, som har yppat sig under den här tiden mot statskommissionerna. På grund av den s. k. kommissionsleda, som har uppstått åtminstone under förra delen av dessa kommissioners verksamhet, har det kanske även på håll, där man håller på statssocialism i en viss utsträckning blivit ett minskat intresse för att försöka gå fram på sådana vägar, som på något sätt ha färg av statssocialism. För min del vill jag dock påvisa, att i ett annat land, vårt grannland Norge, har man av detta förhållande, som jag nu har talat om, dragit en helt annan slutsats och kommit till en helt annan uppfattning. Där har man påvisat det förhållandet, att under den första tiden, då staten övertog denna verksamhet, voro de statsorgan, som handhade verksamheten, synnerligen olämpliga för att sköta dessa uppdrag, och följden blev, att det uppstod ett mycket starkt missnöje med dessa organ. Men efter hand som kommissionerna hunno någorlunda sätta sig in i förhållandena, blev detta missnöje något mindre. Och nu har man i Norge resonerat på det sättet, att om

det är så, att man kunnat konstatera, att dessa statsorgan till en början icke voro mäktiga att sköta denna rörelse, och om det dessutom kan konstateras, att vi kunna komma in i sådana förhållanden, då staten återigen måste taga hand om denna verksamhet, då ser man i detta förhållande ett skäl för att man skulle fortsätta med statsverksamheten. Man ser däri en sådan hänvisning som den, att man bör fortsätta med statsverksamhet för att kvalificera dessa statsorgan och dessa statsfunktionärer till att kunna sköta dessa mycket viktiga uppdrag, om man återigen en gång kommer in i sådana förhållanden, att staten behöver taga hand om hela denna rörelse. Det tycker jag är ett synnerligen sunt och riktigt resonemang. Man slår fast detta förhållande, att vi kunna återigen en gång och kanske ganska snart komma i sådana situationer, att staten måste taga hand om denna rörelse, och på grund därav är det lämpligt att fortsätta med denna statsdrift, för den händelse vi återigen en gång skulle komma in i sådana förhållanden, att denna statsdrift måste tillgripas.

Även i vårt land har man den uppfattningen att det kan tänkas, att sådana förhållanden kunna inträffa. Det framgår av det förslag till överenskommelse med kvarnarna, som föreligger i propositionen nr 1. Det finns på sidan 72 en formulering i § 16, där man talar om att det skulle kunna tänkas, att staten blir tvungen att främtaga detta privata företag denna verksamhet och återigen övergå till statsdrift. Inför konstaterandet av det förhållandet skulle jag för min del vilja komma fram just till den uppfattningen, att då vore det väl bra mycket bättre, när i alla fall denna risk föreligger, att först som sist fortsätta med denna statsverksamhet under den övergångstid, som det här är fråga om, och under vilken i alla fall, som vi veta, det är konstaterat att man icke kan lössläppa hela denna verksamhet fullständigt okontrollerad till privat företagsamhet.

Nu vet jag, att ett av de allra mest vägande skäl, som föranlett, att man här från regeringens sida har föreslagit, att det privata initiativet skall övertaga denna verksamhet, är det förhållandet, att om man så gör, då blir statens kreditbelastning mindre. Man får loss en hel del kapital, som staten nu ligger ute med för denna verksamhet. Det är fullt riktigt. Därom kan icke mer än en mening råda. Men däremot kan samtidigt påvisas en annan sak, som jag för min del har framfört både i utskottet och även i en reservation, som jag avgivit inom sakkunniga nämligen det förhållandet, att landets hela samlade kreditbelastning kommer icke i någon större grad att minskas genom en sådan anordning. Jag framhöll den synpunkten i utskottet, och då påstods det där — jag vet icke om det är riktigt — att dessa kvarnar, som det är fråga om att lämna denna verksamhet till, hava använt det kapital, som de förfoga över, till att låna ut det till annan privat verksamhet. Om det förhåller sig så, då veta vi mycket väl, att i och med det, att dessa kvarnar övergå till denna verksamhet, som de skulle få enligt regeringens förslag, så måste de draga till-

Ang. införsel-
monopol å
viss spannmål
m. m.
(Forts.)

Ang. införsel-
monopol å
viss spannmål
m. m.
(Forts.)

baka dessa pengar som de lånat upp till andra företag, och då måste dessa företag i sin tur skaffa sig kredit, och följden blir då att landets samlade kreditbelastning icke blir minskad, såvitt man kan se, åtminstone icke i större grad, genom den anordning som föreslagits.

Ja, från dessa utgångspunkter skulle jag för min del vara mest böjd för att yrka avslag på det här föreliggande utskottsutlåtandet, och detta särskilt med hänsyn dessutom till det förhållandet, att, om detta beslut fattas, så giver men ett privat monopol en oerhört stor makt här i landet både över konsumenter och producenter. Det är ett faktum, som ingen här kan förneka även om man tar hänsyn till att här är fråga om en viss statskontroll. Men som saken ligger, förhåller det sig så, att vi stå alldeles omedelbart inför den tidpunkt, då man skall ordna hela denna affär. Regeringen har för sin del utgått från att riksdagen kommer att besluta på sätt regeringen föreslagit, och den har gjort alla anordningar med hänsyn till det förhållandet. Det är därför såvitt jag kan förstå och enligt vad jag inhämtat i utskottet, nästan omöjligt nu, vid denna tidpunkt åtminstone, att fatta ett annat beslut, än det som utskottet har velat genomföra. Och från den utgångspunkten och av det skälet men *endast* av det skälet ser jag mig förhindrad att yrka avslag på utskottets här föreliggande förslag.

Men om jag alltså icke gör ett avslagsyrkande i det avseendet, så skall jag dock be att få säga några ord i en annan punkt, nämligen med avseende å *prisfrågan*. Här föreligger ju ett uttalande i utskottsutlåtandet, där man jämför de priser, som nu skulle komma till stånd på mjöl och spannmålsprodukter i allmänhet, och de priser som förut voro gällande. Såvitt jag kan förstå, har resultatet av det resonemanget, att man kunnat i någon mån nedsätta spannmålsprisen och mjölprisen, för regeringen tett sig så, att man tycker, att hädanefter kan det knappast bli tal om att försöka åstadkomma någon nedsättning vidare utöver detta på spannmål eller på mjöl, vars pris har en oerhört stor betydelse för levnadskostnaderna i allmänhet för folket i landet. För min del har jag med anledning av detta gjort i utskottet ett yrkande, att man skulle i motiveringen på något sätt uttala den förväntningen, att Kungl. Maj:t i fortsättningen gjorde allt som var möjligt för att i alla fall ytterligare nedsätta mjölpriset särskilt för de fattigare konsumenterna. Det var omöjligt att få in det uttalandet i utskottsbetänkandet. Men för min del tycker jag det varit synnerligen lyckligt, om riksdagen i likhet med folkhushållningskommissionen hade gjort ett sådant uttalande. Det är visserligen sant, att mjölpriset i alla fall kommer att gå ner med vissa summor, såsom framgår av propositionen, men det är ju också ett känt förhållande, att vi befinna oss vid en tidpunkt, då prisnivån på andra varor återigen håller på att gå upp. Här kan konstateras det förhållandet, att man har anledning tro, att priset på hyror skall komma att höjas. Vidare har det talats om att pris på skor

skall komma att gå upp. Vidare talas om att priset på ved lika-
ledes skall komma att höjas. Och slutligen har ju beslut träffats
om höjning av frakterna. Allt detta verkar därhän, att man har
anledning att tro, att vissa utgiftsposter för folket komma att
stegras. Det vore därför synnerligen lyckligt, om man kunde på
andra punkter, på andra utgiftsposter, där det vore möjligt, söka
åstadkomma en så stor nedsättning som möjligt, särskilt för den
fattigare delen av befolkningen, eventuellt genom fortsatta verkligt
tillräckliga statsanslag. Därvidlag veta vi alla, att möjligheten
att göra detta skulle ha blivit något större, om vi fortsatt med
statsdrift. Men givetvis föreligger möjlighet att göra en sådan
nedsättning under vissa villkor, även om man går in på de vägar,
som här föreslås.

Ang. införsel-
monopol å
viss spannmål
m. m.
(Forts.)

För min del vill jag alltså göra det uttalandet, trots det att
man har här icke velat vara med därom i utskottet, att det varit
riktigt, om riksdagen och utskottet hade betonat, att den förväntar
sig att regeringen gör allt vad den kan göra för att ytterligare
nedsätta priserna å spannmålsprodukterna. Jag vill särskilt peka
på att hela denna fråga om nedbringande av prisnivån är ju en
fråga, som är synnerligen aktuell i en stor del stater i utlandet.
Jag vill särskilt påvisa, att till exempel presidenten Wilson ny-
ligen kom fram med ett förslag, som går ut på att han skall sätta
in hela sin kraft på att nedsätta denna prisnivå. Och nedsättan-
det av prisnivån är något, såsom också betonas från alla håll, som
framstår som en nödvändighet, för att vi skola bestå i konkurren-
sen med utlandet.

Jag har endast velat vid detta tillfälle ge tillkänna denna
min principiella ståndpunkt i denna sak. Men, som sagt, på grund
av det här föreliggande förhållandet, på grund därav att vi endast
ha tio dagar på oss att ordna denna fråga, på grund därav är
jag hindrad att yrka avslag på den kungl. propositionen och skall
alltså herr talman, inskränka mig till att anföra vad jag här
yttrat angående *motiveringen* till det föreliggande förslaget. Jag
har alltså, herr talman, inget yrkande att göra.

Herr Nilsson i Bonarp: Herr talman, mina herrar! För
min del har det icke varit med någon glädje, som jag givit mitt
votum för Kungl. Maj:ts föreliggande förslag. Men som frågan
ligger har det nästan varit omöjligt att komma till ett annat re-
sultat. Genom det beslut, som jag förmodar att kammaren i dag
kommer att fatta, monopoliseras en av våra större trustar och får
därvid sin förut ganska stora ekonomiska makt ytterligare ut-
ökad.

Vid flera föregående tillfällen då det varit fråga om inrät-
tande av monopol — statsmonopol eller enskilt — har jag alltid
ställt mig avvisande. När jag nu denna gång ger min röst för bi-
fall till inrättandet av ett enskilt monopol, sker det, emedan jag
i valet mellan enskilt monopol och statsmonopol anser det förra
vara mindre skadligt än det senare. Alla monopol kunna vara

Ang. införsel-
monopol å
viss spannmål
m. m.
(Forts.)

skadliga, skadligare ju starkare de äro, och statsmonopolen mest, därför att mot dessas övermakt ges i själva verket icke någon appell. Ett enskilt monopol kan ju kontrolleras, och om det missbrukar sin maktställning, kunna genom lämpliga åtgärder dessa missbruk undanröjas. Faran för maktmissbruk kan naturligtvis i föreliggande fall tänkas även med den föreslagna skarpa kontroll, som föreskrives i det här förslaget.

Det kan komma att visa sig, att det för jordbrukarne blir kinkigare att leverera sin spannmål till det enskilda monopolet, till kvarnföreningen, än det förut varit att leverera den till staten. Kommer t. ex. priset på importspannmålen att ligga under de hos oss fastställda minimiprisen, kan man motse svårigheter, lika så om det till följd av dåligt väder blir svårt för leverantörerna att leverera alldeles prima vara. Beträffande prisläget för importspannmålen är det för närvarande så, att den står i högre pris än de hos oss fastställda minimipriserna. Det meddelades i utskottet, att priset å La Plata-vete står i 44 å 45 kr. för 100 kg. och Austral-vete i 48 kr. för 100 kg. Så länge detta förhållande består, löper lantmannen ingen risk, ty då är det för kvarnarna av intresse att få köpa så mycket som möjligt av den inhemska varan för de billigare, fastställda minimipriserna.

Vidkommande det med monopolet upprättade kontraktet kunde om detta vara mycket att säga. Det är på många punkter svår-förståeligt. Det finns också bestämmelser, som det kunde vara önskvärt att få ändrade, ehuru litet var bör kunna förstå, att när det gäller ett kontrakt, som utgör resultatet av förda förhandlingar emellan kvarnföreningen och regeringen är det närmast att betrakta såsom ett ultimatum, och går därför ej att ändra. Kontraktet innehåller bland annat bestämmelse om att endast $\frac{1}{6}$ utav den beräknade skörden av vete och råg skall mottagas per månad. Denna bestämmelse kan naturligtvis komma att bereda jordbrukarne vissa svårigheter. I avseende på denna bestämmelse har lantbruksstyrelsen också riktigt anmärkt, att den kan, »om den hänsynslöst tillämpades, vålla stora svårigheter för sådana odlare, vilka på grund av bristande förvaringslokaler eller trängande utgifter måste avtröska och sälja sin brödsädesskörd omedelbart efter bärningen.» Ja, för dem blir det naturligtvis svårt med denna bestämmelse, men man får väl hoppas, att monopolet kommer att tillämpa den med varsamhet och icke därvidlag förfara alltför strängt.

När nu utskottet trots dessa betänkligheter accepterat Kungl. Maj:ts föreliggande förslag, beror detta först och främst såsom jag förut antydde på den omständigheten att man knappast haft något annat val. Ja, det har ju visserligen funnits, såsom det uttrycktes i utskottet, en *teoretisk* möjlighet, men blott en teoretisk sådan att göra något annat. Den erfarenhet, man vunnit vid tillämpningen av statsdrift under de tilländagångna senaste 5 åren, ha icke varit av den beskaffenhet, att den gärna kan inbjuda till ett fortsättande. Herr Hage framhöll nyss att det till en början

visade sig, att dessa statsorgan icke fungerat tillfredsställande, men att man kunde förvänta att om de finge fortsätta det skulle bli något bättre. Ja, det kanske ligger någon rätt i detta, men det har i alla fall varit förenat med sådana svårigheter och lett till sådant tvång, att alla äro ledsna därpå och jag tror även att det i fortsättningen skulle kännas alltför tryckande.

Det enskilda monopolet kan även det komma att bereda konsumenter och producenter åtskilliga olägenheter men det torde dock innebära större frihet än statsmonopol. Dessutom tala ju särskilda skäl för ett enskilt monopol framför ett statsmonopol. Genom det enskilda monopolet befrias statsverket dels ifrån större delen av de förlustrisker, som minimiprisgarantien innebär, dels ock från hela den under nuvarande penningförhållanden särdeles betungande bördan av brödsädsimportens och den inrikes spannmålsupphandlingens finansiering, som ansetts komma att kräva omkring 100 miljoner kr. Kommer detta förslag, såsom jag antydde, att innebära en övergång till fria former, synes ett bifall till detsamma trots alla betänkligheter dock kunna vara befogat och det är därför, jag för min del givit detsamma mitt votum.

Jag vill emellertid ännu en gång bestämt understryka, att det icke är med någon glädje eller tillfredsställelse, jag ser en sådan monopolbildning som den ifrågavarande. Det är uppenbart, att man får ha ögonen på den, att den icke växer utöver vad man tänkt.

Jag vill, herr talman, med detta hava givit tillkänna, att jag ger min röst för utskottets förslag.

Herr Källman: Herr talman! Oberoende av att jag i olikhet med den föregående talaren anser det privata monopolet mycket farligt, har jag ändock såväl ibland de sakkunniga som inom utskottet varit med om att tillstyrka Kungl. Maj:ts förevarande förslag, och jag skall tillåta mig att i korthet anföra några skäl därför.

Det är, såsom bekant, på det sättet, att om ransoneringen, som ju är mycket hatad, skall inom den närmaste tiden kunna upphöra, måste på grund av minimiprisutfästelserna för inhemsk råg och vete antingen staten själv utöva ett importmonopol eller ock överlämna detta åt något konsortium. Valet mellan dessa två alternativ har blivit en prisfråga. Vem kan göra det billigast? Det har varit avgörande för ståndpunktstagande såväl ibland de sakkunniga, som hos Kungl. Maj:t — antar jag — liksom ock i utskottet. Svaret finnes på sid. 41 i propositionen, där det återfinnes en kalkyl, som utvisar kostnaderna vid statsdrift och vilka pris man kan beräkna, när det utövas av ett enskilt monopol. Efter att hava anfört denna tabell säger departementschefen: »Av jämförelse mellan a och c framgår, att vid den enskilda driften prisen å vetemjöl och rågsikt skulle bliva ganska väsentligt lägre än de nuvarande, oaktat dessa äro nedbringade medelst betydande tillskott av statsmedel, samt att priset å rågmjöl blir oförändrat, ehuru prisregleringen

Ang. införselmonopol å viss spannmål m. m.
(Forts.)

Ang. införsel-
monopol å
viss spannmål
m. m.
(Forts.)

bortfaller. Vid jämförelse mellan statsdrift enligt inom folkhushållningskommissionen verkställd prisberäkning och enskild drift (b och c) visar sig beträffande alla mjölsorter det senare systemets fördelar i prisavseende, synnerligast i fråga om det viktiga rågmjålet. Jag vill för övrigt ånyo betona, att sannolikhet föreligger för att de vid enskild drift kalkylerade prisen, särskilt å rågmjöl, skola i verkligheten komma att ställa sig ännu lägre än ovan angivits.»

Ja, härmed är i korthet det väsentligaste skälet angivet för att man över huvud kan gå med på det föreliggande förslaget. Jag vill blott till detta anmärka, att den, som för statens räkning uppgjort dessa kalkyler, icke räknat i överkant utan med hänsyn till vissa därefter skeende prisstegringar mycket lågt, varför det kan tänkas, att statspriset blir ännu något högre. Härtill kommer ock det psykologiskt viktiga skälet, att folk i allmänhet är mycket förbittrat på statliga åtgärder, särskilt så fort de i någon form beröra jordbruket, och då har man böjt sig även för detta skäl. Nu hör man emellertid, att många klagat ur jordbrukarnas synpunkt. Man fruktar, att jordbrukarna bli hårt klämda genom ett enskilt monopol. Det kan ju icke skada, att jordbrukarna få tillfälle att göra en ny erfarenhet. Under krisåren, varunder det gällt för statens myndigheter att söka få tag uti och fördela de knappa förnödenheterna så gott sig göra lät, ha jordbrukarna omotiverat beklagat sig över statens hårdhet. För dessa klagande blir det säkert hälsosamt att taga ett nappatag med ett enskilt monopol. Jag för min del tycker, att det bör bli en lärdom.

Det tillkommer för mig ett skäl, som gör, att jag icke kan dela herr Hages uppfattning, att man bör fortsätta med statsdrift, nämligen det att denna statsdrift skulle bli av den mest provisoriska karaktär, som tänkas kunde, alldenstund den komme att upphöra den 1 juni 1920 eller en kort tid därefter. Att för en sådan kort tid inrätta ett statsmonopol finner jag fullständigt meningslöst, ty omedelbart därefter återgå vi till fullt normala förhållanden. Det har för mig varit det mest avgörande skälet. Det är således icke här fråga om att göra en eventuell statsdrift på detta område bestående för framtiden utan om ett provisorium, som kommer att ur de synpunkter, som herr Hage anförde, och som jag mycket intresserar mig för, sakna praktisk betydelse.

Bland de andra skäl, som äro andragna för förslaget, är att staten slipper finansieringsbördan, och att kvarnindustrien får lov att åtaga sig att tillhandahålla mjöl till garanterat pris. Detta pris får underskridas men icke överskridas. Med detta återfår kvarnindustrien, såsom den heter, sin rörelsefrihet. Jag vill fästa uppmärksamheten på att det försäljningsmonopol det här är fråga om inom landet, omfattar endast vetemjöl: det omfattar icke mjöl av råg och icke heller gryn av råg, vete eller korn samt icke heller mjöl av råg eller korn. Staten lämnar icke någon garanti för överträdelse av importmonopolet, endast i så måtto, att statens myndigheter naturligtvis komma att beivra eventuellt förekom-

mande förseelser, men staten har för den skull ingen särskild förpliktelser. *Ang. införselmonopol å viss spannmål m. m.*

Det herr Hages tanke om prisreglering reser sig en hel del praktiska hinder. Det är praktiskt taget uteslutet att utan alltför stora besvär och kostnader åstadkomma en prisreglering för fattiga grupper av medborgare, såsom herr Hage ifrågasätter. Och jag vill framhålla, att utan ett ransoneringssystem går det icke. Att uppehålla ett ransoneringssystem för denna prisreglerings skull tror jag näppeligen man över huvud taget önskar. Denna prisreglering ha vi, som tillhört folkhushållningskommissionen, rätt mycken erfarenhet av. Jag vill påstå, att man igångsätter icke en sådan utan alldeles tvingande omständigheter. Det medför så gränslöst med arbete för statens myndigheter liksom ock för de kommunala, att man som sagt icke gör det utan alldeles tvingande skäl. Där måste man vidtaga andra åtgärder, för att de mest behövande skola komma över det höga pris, som gäller. Den väg som herr Hage rekommenderar är ej lämplig.

Det var just dessa korta ord, herr talman, jag för min del ville anföra till förmån för det föreliggande förslaget, och jag vill sluta med att säga, att därest det hade varit fråga om att för en längre framtid kunna åstadkomma ett statsmonopol på det område, varom det här rör sig, skulle det för mig varit ett nöje att tillstyrka en sådan anordning, men när här endast avses tiden allra längst till den 31 augusti 1920 och vi under tiden från den 1 september 1919 till samma tid 1920 kunna få mjölet billigare genom ett enskilt monopol, har jag ej dragit mig för att vara med om denna anordning som ett provisorium.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman, mina herrar! Vid utskottets behandling av förevarande ärende har jag varit med om att avgiva en reservation. Denna gäller uteslutande det förslagskontrakt, som Kungl. Maj:t avslutat med kvarntrusten; jag tillåter mig begagna det ordet för korthetens skull. I detta kontrakt ha vi funnit åtskilliga delar vara av den beskaffenhet, att vi icke hava kunnat helt gilla detsamma. Där finnes den punkten att Kungl. Maj:t skulle insätta en ledamot i styrelsen, naturligtvis för kontrollens skull. Vi ha trott att denna kontroll skulle bättre och korrektare markerats, om Kungl. Maj:t förbehållit sig rätt att utse ordförande i styrelsen. Det kan ju vara på denna punkt en smakfråga, man kan ha olika uppfattning, men vi ha trott, att det just för att markera kontrollen hade varit önskvärt, att det hade förbehållits Kungl. Maj:t, som jag sade, att besätta ordförandeplatsen.

Vidare hava vi funnit, att den bestämmelsen i kontraktet, enligt vilken kvarnintresset, kvarnindustrien, blir helt och hållet renodlat, är föga lycklig. Man har utan vidare skjutit åt sidan spannmålshandlarna och sammanslutningar av producenter. De

Ang. införsel- få icke vara med om denna sammanslutning utan blott ägarna av
monopol å kvarnarna. Vi hava fruktat, rent ut sagt, denna utveckling icke
viss spannmål minst för den tid, som kommer efter det detta avtal upphört att
m. m. gälla. Då stå vi jordbrukare inför denna kvarntrust. Jag tror,
(Forts.) att det blir icke enbart behagligt. Vi inse ej heller, att det skulle
varit en omöjlighet att på denna punkt stadga, att även andra
intressen hade kunnat få göra sig gällande vid regleringen under
detta år, d. v. s. sluta sig till den nya organisationen.

Det är huvudsakligen dessa anmärkningar, som vi hava funnit
skäl att framhålla. Vi framhöllo dem även i utskottet, men ut-
skottet ville icke följa oss på den linjen och sakligt behandla dem eller
göra ens ett försök att se efter, om en ändring skulle vara möjlig
att åstadkomma på dessa punkter. Vid det förhållandet kan en
reservation i det fallet endast uttrycka reservanternas mening.
Möjligheten att vinna rättelse i sak är totalt avklippt, och det är
just för att markera denna vår mening jag begärt ordet.

Jag har, herr talman, som frågan nu ligger, icke något yr-
kande att göra.

Herr vice talmannen Hamilton: Herr talman! Då herr Ols-
son i Kullenbergstorp inte framställde något yrkande, skulle jag
kunnat avstå från ordet. Herr Olsson har likväl framställt två
anmärkningar mot behandlingen av frågan inom utskottet, och dem
vill jag taga upp till besvarande.

Från hans meningsfränders sida framställdes, såvitt jag kan
erinra mig, endast tvenne yrkanden. Det ena utgick på sådan
ändring i kontraktet, att den av Kungl. Maj:t tillsatta ledamoten
i styrelsen för Sveriges kvarnintressenter skulle fungera som ord-
förande. Den andra var, att därest de i 14 § omförmälda skyldig-
heterna, som kvarnintressenterna hade gent emot staten, icke
fylldes, detta skulle bli föremål för skiljenämnds avgörande.

Vad det första av spörsmålen beträffar framställdes proposi-
tion på sådan ändring. Den avslogs dock. Man ansåg nämligen
och det med rätta, att detta ändringsförslag var av ringa bety-
delse.

Vad den andra frågan angår, vill jag säga, att det föreföll
mig åtminstone självklart, att om mellan staten och de andra
kontrakterande parterna tvist uppstår, så måste denna underkastas
skiljenämnds avgörande. Sålunda behöfde väl knappast någon
ändring göras. I varje fall voro båda frågorna föremål för ut-
skottets behandling men ansågos icke vara sådana att de beträf-
fande dem framställda yrkandena borde bifallas.

Rörande den andra frågan, som av herr Olsson i Kullenbergs-
torp berördes, nämligen vidtagande av sådan ändring i kontraktet,
att även handlarnas intressen skulle bli tillfredsställda, framställ-
des, såvitt jag förstär, intet yrkande därom i utskottet. För ut-
skottet var frågan den, huruvida man skulle fortsätta med stats-
drift eller man skulle övergå till enskild drift, enskilt monopol.
Vi ha blott valet mellan dessa två vägar, så länge minimiprisen

på spannmål finnas. Efter deras upphörande kan man ju, ifråga om spannmålshandeln, övergå till den fria handeln. Jag har den uppfattningen av de långa debatter, som hållits i denna kammare rörande statsdrift och alla dessa kommissioner, att den till leda gående, kan jag säga, diskussionen därom givit vid handen, att andra kammaren åtminstone är trött på statsdrift. Jag tror ej heller, att det har varit lyckligt att vi fortsatt med densamma, även måhända med ransonering. Nu återstår icke annat än att acceptera det förslag regeringen kommit med. Att vidtaga ändringar i kontraktet hade nog varit synnerligen svårt, då man vet att jordbruksministern under månadtal underhandlat med kvarnarna för att nå det resultat, vi se i det föreliggande kontraktet. Att vidtaga några mindre ändringar av föga eller ingen betydelse vore uteslutande till tidsspillan. Då såsom vi alla veta, att frågan bör vara av riksdagen avgjord senast den 23 augusti, så var det icke heller någon tid för utskottet att förlora, utan behandlingen måste ske med viss skyndsamhet.

Kontraktet kan lida av svagheter. En av dessa svagheter var just den, som herr Nilsson i Bonarp framhöll, nämligen att kvarnarna icke voro skyldiga att mottaga mer än $\frac{1}{6}$ av spannmålsskörden per månad. Man hade emellertid svårt att framställa yrkande om ändring därvidlag, därför att kvarnarna kunde helt enkelt svara, att de icke hade plats för mer än $\frac{1}{6}$ i sina magasin och i de magasin eller lagringsställen, staten kunde tillhandahålla.

Jag har den uppfattningen, att det förslag regeringen framlagt är det enda, vartill vi under nuvarande förhållanden kunna komma, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lithander: Herr talman, mina herrar! Jag är för min del ingen anhängare av monopol i någon form och har i den föreliggande kungl. propositionen sett en nödfallsåtgärd, för att staten skall kunna fullgöra sina förpliktelser gent emot svenska jordbruket vid inlösandet av spannmål till minimipris. Det står särskilt i propositionen, att det här är ett tillfälligt förstatligande av spannmålshandeln. Jag har icke kunnat se annat än att man har varit ställd inför att taga antingen ett statsmonopol eller ett enskilt monopol, och av två onda ting väljer man ju det minst onda. Det är ju tvivelsutan en fördel att ha med enskild drift att göra vid jämförelse med statlig.

Jag vill emellertid begagna detta tillfälle att uttrycka den livliga förhoppningen, att man alltså på kortast möjliga tid skall återgå till den fria handeln, till en handel som vi hade förut. Såsom jag ser saken är det det enda sätt som i längden är till fördel för såväl Sveriges jordbruk som för konsumenterna.

Jag har, herr talman, med dessa ord velat ange, att jag för min del ansett läget vara sådant, att man nu ej bar haft annat val att göra än att gå på bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Ang. införsel-
monopol å
viss spannmål
m. m.
(Forts.)

Ang. införsel-
monopol å
viss spannmål
m. m.
(Forts.)

Herr Hage: Herr talman! Jag har endast att göra ett par erinringar gent emot herr Källman. Herr Källman gör gällande, att det hädanefter icke finnes någon möjlighet att utan ransoneringsåstadkomma någon nedsättning i de fattiga konsumenternas utgifter för bröd och spannmålsprodukter. Jag vill för min del säga, att jag har den alldeles bestämda uppfattningen, att sådan nedsättning är möjlig att åstadkomma, även om ransonerings borttages. Det finns ju nämligen fortfarande den möjligheten att använda sig av rabattkort, som ge rätt till inköp av vissa kvantiteter av den ena eller andra varan, även om ransonerings borttages. För min del vill jag säga, att visserligen har herr Källman invänt, att det mål, som man därigenom vill nå, kan man nå på andra vägar. Då menar väl herr Källman, att arbetarna skola ha högre löner. Men herr Källman, det finnes en massa änkor med många barn, som aldrig kunna få löneförhöjning, och som i dessa tider ha det oerhört svårt, och det finnes andra arbetare och pensionärer m. fl., som på grund av andra förhållanden ha svårt att få löneförhöjning. Särskilt för dessa är det nödvändigt att i fortsättningen göra vad göras kan för att åstadkomma nedsättning av priserna på dessa varor, framför allt när prisnivån gått upp så mycket, som den gjort. Det kan hända att denna sak icke direkt hör till frågan, men jag tror dock, att den har sammanhang därmed, och jag håller före, att det vore synnerligen lyckligt, om man sökte betona emot statsrådets uttalande på sid. 41, att man förväntar sig, att under dessa onormala tider — ty det blir säkerligen i fortsättningen långa tider framåt onormala tider ifråga om priser — något göres med hänsyn till de allra minsta inkomsttagarna, för vilka man ej kan åstadkomma någon lönereglning.

Sedan betonade herr Källman, att det här gäller en kort period, endast tiden till den 1 juni 1920. Det gäller ju dock en fortsättning av föregående statsverksamhet. Alltså hade det varit från den åskådning som både herr Källman och jag ha, en rimlig ståndpunkt att söka utsträcka denna statsverksamhet, då den i alla fall var igångsatt, och då det ej var fråga om att uppkonstruera något nytt utan endast att fortsätta med den förutvarande verksamheten.

Det är endast dessa korta erinringar jag velat göra i frågan.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Endast ett par ord! Det har påpekats att det varit omöjligt och att man ej heller allvarligt bemödat sig att få någon ändring i kontraktet. Men jag vill påpeka, att felet därtill ligger väsentligen utanför riksdagen. När det inom utskottet meddelades, att man visserligen kunde avslå hela förslaget men näppeligen göra ändringar i dessamma, och då tiden vidare var så begränsad, som den var, hade man intet val. Man ställdes inför ett fullbordat faktum, där det gällde antingen eller. Jag är ense med herr Olsson i Kullenbergs-torp och de flesta talare, som uppträtt, att det är farligt att så legalisera en enskild trust, men felet ligger mindre hos dem, som

haft och ha att här låt mig säga formellt besluta, än hos dem, vilka förberett ärendet och framlagt det för riksdagen i sådant skick, att vi ej kunna besluta annat än på föreliggande sätt.

Jag har velat säga detta för att markera min reservation mot förslaget, fastän jag nödd och tvungen nödgas gå med på detsamma.

*Ang. införsel-
monopol å
vissa spannmål
m. m.
(Forts.)*

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Herr statsrådet *Nilson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 15, angående rätt för Göteborgs lyceum för flickor att komma i åtnjutande av statsbidrag, oaktat visst villkor för erhållande av dylikt bidrag ej uppfyllt; och

nr 16, angående förstärkning av de uti staten för akademien för de fria konsterna uppförda anslagsposterna till belysning, undervisningsmateriell m. m. för år 1919.

Dessa propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 7.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget första särskilda utskottets utlåtande, nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående glidande tullsats för vissa slag av spannmål m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

*Ang. glidande
tullsats för
vissa slag av
spannmål
m. m.*

I proposition, nr 2, av den 2 augusti 1919, vilken hänvisats till första särskilda utskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt statsrådsprotokoll över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels besluta,

att vid införsel till riket under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922 av vete, råg eller korn skulle erläggas en tullsats motsvarande halva skillnaden mellan å ena sidan det på sätt nedan angäves bestämda inhemska normalpriset för vete efter avdrag av 5 procent å samma pris och å andra sidan det i enlighet med nedan meddelade bestämmelser för den tid, då införseln skedde, beräknade importpriset för vete, dock att, där denna skillnad ej uppginge till minst en krona för 100 kilogram, tull icke skulle för varan utgå samt att tullen icke skulle i något fall överstiga 3 kronor 70 öre för 100 kilogram; samt

att vid införsel till riket under samma tid av mjöl eller gryn av vete, råg eller korn samt vid införsel av malt eller av till tulltaxans rubrik 149 hänförligt bröd skulle erläggas en tullsats, som med 75 procent överstege den för omalet vete samtidigt gällande tullsats och som skulle uttryckas i jämnt femtal öre samt vid behov avrundas till närmast högre femtal;

dels besluta, att förenämnda inhemska normalpris för vete skulle för ett år i sänder av den ifrågavarande tiden uträknas av lantbruks-

Ang. glidande
tullsats för
vissa slag av
spannmål
m. m.

(Forts.)

styrelsen i enlighet med de grunder, som funnes angivna i den vid statsrådsprotokollet fogade bilagan nr 1;

dels besluta, att ovan omförmälda importpris skulle för perioder av tre månader, räknade från och med den 1 juni 1920, beräknas av kommerskollegium och avse medelpriset å utländskt vete fritt banvagn i svensk importhamn;

dels medgiva, att Kungl. Maj:t finge utfärda de närmare bestämmelser angående beräkning av omförmälda normalpris samt förenämnda importpris, som kunde finnas erforderliga;

dels fastställa ändrad lydelse av vissa rubriker i tulltaxan i enlighet med vid statsrådsprotokollet såsom bilaga nr 2 fogat förslag, att tillämpas under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922;

dels ock godkänna det vid statsrådsprotokollet såsom bilaga nr 3 fogade förslag till ändrad lydelse av § 13 mom. 3 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor, att tillämpas under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen

de likalydande motionerna:

nr 1 i första kammaren av herr *Aaby Ericsson m. fl.* och nr 2 i andra kammaren av herr *Magnusson* i Tumhult *m. fl.*, däri hemställts, att riksdagen behagade

dels besluta, att vid införsel till riket under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922 av vete, råg eller korn skulle erläggas en tullsats, motsvarande skillnaden mellan å ena sidan det på sätt nedan angäves bestämda inhemska normalpriset för vete och å andra sidan det i enlighet med nedan meddelade bestämmelser för den tid, då införseln skedde beräknade importpriset för vete, samt

att vid införsel till riket under samma tid av mjöl eller gryn av vete, råg eller korn samt vid införsel av malt eller av till tulltaxans rubrik 149 hänförligt bröd skulle erläggas en tullsats, som med 75 procent överstege den för omalet vete samtidigt gällande tullsats och som skulle uttryckas i jämnt femtal öre och vid behov avrundas till närmast högre femtal;

dels besluta, att förenämnda inhemska normalpris för vete skulle för ett år i sänder av den ifrågavarande tiden uträknas av lantbruksstyrelsen i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som funnes angivna i den vid statsrådsprotokollet fogade bilagan nr 1;

dels besluta, att ovan omförmälda importpris skulle för perioden av tre månader, räknade från och med den 1 juni 1920, beräknas av kommerskollegium och avse medelpriset å utländsk vete fritt banvagn i svensk importhamn;

dels medgiva, att Kungl. Maj:t finge utfärda de närmare bestämmelser angående beräkning av omförmälda normalpris samt förenämnda importpris, som nu kunde finnas erforderliga;

dels fastställa ändrad lydelse av vissa rubriker i tulltaxan i enlighet med vid statsrådsprotokollet såsom bilaga nr 2 fogat förslag,

att tillämpas under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922, dock med de ändringar, som betingades av i motionerna gjorda yrkanden;

dels och godkänna det vid statsrådsprotokollet såsom bilaga nr 3 fogade förslag till ändrad lydelse av § 13 mom. 3 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor, att tillämpas under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922;

nr 2 i första kammaren av herr *Wohlin m. fl.* och nr 6 i andra kammaren av herr *Olsson* i Kullenbergstorp *m. fl.*, i vilka motioner yrkats, att riksdagen måtte besluta,

att den i Kungl. Maj:ts förevarande proposition, första momentet och första stycket, upptagna bestämmelsen om att tullen å vete, råg och korn vid införsel till riket under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922 icke finge i något fall överstiga 3 kronor 70 öre för 100 kilogram måtte utgå;

att den i samma moment och stycke av sagda proposition upptagna bestämmelsen om att å det på visst sätt bestämda inhemska normalpriset för vete skulle vid tullberäkningen göras avdrag av 5 procent å samma pris måtte utgå;

att vid införsel till riket under tiden 1 juni 1920—31 maj 1921 av vete, råg eller korn skulle erläggas en tullsats motsvarande halva skillnaden, samt att vid införsel till riket under tiden 1 juni 1921—31 maj 1922 av samma spannmålsslag skulle erläggas en tullsats, motsvarande tre fjärdedelar av skillnaden mellan å ena sidan det på sätt i propositionen angäves bestämda inhemska normalpriset för vete, dock att, där denna skillnad ej uppginge till minst en krona för 100 kilogram, tull icke skulle för varan utgå; samt

nr 3 i första kammaren av herr *Ivar Pettersson m. fl.* och nr 5 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Vibberbo *m. fl.*, däri föreslagits att riksdagen, under uttalande att det oavvisliga behovet av åtgärder till varuprisens nedbringande krävde även ett försök härtill i fråga om brödsåden, och under förutsättning att Kungl. Maj:t i god tid före 1 juni 1922 framlade till riksdagens prövning förslag angående sättet för den inhemska brödsådsodlingens fulla säkerställande såsom lönande näring, ville bifalla Kungl. Maj:ts proposition med den ändring, att

dels den föreslagna glidande tullsatsen under tiden 1 juni 1920—31 maj 1921 å vete, råg och korn komme att motsvara halva skillnaden mellan det beräknade inhemska normalpriset, utan ifrågasatt avdrag av 5 procent, och det beräknade importpriset för vete, oavsett om denna skillnad ej uppginge till 1 krona eller tullen skulle överstiga kronor 3.70 för 100 kilogram,

dels samma tullsats under tiden 1 juni 1921—31 maj 1922 skulle motsvara tre fjärdedelar av sagda skillnad; ävensom

motionerna inom andra kammaren:

nr 1 av herr *Olsson* i Kollungeröd, som hemställt, att riksdagen täcktes besluta en tullsats å importerad spannmål, mjöl och gryn *m. m.* i enlighet med Kungl. Maj:ts proposition, men att den bestämmelsen »samt att tullen icke må i något fall överstiga 3 kronor 70 öre för 100 kilogram» måtte ur lagförslaget utgå;

Andra kammarens protokoll vid urtima riksdagen 1919. Nr 3. 2

Ang. glidande tullsats för vissa slag av spannmål m. m.
(Forts.)

Ang. glidande
tullsats för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

nr 7 av herrar *Hage* och *Månsson* i Hageström, vilka yrkat, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition; samt nr 8 av herr *Sköld*, som likaledes yrkat avslag å ifrågavarande proposition.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å de i ämnet väckta motionerna,

dels besluta,

att vid införsel till riket under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922 av vete, råg eller korn skulle, där det i enlighet med nedan meddelade bestämmelser för den tid, då införseln skedde, beräknad importpriset för vete med en krona eller mera för 100 kilogram understege det på sätt nedan angäves bestämda inhemska normalpriset för vete efter avdrag av 5 procent å samma pris (*grundpriset*), utgå tull; och skulle tullen motsvara halva skillnaden mellan nämnda grundpris och importpris, dock att tullen icke skulle i något fall överstiga 3 kronor 70 öre för 100 kilogram; samt

att vid införsel till riket under samma tid av mjöl eller gryn av vete, råg eller korn samt vid införsel av malt eller av till tulltaxans rubrik 149 hänförligt bröd skulle erläggas normalpriset för vete efter 75 procent överstege den för omalet vete samtidigt gällande tullsats och som skulle uttryckas i jämnt femtal öre och vid behov avrundas till närmast högre femtal;

dels besluta, att förenämnda inhemska normalpris för vete skulle för ett år i sänder av den ifrågavarande tiden uträknas av lantbruksstyrelsen i enlighet med de grunder, som funnes angivna i den vid statsrådsprotokollet fogade bilagan nr 1;

dels besluta, att ovan omförmälda importpris skulle för perioder av tre månader, räknade från och med den 1 juni 1920, beräknas av kommerskollegium och avse medelpriset å utländskt vete fritt banvagn i svensk importhamn;

dels medgiva, att Kungl. Maj:t finge utfärda de närmare bestämmelser angående beräkandet av omförmälda normalpris samt förenämnda importpris, som nu kunde finnas erforderliga;

dels fastställa ändrad lydelse av vissa rubriker i tulltaxan i enlighet med vid statsrådsprotokollet såsom bilaga nr 2 fogat förslag, att tillämpas under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922;

dels ock godkänna vid statsrådsprotokollet såsom bilaga nr 3 fogat förslag till ändrad lydelse av § 13 mom. 3 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor, att tillämpas under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herrar *Johan Nilsson* i Skottlandshus, greve *Wachtmeister*, *Barthelson*, *Nilsson* i Bonarp, *Lithander* och *Magnusson* i Skövde, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte
dels besluta,

att vid införsel till riket under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922 av vete, råg eller korn skulle, där det i enlighet med nedan meddelade bestämmelser för den tid, då införseln sker, beräknade importpriset för vete med en krona eller mera för 100 kilogram understege det på sätt nedan angåves bestämda inhemska normalpriset för vete, utgå tull; och skulle tullen motsvara halva skillnaden mellan nämnda normalpris och importpris; samt

*Ang. glidande
tullsats för
vissa slag av
spannmål
m. m.*

(Forts.)

att vid införsel till riket under samma tid av mjöl eller gryn av vete, råg eller korn, samt vid införsel av malt eller av till tulltaxans rubrik 149 hänförligt bröd skulle erläggas en tullsats, som med 75 procent överstege den för omalet vete samtidigt gällande tullsats; och skulle nu ifrågakarande tullsats uttryckas i jämnt femtal öre och vid behov avrundas till närmast högre femtal;

dels besluta, att förenämnda inhemska normalpris för vete skulle för ett år i sänder av den ifrågakarande tiden uträknas av lautbruksstyrelsen i enlighet med de grunder, som funnes angivna i den vid statsrådsprotokollet fogade bilagan nr 1;

dels besluta, att ovan omförmälda importpris skulle för perioder av tre månader, räknade från och med den 1 juni 1920, beräknas av kommerskollegium och avse medelpriset å utländskt vete fritt bavgan i svensk importhamn;

dels medgiva, att Kungl. Maj:t finge utfärda de närmare bestämmelser angående beräkandet av omförmälda normalpris samt förenämnda importpris, som kunde finnas erforderliga;

dels fastställa ändrad lydelse av vissa rubriker i tulltaxan i enlighet med vid statsrådsprotokollet såsom bilaga nr 2 fogat förslag, att tillämpas under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922, dock med iakttagande att rubriken 74 a erhöles av reservanternas angiven avfattning;

dels ock godkänna det vid statsrådsprotokollet såsom bilaga nr 3 fogade förslag till ändrad lydelse av § 13 mom. 3 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor, att tillämpas under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922;

av herrar *Wohlin, Ivar Pettersson* och *Olsson* i Kullenbergstorp, vilka med åberopande av innehållet i deras i ämnet väckta motioner hemställt, att riksdagen måtte, med avslag å första momentets första stycke samt näst sista momentet av Kungl. Maj:ts förevarande proposition,

dels besluta, att förstnämnda stycke av propositionen måtte erhålla följande lydelse: »att vid införsel till riket under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922 av vete, råg eller korn skall, där det i enlighet med nedan meddelade bestämmelser för den tid, då införseln sker, beräknade importpriset för vete med en krona eller mera för 100 kilogram understiger det på sätt nedan sägs bestämda inhemska normalpriset för vete, utgå tull; och skall tullen under tiden 1 juni 1920—31 maj 1921 motsvara halva skillnaden samt under tiden 1 juni 1921—31 maj 1922 tre fjärdedelar av skillnaden mellan nämnda normalpris och importpris»;

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.

(Forts.)

dels fastställa ändrad lydelse av vissa rubriker i tulltaxan i enlighet med vid statsrådsprotokollet såsom bilaga 2 fogat förslag, att tillämpas under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922, dock med iakttagande, att rubriken 74 a erhöle viss angiven avfattning;

av herr *Hage*, som ansett, att utskottet bort yrka avslag på förevarande proposition; samt

av herrar *C. E. Svensson*, *Örne*, *Källman*, *Nilsson* i Tånga, *Bärg*, *Waldén*, *Wigforss* och *Norling*.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr Nilsson i Bonarp: Herr talman, mina herrar! Som kammaren behagade finna, har enighet icke kunnat ernås inom utskottet vid behandlingen av det föreliggande ärendet. Under överläggningen i utskottet har jag yrkat bifall till de av herrar Aaby Ericsson i första kammaren och Magnusson i Tumhult m. fl. i andra kammaren väckta motionerna. Uti dessa motioner upptogs den tanke, som varit bärande i den kungl. propositionen, att den inhemska brödsädsproduktionen borde bibehållas i den omfattning den hade före kriget, och att detta ej kunde nås, utan att man erhöle trygghet för, att åtminstone produktionskostnaderna bleve betäckta. Detta skulle, som sagt, vara den ledande tanken, enligt vad statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet själv säger. Emellertid har departementschefen på flera avgörande punkter avvikit från den maxim han själv uppställt. Så t. ex. har departementschefen i fråga om glidande tullar föreslagit en »modifikation», nämligen att tullen icke må i något fall överstiga den i tulltaxan föreskrivna men nu suspenderade tullen av 3 kronor 70 öre. Det kan läsas mellan raderna i den kungl. propositionen, att det stått en ganska skarp strid på denna punkt, och att striden slutat med en kompromiss inom regeringen. Det är således icke själva sakfrågan, utan politiska synpunkter, som därvidlag varit avgörande. Det vill förefalla, som om jordbruksministern, därest han hade fått följa sin egen övertygelse skulle i sin egenskap av erfaren och kunnig lantman ha funnit, att det icke går att avvika ifrån den maximen att den, som skall producera en vara, måste få sina produktionskostnader betalda. Det kan rimligen ej gärna sättas i fråga, att man skall arbeta och därtill även betala penningar. Det är ej nog med, att man skall avstå från en eventuell vinst, utan det är fråga om, att man skulle ägna sig åt spannmålsproduktion utan att få omkostnaderna för denna betalda. Om det nu är så, att denna modifikation, varom statsrådet talat vid tillämpningen av de glidande tullsatserna, kommer till stånd, hur blir det då? Jo, blir importpriset 24 kronor, under det att det svenska produktionspriset är 34 kronor, så blir sålunda glid-tullen icke 5 kronor eller halva prisskillnaden, utan den jämkas till 3 kronor 70 öre. Det är uppenbart, att detta innebär för jordbrukarna en betydande försämring. När skyddet bäst behöves,

får det icke träda till med full kraft. Glidullar äro ingen nyhet för oss, de ha varit tillämpade i Sverige på 1800-talet, närmare bestämt på 1830-talet. Mot dem kan göras befogade erinringar — därom är icke tal — men såsom provisorium — och något annat är det ej här fråga om — torde de trots allt ha en uppgift att fylla. Men om det skall ske, måste de nog verka till fullo även vid eventuella häftiga prisfall på importerad spannmål. I motsatt fall kommer icke det avsedda syftet att uppnås.

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Vidare har departementschefen föreslagit ytterligare inskränkning i tullen på det sätt, att från det beräknade normalpriset avdrag skall göras med 5 % av detta pris på grund av det antagna prisfall, som under ifrågavarande tvåårsperiod väntats inträffa å de faktorer, som skulle ligga till grund för beräkningen av normalpriset, nämligen mänsklig arbetskraft, havre och gödselmedel. Om vi se på de artificiella gödningsämnen, så är det sant, att priset något minskats, men det är att märka, att med de höga arbetspriser, som äro gällande, och de höga frakterna för råmaterial är det sannolikt att priset på dessa gödningsmedel kommer att hålla sig tämligen oförändrat. Vad jordbrukets arbetskraft beträffar, är det så långt ifrån, att den tenderar att falla i pris, att förhållandet är alldeles motsatt. Det är ett allbekant förhållande, som man ej behöver spilla många ord på. Den pågående lönerörelsen talar därom sitt tydliga språk. Och icke är det någon utsikt till, att havrepriset kommer att falla, så länge de höga priserna på majs och foderkakor hålla sig uppe och de höga sjöfrakterna äga bestånd. Av alla tecken att döma synes det saldes, som om produktionskostnaderna snarare skulle ökas än minskas. De förutsättningar, på vilka förslaget om 5 % avdrag grundar sig, äro sålunda icke för handen. De äro antaganden, som icke gått i fullbordan, hypoteser, som ej visa sig bestyrkt av faktiska förhållanden.

Chefen för jordbruksdepartementet har därjämte föreslagit, att tullen skulle utgå med endast halva skillnaden mellan det inhemska normalpriset för vete och importpriset. Motivet härför skulle vara, enligt vad han själv säger, att av hänsyn till andra viktiga intressen än jordbrukets och brödsädsodlingens eftergifter måste göras på detta eljest från jordbrukssynpunkt berättigade krav. Såsom de sakkunniga framhållit, vore det av största vikt för landet i dess helhet att snarast åstadkomma en sänkning av varuprisen. Ja, härtill har genmålts och kan med allt fog genmål, att en sådan sänkning visserligen vore önskvärd, men att det vore olämpligt, att en näring skulle umgälla denna sänkning under det att inga åtgärder vidtoges mot andra näringar. Det vore orätt mot jordbruksnäringen, att den ensam och i första hand skulle bidra till prissänkningen. Den grundsatsen, att jordbrukaren för att kunna driva sin odling måste få sina produktionskostnader fullt täckta, måste givetvis upprätthållas. Denna av de förut åberopade motionärerna angivna ståndpunkt finner jag också för min del riktig, och jag har, som sagt, i utskottet yrkat bifall till densamma. Da

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

jag fortfarande hyser samma uppfattning och då syftet med den av herrar Johan Nilsson m. fl. — däribland även jag — avgivna reservationen icke synes kunna uppnås, tillåter jag mig uttala den önskan, att kammarens ledamöter måtte i största utsträckning ansluta sig till de av herr Aaby Ericsson m. fl. i första kammaren och av herr Magnusson i Tumhult m. fl. i andra kammaren avgivna motionerna.

Herr talman! Jag skall för min del icke göra något yrkande.

Herr Månsson i Hagaström: Herr talman! Den svenska demokratin upplever i dag en olycksdag sådan den icke upplevat på över 30 år, en dag som kommer att sätta djupa märken i vart lands inre historia. alldeles som det den gjorde då tullarna för första gången voterades. Ty vi kunna icke dölja för oss, att ur den grämelse, det missnöje och den allmänna röra, som uppkom i landet, när tullarna på livsmedel kommo till i slutet av 1880-talet, kristalliserades ut, fortare än annars skolat ske, hela den mäktiga arbetarrörelse, som under ständiga strider sedan växt upp under de gångna årtiondena. Och illa skulle man känna situationen, om inte man skulle inse, att av det olyckliga beslut, som i dag kommer att fattas i denna kammare och den bredvid oss, kommer att växa upp en ny kamp mellan klasserna, som kanske icke här kommer att lämna sten på sten av vår stora uppväxande och med så stora offer åvägabragta industri. Jag ser klart för mig hur det kommer att gå vidare; jag ser klart för mig, hur med dessa ofantliga livsmedelstullar — ty de äro ofantliga — livsmedlen komma att ytterligare ökas i pris, hur med dem mellanhandernas krav på oskäligen ytterligare komma att stiga, och med dem kommer kampen mellan klasserna, kraven på högre löner att stegras därhän, att våra varor bli osäljbara på världsmarknaden, att våra fabriker få stå stilla, att gräs får växa i våra hamnar, att våra arbetare och vårt småfolk överlämnas till hungersnöden eller till att fara ut i främmande land för att försörja sig — sådan är den tavla jag ser rulla upp sig inför mig, och ni skola få se en gång, att utvecklingen kommer att peka därhän.

Jag vet väl, att det i dag är att tala för fullkomligt döva öron, men jag anser det vara min skyldighet att, om också något bristfälligt, söka motivera varför jag yrkar avslag på propositionen och utskottets hemställan.

Redan under remissdebatten, när denna proposition översändes till vederbörande utskott, gjorde jag anmärkning på det sätt varpå propositionen var avfattad. Man ville icke lägga fram klara fakta och siffror för Sveriges småfolk och arbetare. Man ville välja en för dem ogenomskinlig formel; man skrev så propositionen i algebraiska formler, oläsbara för $\frac{9}{10}$ av kammarens ledamöter och oläsbara för de breda lagren av Sveriges folk, för att därigenom möjliggöra att för kritiken gömma de alltför höga produktionskostnadsberäkningar, på grund av vilka man sedan så småningom skulle kunna förskjuta vetepriiserna och skyddet upp till en höjd,

som icke ens de ungerska junkrarna någonsin drömt om att komma upp i. Man går i dag och inbillar folk här, att den tull, som nu skall voteras, kommer att uppgå till högst kronor 3.70, d. v. s. den gamla tullsatsen, och man ser arbetartidningar och vänstertidningar föra ut sådant tal i landet. Det talet är fullständigt lögnaktigt, ty i grundberäkningen till produktionspriset ligger med minst 3 kronor den gamla tullsatsen. Det minsta man kan beräkna är, att spannmålstullen, innan den stoppar, kommer att utgöra kr. 6.70; med 75 % mjöltullstillägg därpå, kr. 5.03, blir den verkliga brödtullen kr. 11.73, icke som man säger kr. 3.70. Alltså: 11,73 blir minimitullen för mjöl innan det stoppar.

Även beträffande arbetslönerna har man gjort alldeles felaktiga beräkningar och kommit med felaktiga uppgifter. Det är icke så, som angivits i propositionen, utan det är i verkligheten så att i Skåne gå i dag fortfarande många lantarbetare i egen kost för kr. 3.50 om dagen i trakten kring Övraby och Svens-torp för att ej nämna andra. På andra håll ha de högre, ända upp till 5—6 kronor, men lantarbetarna förklara, att efter löne-förskjutningen i våras deras daglön är 4 kronor 50 öre i genom-snitt. Där har man fått till stånd en högst betydande förskjut-ning i prisberäkningen, och om jag räknat rätt, kommer bara den att utgöra icke mindre än kronor 2 29 per säck vete för mycket. Vad denna höjning gör kunna vi finna, om vi se på den tabell som delats ut till medlemmarna i utskottet, där man sökt med absoluta siffror föra fram en beräkning över hur, inom förut givna produk-tionsförhållanden, en ökning av arbetslönen, en ökning av häst-dagsverken och en ökning av gödselprisen, skulle verka. Vi finna där att under i övrigt lika produktionsförhållanden, lika höga produk-tionsfaktorer alltså som i propositionen, man beräknar, att med ett mandagsverkspris av 4 kronor spannmålsproduktionskostnaden skulle vara kronor 31.31 per deciton, men att med 2 kronor högre dagsverkspris, d. v. s. 6 kronor, det skulle bli kronor 36.58 eller för de 2 kronorna ökad arbetslön kronor 5.27 merkostnad per säck vete. Så verka beräkningarna med hästdagsverken och så verka de med mandagsverken och så verka de med gödningsberäkningar, och så verka de hela vägen igenom. Hela denna grundval är icke fast utan flyter, och det är omöjligt att se, var man kommer att hamna. När man känner vårt folks plågoris, som benämnes lant-bruksstyrelsen, kan man vara säker, att den icke kommer att spara sig, när det gäller att göra förhållandena för de fattiga i landet så olidliga som möjligt.

Sammalunda är, om jag skulle gå in i detalj, vilket jag icke behöver göra, när jag tänker yrka avslag på det hela, förhållan-det med konstgödningen. Man berättade uppe i utskottet, att en beräkning givit vid handen, att den på Skånes jord använda konst-gödningen utgör i genomsnitt 25—26 kronor per hektar, varav den överväldigande mängden lägges på rotfrukterna och framför allt naturligtvis på sockerbeterna. Jag har under behandlingen av ärendet framfört den tanken, att dessa orimligt höga kostnads-

Ang. glidande
tullsater för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

beräkningar skulle underställas kontroll av lantbrukslärarna på husmansskolan i Odense i Danmark, men naturligtvis var det ingen människa som ville höra talas om den saken.

När jag nu yrkar avslag på propositionen och utskottets förslag, så är det först och främst, utom av dessa skäl, som jag nu fört fram, av ett avgörande rent principiellt skäl. Vi anse, som jag sagt förut, det oansvarigt och oanständigt att använda de stora breda lagrens bristande kunskap i ekonomiska ting till att narra dem att frivilligt gå under ett ök, som innebär skattskyldighet till några förmögna jorddrottningar här i landet, ett par tre tusental allra högst, som verkligen komma att få nämnvärd inkomst därav. Vi se i hela det här systemet ingenting annat än den gamla feodaladelns och hoveritjänstens uppträdande i ny form. Man talar visserligen om skydd och skydd. Men det är inte tvivel om, att de rovriddare, som byggde sina borgar vid Donau, Rhen och andra vattenvägar, också talte med småfolket och småbönderna runt omkring om skydd. »Vi skola ha en borg här, så att vi kunna skydda er för angrepp.» Och man hjälpte rovriddaren att bygga borgen, men när borgen var byggd och knektar värvade och inlagda i borgläger, kunde riddaren i kraft av borgen, som var byggd, och de knektar han hade, tvinga bönderna runt omkring att göra hoveritjänst på sin gård. Den formen går inte mer. Folks frihetskänsla är för stark. Det går icke mer att tvinga småbönderna och arbetarna ut och säga till dem: »Du bor nära Skabersjö, alltså är du skyldig att utan vidare göra tre dagsverken i veckan åt Skapersjöherren för ingenting», eller: »Du är skyldig skicka häst och karl på dagsverke två gånger i veckan för det du har skydd och bor i närheten av denna borg.» — Det går icke. Därför utfunderar man nya medel, nya vägar, och så kommer man på den idén att man skall »skydda» produktionen, och så kan man på det här viset göra de fattiga skattskyldiga under dem, som ha nog och över nog förut. Det är ett hoverisystem, som är mycket vidare och säkrare verkande än det gamla. Det gamla kunde man undandraga sig genom att flytta upp i skogarna, ut i ödemarken och där få vara i fred. Det nya hoverisystemet träffar den sista kopian vid Trelleborg och den sista lappkåtan i Korpilombolo församling. Ingen kan undgå det. Det verkar automatiskt.

Ett annat skäl, som vi ha fört fram i motionen, varför vi yrka avslag, är icke blott det att det förekommer oss som något alldeles rosenrasande att de besittande, de förmögna, icke skulle kunna existera utan att få beskatta de fattiga, att de besittande icke skulle kunna existera på annat sätt än genom att få understöd, under det att de icke besittande och de, som ha små besittningar, intet understöd få, utan därtill det, att skall jordbruket ovillkorligen få understöd, då är det, som jag framförde redan i remissdebatten, en alldeles *förkastlig form för understöds utgående*, som denna tull utgör. Därigenom uppkommer, som jag har sagt förut, ett sådant cykelartat understödssystem som det, att den, som skördar 1,000 deciton vete eller råg, har rätt att lyfta tullbelop-

pet på en säck spannmål 1,000 gånger, den, som skördar 100 deciton, lyfter tullbeloppet 100 gånger, den, som skördar 10 deciton till avsalu, lyfter det 10 gånger, och den, som bara skördar en säck vete till avsalu, lyfter beloppet bara en gång. Det är det, som är det förkastliga. Men den bonde, som har så mager jord, så klimatiskt illa belägen jord, så litet jord, att han icke ens kan frambringa det vete han själv behöver utan måste odla andra saker, råg, korn, havre, blandsäd, potatis, han skall dömas skyldig att betala understöd icke bara med spannmålstullens utan med mjöltullens belopp till sina lyckligare lottade yrkesbröder. Jag har redan förut yrkat på, att om vi skola ha ett understöd för jordbruket, då må vi se till, att — liksom arbetarna ha sina sjuk-kassor och andra kassor för att understödja varandra — de, som få detta understöd, *skola vara de behövande*, de sjuka, de svagaste, de med den sämsta jorden, de med den längst i norr belägna jorden, de som ha de steniga åkrarna t. ex. i vissa Smålandsocknar och socknar i norra Blekinge och på andra håll. De skola ha det mesta understödet. Sedan skall det avtaga och avtaga till en genomsnittsställning vid ungefär 40 hektar, där intet understöd mer utgår. Och sedan, den som har den fetaste jorden, den största gården, den bäst belägna jorden och är stark och arbetsfö, han skall vara skyldig att bidra till sina fattigare yrkesbröders understöd. Det är åtminstone något förnuft i en sådan understödsform. Men det vill man naturligtvis icke vara med om.

Ett av de argument, som framföras ivrigast nu, är ännu mer gyckelartat än allt annat i hela tullsystemet, nämligen det, att *man fruktar prisfall*. Man fruktar prisfall på vete och råg. 13 kronor var världsmarknadens pris före kriget. Nu noteras det till 32 kronor, det står fast som berget. Varje dag du öppnar tidningen ser du telegram från Chicago; vete 237 $\frac{1}{2}$ cents per bushel d. v. s. 32,40 kronor eller vad det blir efter normal dollarkurs. Det står fast som berget vecka för vecka, månad för månad och rubbas icke. Så tillkommer frakten ungefär 12 kronor per 100 kg. Det gör, att det kommer att kosta allra minst 45 kronor, och med handelsvinst på det höga beloppet blir det närmare 50 kronor i svensk hamn.

Vi se vidare, att Amerika rent av hotar med, att Europa skall sannerligen få betala de brödsmlor, som det får därifrån.

Under sådana förhållanden är det väl intet skäl att frukta prisfall här och intet skäl att frukta spannmålsodlingens inställande, om icke man ämnar följa herrar Aaby Ericsson med konsorter, vilka rent av hota med sabotage inom jordbruket, om man icke får sin vilja fram.

Och huru skulle det kunna vara annorlunda än höga pris! Ett förhärjande världskrig har i 5 år ödelagt Europas jord, icke bara på de jämförelsevis små fläckar, där kriget rasat, utan ännu mer på jorden bakom, där hästarna äro bortskjutna, där människorna äro dödade, där jordbrukets bästa arbetskraft är död eller sårad eller så bragt till förtvivlan vid anblicken av ett så illa

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

Ang. glidande styrt Europa, att de faktiskt äro ekonomiskt sinnesrubbade. Undersått der sådana förhållanden ha vi mycket litet att vänta av Europas vissa slag av jord. Det säges ju, att den franska jorden giver icke hälften av spannmål de skördar den gav före kriget. Och med den ungerska, den österrikiska, den rumäniska och den tyska jorden är det ännu värre. m. m. (Forts.)

Ja, säger någon, vad betyder det egentligen? Vad betyder det med Europas jord? Vi ha de stora områdena i världen, Australien, Nordamerika, Argentina, Indien. Därifrån kommer man att ösa in spannmål till vårt land. För att klara begreppen i det avseendet är det nödvändigt att giva en föreställning om, var världens skördar något så när växa, och jag har därför gjort några anteckningar om den saken.

Under de 5 åren närmast före världskriget 1909—1913 uppgick en normal världsskörd, d. v. s. genomsnittsskörd av vete, till 105 miljoner ton. Av dessa 105 miljoner ton växte 52,6 miljoner ton eller 49,9 % i Europa, 24 miljoner ton eller 23 % i Nordamerika, 18,8 miljoner ton eller 17,9 % i Asien, 4,9 miljoner ton eller 4,6 % i Sydamerika, 2,6 miljoner ton eller 2,5 % i Australien och 2,2 miljoner ton eller 2,2 % i Afrika. Vi se alltså, att på håret när hälften av världens samlade veteskörd frambragtes före kriget på Europas jord.

Om vi gå vidare till rågen, så finna vi förhållandena ännu mer förskjutna till Europas förmån. En normal världsskörd av råg de nämnda åren utgjorde 46 miljoner ton. Av dessa 46 miljoner ton växte 42,759,000 ton eller 92,9 % i Europa, 2,2 miljoner ton eller 4,9 % i Asien, 0,9 miljoner ton eller 2 % i Nordamerika och icke mer än 0,2 % i alla övriga världsdelar tillsammans.

Av den samlade brödsädsskörden i världen frambragtes av vete och råg icke mindre än 71,4 i Europa, alltså icke ens 30 % utom Europas gränser.

Detta förhållande skärpes, om man erinrar sig, att samma förhållande gäller också kornet. Av en världsskörd på 39,4 miljoner ton korn växte 23,39 miljoner ton eller 59,3 % i Europa, 9,1 miljoner ton eller 23,1 % i Asien, 5 miljoner ton eller bara 12,9 % i Nordamerika. Det övriga kan jag ju förbigå.

Komma vi till havren, som ju i nödtid kan tänkas använd och i viss mån också har använts till brödsäd, utom att det användes till gryn, så är förhållandet liknande. Av 65,2 miljoner ton växte 39,6 miljoner ton eller 60,7 % i Europa. I Nordamerika, det vill här säga Canada och Förenta Staterna tillsammans, växte endast 21,8 miljoner ton eller 33,3 %.

Härtill kommer ju, att av majsskörden, som är 100 miljoner ton, frambringades i Europa icke mindre än 15 miljoner ton eller 15 %.

När vår världsdel frambringar sådana ofantliga delar av världsskörden och vår världsdel jord lider av brist på gödsel, brist på konstgödsel, brist på dragarkraft och därför under de närmaste tio åren måste vara ur räkningen beträffande full växtkraft jämfört med före kriget, då förstår man, att vi mycket länge

få dragas med höga priser och att talet om att vi måste skydda produktionen för hastiga prisfall med dessa höga tullar är en ren bluff, som döljer någonting annat. Den döljer ingenting annat än det, att det här gäller kampen om makten. Det gäller att göra de fattiga klasserna skattskyldiga under de rika. Punkt och slut. Det är a och o. Ingenting annat. Det är icke tal om några kronor mer eller mindre till godsägarna, utan det gäller deras »rätt» till rov och plundring. Det gäller deras »rätt» att göra alla andra skattskyldiga under sig. Och när vi gå mot denna tull, så är det icke i första rummet därför att vi frukta någon så väsentlig fördyring genom den mer än förut. Det är därför vi sätta oss emot detta att man vill göra oss och våra huvudmän skattskyldiga, göra oss till ärelösa trälar under en klick på ett par tusen personer här i landet. Det är en äresfråga, en hedersfråga mer än en ekonomisk fråga.

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

Men när man nu med en sådan otrolig envishet för fram det talet, att här gäller det att stödja och »skydda» produktionen. så nödgas man gå in på motståndarens egen mark och där upptaga en dust med honom. Då frågar man sig: ökas produktionen genom tullar? Det är den första frågan. Den andra frågan är: huru mycket ökas den? Den tredje frågan är: vad kostar ökningen per hektar eller per deciton frambringad ökning? Och den sista frågan är: öka icke andra länders jordbruk, som arbetar utan tullar?

Då måste jag göra en liten jämförelse. Jag har icke kunnat välja jämna 20-årsperioder, därför att vissa år är det omöjligt att få några siffror ur statistiken. Utan jag måste taga 22 frihandelsår och 21 tullår. Jag har valt 22 år före år 1888 och sett på Sveriges jordbruks utveckling under den tiden. Efter tullarnas tillkomst har jag valt 21 år fram till 1909 och sett på Sveriges jordbruks utveckling under den tiden. Jag skall delgiva eder några intryck av vad jag kommit till för resultat därvidlag.

År 1866 skördades på Sveriges jord 14,212,469 tunnor spannmål och 1888 22,526,000 tunnor. Ökningen från 1866 till 1888 på 22 frihandelsår — när man klagade över att jordbruket gick under och icke avkastade någonting annat än sina ägare — är i all fall 8,314,000 tunnor. I genomsnitt på vart och ett av dessa »olyckstidens» år är ökningen 377,000 tunnor. 1909 hade vi gått fram till 29,614,000 tunnor. På de 21 åren från 1888 till 1909 är ökningen således 7,088,000 tunnor eller 337 tunnor per år med tullarna som gödning mot 377,000 tunnor förut, alltså icke på långt när den ökning, som ägt rum förut utan någon tullgödsel på åkrarna.

Jag utgår från den redogörelse för de kortransonerades behov, som för det näst föregående ransoneringsåret var införd i folkhushållningskommissionens tidning. Jag frånser alltså, att mjöltullen nästan alltid har varit uppe i över tullmurens belopp. Jag frånser, att brödpriserna varit himmelshögt över det belopp de bort vara på grund av tulltaxan. Jag frånser, att mellanhänderna alltid under en period med tullar riva åt sig en orimlig förtjänst. Jag frånser allt detta, och jag frånser de små hungerransoner, det

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

rört sig om i Sverige för de kortransonerade under näst föregående ransoneringsår. Men jag kompenserar det med, att Sveriges brödköpande befolkning har varit någon nyans mindre tidvis under dessa år. För denna »ökning», som är mindre än under frihandelsperioden, har Sveriges befolkning betalt per år 20 miljoner kronor i spannmålstull plus 75 % i mjöltull eller 15 miljoner kronor, summa 35 miljoner kronor. Det utgör för varje ökad spannmålstunna av allt slags säd, brödsäd, havre, korn etc. 103:80 kronor, medan man icke betalt ett öre under frihandelsperioden för en långt större ökning. Affären är onekligen fin.

Men värre blir det, när vi se på ökningen av brödsäd och huru det verkar. Vår brödsädsodling utgjorde 1866 i *vet* 552,000 tunnor, 1888 ökades den till 828,000 tunnor. Och 1909 var den ganska förskjuten. Då uppgick den till 1,670,000 tunnor. *Rågen* var 1866 3,505,000 tunnor. 1888 var den 4,288,000 tunnor, 1909 5,332,000 tunnor. Kornet var 1866 2,636,000 tunnor, 1888 2,8 miljoner tunnor och 1909 också 2,8 miljoner tunnor. Icke ett spår har det gått framåt på dessa 21 protektionistår. Om jag medräknar all brödsäden för Sverige, ökades Sveriges brödsädsodling med 1,273,000 tunnor under frihandelsperioden. Under tullperioden ökades den med 1,877,000 tunnor. Ökningen under de 22 frihandelsåren är i genomsnitt 57,875 tunnor per år och under tullperiodens 21 år 84,647 tunnor per år.

Vad ha vi betalt för den ökning, som har ägt rum? Vi ha betalt under dessa 21 tullår en sammanlagd spannmåls- och mjöltull — efter de regler jag visade — av 735 miljoner kronor. Huru stor roll spelar nu denna summa i Sveriges hushållning? 1917 års taxering, då gårdarna blevo tämligen högt upptaxerade, visar ett taxeringsvärde av 746 miljoner kronor eller något över tullens belopp under de 21 åren för de på landsbygden belägna jordbruksfastigheterna i Malmöhus, Kristianstads, Blekinge och Hallands län. Vi ha alltså betalt hela Malmöhus läns jord och Kristianstads läns och Blekinge läns och Hallands läns jord i tullunderstöd för att få de fattiga tunnornas ökning i brödsäd under den perioden. Och under de 10 år, som följt efter 1909, ha vi ytterligare betalt en summa, som närmar sig 350 miljoner kronor. D. v. s. i dag ha vi i tullunderstöd betalt icke bara Skånes, Blekinge och Hallands jord, utan även Kronobergs, Jönköpings och Kalmar län äro uppättna, och nästa år få vi börja äta på Östergötlands eller Västergötlands jord i detta underliga understöd. Det är en hushållning, som man kan hisna för.

Om vi då fränse kornet och vända oss till den egentliga brödsäden, *vetet och rågen*, så finna vi, att rågskörden utgjorde 1866, som jag sade, 3,5 miljoner tunnor och 1888 nära 4,3 miljoner tunnor och 1909 5,3 miljoner tunnor. Rågens ökning under frihandelsperioden utgjorde 783,000 tunnor och under tullperioden 1,034,000 tunnor. För *vetet* är summan den nyss anförda. Totalt för *vet* och *råg* utgjorde ökningen 1,059,000 tunnor under frihandelsperioden och 1,8 miljoner tunnor under tullperioden. *Ökningen*

under tullperioden är betald, som jag sade, till 1909 med 735 miljoner kronor i tullpenningar eller 904: 27 kronor i tullunderstöd för varje ökad brödsädstunna här i landet under tullperioden mot icke ett öre för hela ökningen under frihandelsperioden.

Det vill säga: jag frågar mig: *huru mycket frambragte vi under frihandelsperioden, huru mycket ha vi frambragt under tullperioden, huru mycket ha vi frambragt mer under tullperioden än under frihandelsperioden, huru mycket ha vi bevisligen givit i tullunderstöd och huru mycket utgör det på varje tunna brödsäd som vi frambragt mera under tulltiden än under frihandelstiden*, så blir svaret: 904: 27 kronor. Dyrare gödsel än tullgödsel kan icke gärna tänkas.

Och nu är att märka, att denna ökning av brödsäden har icke tillkommit på jord, som är nyodlad, på vildmarksjord och på skogar. Nej, den har tillkommit genom förskjutning från blandsädesodling, från korn- och potatisodling till veteodling, medan ragen varit stabil hela tiden, både under frihandels- och tullperioden, och synes helt och hållet opåverkad. Ökningen av den odlade jorden har varit långt större per år under frihandelsperioden än under tullperioden. År 1867 t. ex. hade vi 2,4 miljoner hektar åker, käljord och trädgård. År 1887 hade vi 3,1 miljoner. *Ökningen är 400,000 hektar under dessa 20 frihandelsår.* När man säger, att jorden bara avkastade ägaren och att det var lönlöst att ha jordbruk, så odlade man dock i denna utsträckning. *Under tullperioden däremot, när man skulle framlocka mera brödsädsodling, framlocka bättre skötsel av jorden, framlocka den odlade jordens expansion på bekostnad av vildmarken och därför erhöi det ofantliga tullunderstödet av 35 miljoner kronor om året, så ökade vi endast med 496,119 hektar. Under de 22 frihandelsåren ökades den odlade jorden alltså med 208,807 hektar mer än under hela tullperioden.* Och att märka är, som jag nyss sade, att den lilla nyodling, som kommit till under tullperioden, är mest uppodling av mossar och utdikningar, medan det andra merendels består i verklig nyodling av förut skogbärande mark eller vildmark.

Och varför har skillnaden blivit så stor? Jo, de som ha erhållit tullunderstöd ha icke behövt odla någon ny jord. Det var icke de, som sedermera mottogo stora tullunderstöd, som hade skött om frihandelsårens stora nyodlingar. Nej, det var de småbönder, som voro tvungna att lägga ny mark under plojen för att försörja den jämnt växande barnaskaran. De som nyodlade jord voro vidare arbetare, som bodde omkring bondebyarna och som om vintarna sysselsatte sig med odlingsarbete. När tullen sedan kom, så kom den allmänna förbittringen och missnöjet. Man vände dyrtidslandet ryggen och gick till Amerika, varjämte en del gick till Norrlands järnvägsbyggnader och nya industrier — märk väl, *frihandelsindustrierna*, som kommo vid denna tid. Under hela frihandelsperioden hade vi i genomsnitt 12 å 13 tusen hektar nyodling per år. När tullen kom 1888, blev det genast en sänkning

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

Ang. glidande tullsatser för vissa slag av spannmål m. m.
(Forts.)

till 7 å 8 tusen hektar. Och när vi fingo tullförhöjning, sänktes nyodlingarna ytterligare till 4 å 5 tusen hektar per år.

Jordbruket har en mätare, som mer än något annat visar dess verkliga ställning och *dess inre värde*, och *det är kreatursstocken*. Om jag ser på ökningen *under frihandelsperioden* — jag skall icke syssla med något annat än med nötkreaturen och svinen — hade vi år 1866 1,984,112 nötkreatur. År 1888 — alltså under »olycksperioden», såsom man kallade den — hade nötkreatursstocken vuxit till 2,349,098 kreatur eller med 364,986 stycken. *Under tullperioden* hade nötkreaturens antal ökats till 2,729,798 stycken eller med något över 380,000 kreatur. Vad svinen beträffar hade vi 386,606 år 1866. Till 1888 hade antalet nästan fördubblats och utgjorde då avsevärt över 600,000. Till 1909 hade det ökats till omkring 921,000 eller med ungefär 311,000. Var finnes här på dessa områden den ökning vare sig i nötkreatursstocken eller i svinstocken, som kan motivera de ofantliga offer, som småfolket fått bringa i form av tullar? Var finnes något som tyder på att jordbruket under nuvarande förhållanden verkligen går mera framåt, än det gjort förut. *En sak få vi icke heller glömma*, när vi ha att göra med detta, och *det är, att den gamla jordbrukaren under frihandelsperioden hade ganska primitiva redskap*. Den nye jordbrukaren återigen har utmärkta plogar och harvar, självbindare och slättermaskiner samt såningsmaskiner, som göra, att säden blir helt anorlunda bredd och lagd i jorden än förut och kan giva helt andra skördar. Arbetet på sädens förädling har ock spelat en stor roll under senare tid, både när det gällt att frambringa mera givande spannmålssorter och mera styvstråiga sådana, så att säden icke lägger sig och förstöres vid häftiga regn om sommaren. Trots alla dessa kulturframsteg på jordbrukets område är framåtgåendet på detta område i vårt land under tullperioden försvinnande litet jämfört med ökningen under den frihandelsperiod som föregick denna tullperiod, då det ju var så mycket svårare att arbeta i jordbruket.

Under denna tullperiod, när Sveriges svinstock ökades med 311 000 stycken, ökades Danmarks svinstock med 697,037 svin eller med långt mer än dubbelt så mycket som hela det stora Sveriges. Men *i ett avseende är Danmark ändock hopplöst efter*, och *det är, när det gäller jobberi med jorden*. Jag har här en lunta rörande Danmarks lantbruk, men det är icke lönt att uppehålla tiden därmed. Jag skall kanske använda den i en replik senare. Under det att Danmarks jordbruk gått framåt så ofantligt i jämförelse med vårt, har det som sagt blivit efter på ett område, och det är i fråga om jordjobberiet. Under hela vår tullperiod, när våra gårdar mångdubblades i pris och när den ene efter den andre jordbesittaren kunde sälja och fara in till staden, bli kapitalist och lyfta 100,000 kronor här och 50,000 kronor där av kommande bönders grödor i förskott genom jobberi, då hade i Danmark saluvärdet å jorden under vår tullperiod endast ökats från 6,178 kronor till 8,190 kronor *per hartkorn med besättning och inventarier*.

— Ett hartkorn är i genomsnitt 10 fullgoda tunnland; det kan vara mindre på Själland, Fyen, Langeland och Låland, men det är ända till 25 tunnland i vissa trakter av Jylland. — Det är alltså en ökning av ungefär 2,000 kronor per hartkorn. Gårdar utan besättning och inventarier, s. k. rakade gårdar, som egentligen ingen jordbrukare i Danmark vill köpa, hava stigit i värde från 5,567 kronor per hartkorn till 6,588 kronor eller med omkring 1,000 kronor per hartkorn. Under tiden har ju den svenska jorden gått upp oerhört i pris, och i dag skola vi återigen slå ett stort slag för det ädla jordjobbareskräet. Märk väl, att *det icke är Sveriges bönder*, icke Sveriges jordbrukare, som skola hava, vad man genom tullen driver ut från de fattiga klasserna i Sverige, utan det är Sveriges *jobbare* som skola ha det, de som nu spekulera att sälja till höga priser i förväntan, att den nu inslagna kursen skall visa, att vi komma att gå mot en period av höga tullar och höga priser, de som nu ämna sälja och stjäla kommande bönders grödor i förskott på 50- å 100,000-tals kronor för varje gård, *medan de som komma efter och sitta där med gårdarna belastade med så mycket högre skulder, komma att få känna av det beslut, som i dag fattas.*

Men min vän herr Olsson i Kullenbergstorp, som säkerligen kommer upp här i talarstolen om en stund, kommer idag att säga så här: det är nu icke fråga om tullarnas vara eller icke vara, det är blott fråga om en tillfällig anordning, tills utredningen inom tull- och traktatskommittén blivit färdig och vi sedan kunna slå in på den riktiga kursen. Men vad kommer herr Olsson i Kullenbergstorp att säga om tre år? Då kommer han att säga: ja, det borde man ha sagt för tre år sedan; då hade Sveriges jordbrukare skördat så ofantligt på kriget och voro välsituerade, att de icke behövde tullar; då kom man och gav dem mycket högre tullar, än de förut hade; de trodde då, att det var meningen att slå in på den kursen, många av dem har nu sålt sina gårdar, många har köpt gårdar och betalt dem mycket högre än de annars skulle gjort, och nu sitta de med sina höga skulder och sina uppjobbade gårdar; tycka herrarna, att det är rimligt att säga så ett år och så ett annat; 1919 sade man, att vi skulle ha höga tullar, och 1922 säger man, att vi icke skola ha några tullar; det är att släppa ut förödelse över Sveriges jordbrukare. Sa kommer det att låta en annan gång i denna fråga.

Det var en gång som det från Mora predikstol under Karl XII:s regering ropades ut ett ord som hördes över hela landet: »ve det folk, vars konung ett barn är!» I dag måste vi skriva om det och säga: ve det folk, vars regerande män och ombud i riksdagen kunna fundera ut sådana här otroliga galenskaper; ve det folk, som har sådana representanter, att de med berätt mod och vilja taga ifrån den fattiga arbetande klassen och kasta i halsen på jordjobbare, som fara landet runt och stjäla kommande bönders skördar i förskott! Ve det folk, som har en representation sådan som denna!

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

Herr vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Lithander: Herr talman, mina herrar! Just det avslutade eller tilländagående världskriget torde i alla fall med oerhörd skärpa hava visat oss, vad det betyder för vårt land att hava en inhemsk brödsädsodling och vara oberoende av utlandet. Vi hava förut icke haft det klart för oss, vad det betyder, när ångbåtslinjerna bliva avklippta och det blir omöjligt att få utländsk spannmål. Detta ha vi först under kriget med skärpa fått lära oss. Det är därför, synes det mig, egendomligt att höra sådana anföranden, som den siste ärade talaren nu höll, där han gjorde angrepp på bemödandena och strävandena att åt landet trygga det oberoende, som vi i hög grad varit i avsaknad av under de gångna åren.

När man i morse for upp med nattåget och såg, hur sädes- skylarna bärgades in, och visste, att denna fråga skulle behandlas i dag, då kunde man icke annat än ha den känslan, att måtte i alla fall beslutet fattas så, att vi för kommande tider trygga åt landet möjligheten att allt framgent hava denna odling och att vi icke följa herr Månssons linjer, han som vill, att vi skola bliva beroende av brödsäd från utlandet. Det som man i morse bevittnade, skulle om hans uppfattning finge råda, komma att tillhöra en gången tid. En sådan politik kan jag icke följa eller se det för landet rätta och riktiga uti. Jag kan för min del icke se, att trygghandet av brödsädsodlingen är ett lantmannaintresse i motsats till stadsintresset. Jag ser den saken så, att det framförallt annat är ett *riksintresse* att städse hålla brödsädesodlingen vid makt i vårt land.

Herr Månsson yttrade bland annat, att han fruktade industriens undergång, om man gick fram på denna väg för att trygga den inhemska brödsädsodlingen. Jag vill påstå, att varken industrien eller landet någonsin komma att gå under, därför att det finnes inhemsk brödsädsodling, men väl, om man följer herr Månssons linjer. Det kan ju hända, att det kan komma en dag, då även herr Månsson inser, att också för den klass för vilken han anser sig vara speciell representant, nämligen industriarbetarna, är det ett livsintresse att ha brödsädsodling inom det egna landets gränser. Det kan hända, att när han fått detta klart för sig, han med samma värme kommer att kämpa för jordbruket, som han nu kämpar emot.

Jag har, herr talman, med den uppfattning, som jag här givit uttryck åt, fullt och helt kunnat ansluta mig till den av herr Magnusson i Tumhult avgivna motionen och till dess yrkande, där det nämligen hemställes, att hela skillnaden mellan normalpriset på vete och det beräknade importpriset skall komma jordbruket till del, vidare att tullskyddet icke skall begränsas till kronor 3:70 och vidare att man icke skall draga av 5 % av produktionskostnaderna. För denna motion hava vi högerrepresen-

tanter fåfångt kämpat. Vi ha inom utskottet icke kunnat driva vår vilja igenom. Man har bland annat sagt, att vi begärt för mycket, därför att i produktionsformeln ingår redan en del av det förutvarande tullskyddet, nämligen 20 % för korn, 50 à 70 % för råg och 70 à 90 % för vete av förutvarande tullskydd. Men vi ha mot detta invänt, att låt vara, att detta delvis ingår i formeln, så ha vi dock den uppfattningen, att även om tullskyddet blir något fylligare framdeles, är det i alla fall ett steg i rätt riktning och främjar en sund näringspolitik.

Vidare har jag för min del inom utskottet gjort det yrkandet, att den ränta, som ingår i formeln, icke skall beräknas fix utan skall vara rörlig, d. v. s. att jordbruket skall få tillgodoräkna sig högre ränta under dyra rëntetider, såsom t. ex. nu, då räntan är vida över de fyra procent, som ingå i formeln. Det har emellertid icke lyckats att driva igenom detta yrkande; utskottets hemställen har icke gått utöver Kungl. Maj:ts formel därvidlag. Det yrkande, som vi gjorde inom utskottet efter att alltså förgäves hava kämpat för herr Magnussons i Tumbult förslag, har framställts enbart därför, att detta var den enda linje, som hade varit möjlig att kunna få någon anslutning till från de liberala lantmännen, från bondeförbundet och från jordbrukarnas riksförbund för att kunna driva fram någonting, som var bättre än Kungl. Maj:ts förslag. När det nu emellertid visar sig, att det icke finnes möjlighet att på enhetlig linje få fram något, som i alla fall är bättre än vad Kungl. Maj:t yrkat, har jag för min del ingen anledning att vidhålla denna linje, utan jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Magnusson i Tumbult m. fl. väckta motionen.

Herr Sköld: Jag förstår, att det blir en otacksam uppgift att här i dag tala för avslag på såväl utskottets hemställen som högerreservationerna. Det blir naturligtvis en otacksam uppgift, dels därför att kamrarnas beslut väl redan på förhand äro givna, och dels därför att jag icke såsom herr Månsson i Hagaström tror, att denna dag är en sådan olycksdag för den svenska demokratiens och således icke förmår tala mig upp till den patos, som han kunde.

Jag har emellertid som bekant med anledning av den proposition, som framkallat ifrågavarande utskottsbetänkande, väckt en motion, och jag anser, att jag ett litet ögonblick måste sysselsätta mig med denna motion. Utskottet fick nämligen av en eller annan anledning lov att forcera sitt arbete så att besluten i utskottet voro fattade, långt innan denna motion var tryckt, och jag har således en viss anledning att antaga, att icke många av kammarens ledamöter ha läst denna motion. Det är därför, som jag måste tala en smula om motionen.

I denna motion och vid ett par andra tillfällen har jag tagit mig friheten kritisera det tekniska underlaget för regeringens proposition. Jag tänker nu icke göra om denna kritik, utan jag skall blott be att få slå fast ett par saker, som jag under diskus-

Ang. glidande sionen funnit hava ett absolut berättigande. Jag har framställt
 tillsatser för ett par frågor med anledning av den formel, som skulle vara
 vissa slag av utgångspunkten för produktionskostnadsberäkningen. Jag har
 spannmål framställt först och främst den frågan: varför blir produktions-
 m. m. kostnaden lägre, ju högre räntekostnad man har? Och vidare den
 (Forts.) frågan: varför blir det lägre produktionskostnad, om medelskörden
 per hektar är mindre? Detta är, såvitt jag kan förstå, den upp-
 och nedvända världen.

Vid uppgörandet av detta förslag hava som bekant såväl de sakkunniga som Kungl. Maj:t utgått från en fast räntesats, och denna skall jag längre fram litet närmare sysselsätta mig med. Jag måste emellertid tala om, hur man fått en räntekostnad av fyra kronor per deciton. Jag måste göra det därför, att det icke sagts förut och det är först genom den utredning, som kommit tillstånd inom utskottet, som man fått reda på, hur det hela kommit till. Man har gjort på det sättet, att man tagit räkenskapsresultatet för 259 gårdar. Där har det visat sig, att man haft ett jordvärde på 1,750 kronor per hektar och ett driftkapital på 250 kronor, d. v. s. 2,000 kronors kapital per hektar. 5 % ränta på detta kapital blir 100 kronor. Då man skulle fördela denna summa, 100 kronor, på deciton, fick man dividera 100 med medelskörden. Man tog då medelskörden på dessa egendomar under skördeåret 1915—1916. Det året var medelskörden 25 deciton per hektar. Dividerar man 100 med 25, får man 4.

Var och en förstår att denna summa är fullkomligt godtycklig. Det finns ingenting som kunnat hindra, att man i stället tagit medelskörden för ett följande år, till exempel 1916—1917. Om då till exempel denna siffra varit 20, hade räntekostnaden per hektar blivit fem kronor. Men då inträffar den märkvärdiga omständigheten, att om jag tager en större räntekostnad, till exempel fem kronor, blir det en krona och 50 öre billigare per deciton för lantbrukaren att odla vetet. Det vill med andra ord säga för att taga ett exempel från annat håll, att ju mer en skomakare betalar för lädret, desto billigare kan han tillverka skorna.

Precis detsamma blir det, om jag tager medelskördssiffran. Om jag tager 25 deciton per hektar, har jag större produktionskostnad per hektar, än om jag tager 20 deciton. Detta är den upp- och nedvända världen, och jag har förgäves sökt få ett svar på frågan, vad meningen med detta kunde vara. Jag förstår, att man kan icke giva något svar, därför att det hela är orimligt. Man har sagt att detta beror på att räntekostnaden är fast. Det är riktigt, att rent matematiskt sett beror det på detta, ingen behöver tvivla på den saken, men det behöves man över huvud taget icke tala om, ty det förstår ju varje människa. Man går ut från att räntekostnaden skall vara fast, och det har man gjort därför att man icke vill gynna jobbarna och understödja dem, som under kristiden jobbat med jorden. Man vill alltså bibehålla samma räntekostnad efter kriget som före detsamma. Att herr Lithander inom utskottet och här gjort sig till jobbarnas riddare, för-

ändrar icke den saken. Man måste, som sagt, om man vill vara rättvis, gå ut från en fast räntekostnad, därför att man icke har anledning att gynna jobbarna. Men när man då fått denna fasta räntekostnad, inträffar detta fullkomligt upp- och nedvända förhållande, att ju större räntekostnaden är, ju mindre blir produktionskostnaden och tvärtom. Ju högre medelskörden är, ju större blir produktionskostnaden per deciton.

Nu måste var och en märka, att denna siffra 4 kan man icke anse vara absolut given, i synnerhet sedan man fått veta på vilka grunder den kommit till. Jag såsom varande konsument har allt intresse av att bringa ned produktionskostnaderna, men för att jag skall kunna bringa ned produktionskostnaderna, måste jag visa, att bönderna ha betydligt större räntekostnad än den, som de sakkunniga utgå ifrån. Den logiska meningen i detta har jag ännu icke fått fram, och den kan icke heller komma fram, därför att det hela är orimligt.

Nu har emellertid detta kuriosum, som man väl närmast får kalla det, icke varit min huvudanmärkning mot tekniken för rege- ringens förslag, utan den har varit, att det icke är riktigt att i en matematisk formel av kumulerande karaktär sätta in som faktor- er statistiska medeltal, som man absolut icke kan giva någon garanti för, ty om det föreligger minsta felräkning i fråga om de s. k. variabla faktorerna i formeln, kommer genom formelns kumu- leraude egenskap detta fel att förstoras, och jag är alldeles övertygad om, att det icke finnes någon, som vågar försäkra att icke olyckan kan ha varit framme vid uppgörandet av denna formel och verkat dithän, att produktionskostnaden blivit 5 å 10 kronor för stor per deciton.

Jag säger för stor. Man skulle naturligtvis också kunna säga, att den kan vara för liten, men det finns verkligen tillräckliga garantier för att den icke är för liten. Först och främst finns den gamla tullen, inräknad i det belopp, 16 kronor 50 öre, som utgör utgångspunkten för produktionskostnadsberäkningen, och vidare ingår även frakt- och provisionskostnad i dessa 16 kronor 50 öre. Det är således icke någon egentlig produktionskostnad utan ett marknadspris, ett grosshandelspris, i vilket även ingår ersättning för frakt och provision, något som aldrig förut tillfallit lantrbrukaren. Det är sålunda en för jordbrukaren mycket förmånlig relation mellan vad han fick under perioden 1904—1913 och vad han nu skulle hava i fortsättningen. Nog kan man säga, att det finns oändligt mycket med i denna formel, som gör, att man har goda garantier för att icke beräkningen är för låg, och när därtill kommer, att den av de sakkunniga, som utan att vara jordbrukare tagit den mesta delen i dessa beräkningar, kunnat säga, att alla beräkningarna för övrigt ligga i överkanten, har man också anledning att antaga, att de icke äro för låga.

När herr Nilsson i Bonarp opponerar sig emot att man drager ifrån fem procent, vill jag säga, att nog kan man draga ifrån både fem och tio procent, utan att det blir oriktigt för det. Man

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

måste lägga märke till att detta avdrag av fem procent är tillkommet icke blott med hänsyn till ett väntat prisfall ifråga om de faktorer, som ingå i formeln, utan också med hänsyn till de faktorer, representerande sammanlagt 20 % av produktionskostnaden, vilka icke ingå i formeln, såsom till exempel maskiner och andra saker, som efter vad jag hört redan fallit i pris. När man från herr Nilssons i Bonarp sida talar om att det blir högre arbetspriser, så låt oss komma ihåg, att dessa högre arbetspriser ingå i formeln och stegra produktionskostnaden ännu mer. Jag tror, att jag icke på något sätt kommer vid sidan om verkligheten, om jag säger, att de nya lantarbetaravtalen komma att driva upp produktionskostnaden till något över 40 kronor, och då tror jag icke, att man har anledning att säga, som många göra, att det här icke spelar någon roll, ty om produktionskostnaden går upp över 40 kronor, är det självklart, att glidtullarna komma att tråda i kraft. Jag vill bara säga detta för att sätta det emot det tal, som föres, att naturligtvis komma produktionskostnaderna att bli mycket mindre än de 36, 32 kronor, som man räknat sig till. De komma i själva verket att bli *högre*. Ja, som sagt, det finnes ingen, som kan lämna någon garanti för att icke dessa beräkningar ligga en 10 kronor per deciton för högt. När jag kommit och framställt detta, så har man sagt: ja, det är klart, att detta är statistiska medeltal, dem kan man icke garantera. Men, säger man, det är det bästa, som man kan åstadkomma. Men jag frågar ändå: är icke denna fråga av den betydelse för Sveriges konsumenter, att vi borde ha lov att få veta, huruvida den summa, som man räknat sig till, behöves eller icke behöves, huruvida den summa är nödvändig för brödsädsodlingen i detta land, eller om en oskäligen vinst skall garanteras odlarna av brödsäd?

Vid ett tillfälle har man emellertid kommit med ett skäl, som jag får säga har haft en viss inverkan på mig, därför att jag måste erkänna, att det är riktigt. Man har nämligen sagt, att mitt resonemang om formelns otillförlitlighet är riktigt. Men den är i alla fall, som förut sagts, det bästa, man kan åstadkomma, och, säger man då, när det gäller att utföra ett positivt samhällsarbete, kan man icke absolut hålla på den matematiska exaktheten, då måste man låta sig nöja med det tillnärmelsevis riktiga. Jag erkänner, att detta är riktigt. Vid samhällsarbetet kan man icke kräva, att allting skall till punkt och pricka vara fullkomligt. Men om jag skall gå med på, att man ibland får lämna den matematiska exaktheten å sido, så måste detta i alla fall vara vid tillfällena, då någonting står på spel, då det är nödvändigt för samhällsarbetet, då vårt väl och ve beror därpå, med andra ord, det måste gälla statsintressen. Jag har ju nyss hört ifrån herr Lithander, att detta är ett riksintresse och icke bara ett jordbruksintresse. Ja, vi hörde ju från statsrådsbänken under remissdebatten, att det gällde icke mindre än två statsintressen, och under den förutsättningen kan man hava lov att lämna den matematiska exaktheten å sido.

Men låt oss i alla fall gå till att ett ögonblick se, hur det ställer sig med detta statsintresse, vad det är för ett statsintresse, som ligger bakom hela detta förslag. Man har sagt, att det föreligger två statsintressen. För det första är det vår skyldighet och plikt att skydda det svenska jordbruket för undergång. Det svenska jordbruket får icke gå under, och det kan ligga en viss sanning i detta. För det andra är det ett statsintresse att skaffa vårt folk bröd, att vi vidmakthålla brödsädsodlingen på ett sådant sätt, att folket kan få sin brödföda. Jag erkänner, att detta också är ett statsintresse. Men låt oss se till, om dessa två statsintressen verkligen finnas bakom detta, om det verkligen finns någon fara för det svenska jordbruket eller om det finnes någon fara för, att Sveriges folk i framtiden skulle kunna komma att bli utan bröd. Jag vill då för det första påpeka det, att den kungl. kommitté, som utarbetat det huvudsakliga av det förslag, som i dag föreligger i riksdagen, utgick ifrån en viss bestämd uppfattning. Man gick ut ifrån den uppfattningen, som vid den dåvarande tidpunkten — d. v. s. i våras — var allmänt gällande hos alla nationalekonomer i världen, nämligen att nu stod man inför ett fruktansvärt prisfall, ett prisfall, som skulle komma att betyda, att alla priser i världen skulle falla och det svenska jordbruket fullkomligt falla sönder. Det var den utgångspunkt, som kommittén hade för sitt arbete. Hur ser det nu ut i världen i dag, vad säga nationalekonomerna i dag om prisnivån för den närmaste framtiden? Jo, de säga för närvarande, att antagligen kommer det att bli ett mycket, mycket långsamt prisfall under 15 år framåt. Och var och en, som vill se efter, skall finna, att prisnivån aldrig legat så högt, som den ligger just nu, d. v. s. läget i världen visar ett fullkomligt annat ansikte än det visade den gången, då de sakkunniga gingo åstad för att bygga upp det förslag, som vi nu behandla. Själva grunden för detta förslag har fallit och är borta, och då borde det vara naturligt, att även huset störtade samman. Men så har icke blivit fallet. Man har i stället uppfört en nödgrund. Man har kommit och sagt: ja, det är visserligen sant, att det stora prisfallet icke kommit, och det blir kanske ett mycket långsamt prisfall. Men man vet ingenting. Allt är osäkert. Det kan komma ett prisfall, och det kan icke komma. Och därför, säga de, då allting är så osäkert, därför måste vi gå åstad och lämna denna riskförsäkring åt landets jordbruk.

Ja, då gör man hela detta förslag till en s. k. riskförsäkring för det svenska jordbruket. När t. ex. ett bolag skall försäkra sina varor, som transporterats över havet, brukar bolaget självt betala premierna, och om jag skall brandförsäkra mitt bohag, får jag också själv betala premierna. Men när jordbruket skall riskförsäkras för följderna av prisfallet — då skola konsumenterna, då skola helt andra samhällslager gå och betala dessa riskpremier. Det är väl ändå icke riktigt. Huru måga affärsmän är det väl icke, som nu under dessa tider närmast efter kriget förlorat ofant-

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.*

(Forts.)

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.

(Forts.)

liga summor tack vare prisfallet. Men dessa hava ändå icke kommit och krävt, att de skulle riskförsäkras på konsumenternas bekostnad. Det är för mig fullständigt onaturligt, att vi skola betala premierna för en försäkring till jordbrukarnas fördel.

Men låt oss i alla fall titta en smula på, vad som kan komma att hända i världen, huru det kan komma att ställa sig på den internationella spannmålsmarknaden. Allt är ju, som sagt, osäkert. Ja, då kan man konstruera fram två extrema fall. Man kan då först tänka sig, att de höga brödsädspriser, som vi för närvarande hava i världen, komma att stå sig något så när ograverade under lång tid framåt. Men då är det självklart, att om det blir så höga priser på brödsäd, kommer detta att stimulera jordbrukarna till brödsädsodling. Och då behöver man sannerligen icke besluta glidtullar, utan då reda sig lantbrukarna tullar förutan. Under sådana förhållanden kan det tydligen icke finnas någon anledning att bifalla det förslag, vi här i dag behandla. Det andra extrema fallet skulle vara, att det bleve ett starkt prisfall. Men om det bleve ett prisfall på den internationella spannmålsmarknaden, så betydde detta, att det bleve gott om brödsäd, det bleve lätt för oss att få in vårt behov därav till Sverige, och då behöva vi icke hava så stor brödsädsodling i Sverige för att kunna fylla vårt brödsädsbehov.

Sedan frågar jag: ifall det blir så låga priser, komma dessa låga priser att slå ihjäl den svenska brödsädsodlingen? Ja, en framstående agrar, ledamot av denna riksdag, har förklarar, att han trodde, att om icke dessa glidtullar komme att beslutas, skulle detta komma att betyda, att brödsädsodlingen i Sverige skulle gå tillbaka med 10 %. Om man räknar med ett minimum av 600,000 ton, så betyder detta, att brödsädsodlingen kan förminska med 60,000 ton. Dessa 60,000 ton få vi lätt utifrån och det svenska jordbruket går icke under därför att vi köpa 60,000 ton brödsäd utifrån. Är det någon, som tror, att lantbrukarna därför skulle lägga jorden i träda? Nej, när de komma till insikt om att ingenting är att vinna med brödsädsodling, komma de helt enkelt att slå in på andra näringsgrenar. Jag tror icke, att det finnes någon som helst mening i detta tal om att dessa glidtullar dels skulle kunna hindra jordbrukets undergång och dels skulle kunna förskaffa oss vår brödföda.

Nu finnes någon, som sagt, att vi måste se till, att det icke blir för stor import av brödsäd, därför att en stor brödsädsimport skulle komma att ofördelaktigt påverka vår handelsbalans. Man säger: vår exportindustri arbetar under ogynnsamma förhållanden — höga produktionskostnader — och har svårt att konkurrera med utlandet. Exporten blir mindre och mindre, och då går det icke att importera huru mycket som helst. Det är naturligtvis riktigt, att man icke skall belasta vår handelsbalans ogynnsamt. Men efter vad förut sagts, nämligen att jordbrukarna icke fortfara att odla brödsäd i samma utsträckning utan odla fodersäd i stället, vad blir följderna, om vi då importera 60,000 ton mera bröd-

säd än nu? Jo, vi komma att importera så mycket mindre majs. Sverige importerar icke bara brödsäd utan även fettämnen och foderämnen. Då vi behöva både bröd och fettämnen, så kan detta absolut icke inverka på vår handelsbalans, utan det kommer nog att väga tämligen jämnt.

Ja, sedan har man ett stort skäl kvar, och det var det skäl, som herr Lithander här haft uppe, detta skäl som icke har någonting att skaffa med sakskal utan som är ett rent känslöskäl. Detta känslöskäl nämligen, som talar om den patriotiska känsla, som växer i bröstet, då man kommer resande fram på järnväg och ser, huru man kör in sädesskylarna, d. v. s. den känsla, som också tar sig uttryck däri, att man vill sträva till, att vårt land skall självt försörja sig. Detta är naturligtvis orimligt, lika orimligt som att vårt lands industri skulle kunna producera allt, vad vi behöva. Det kunna vi aldrig komma till. I en eller annan grad bliva vi alltid beroende av utlandet. Och det är naturligtvis icke riktigt att driva vår näringspolitik så, eller att i allmänhet lägga vår politik så, som om det skulle fortfaara att finnas ett världskrig för alla tider framåt. Det riktiga är väl att inrikta sig för normala tider — och det är freden — och icke för abnorma tider, d. v. s. kriget. Därför måste vi naturligtvis se till, att det svenska näringslivet blir så inriktat, att produktionen blir mest ekonomisk och icke sträva efter att medelst konstlade medel på den svenska jorden kunna skörda växtslag, som denna jord icke passar för.

Nej, jag kan icke finna, att här föreligger något slags statsintresse. Det måste jag uppriktigt tillstå, att jag icke kan finna det statsintresse, som kan gömma sig bakom detta förslag. Jag tänker, att Sveriges konsumenter, den del av folket, som till sin huvudsakliga karaktär är konsumenter, är mycket litet glad åt herr Lithander, som icke endast vill giva bönderna deras produktionskostnader och skälig vinst utan också litet till »hellre än gärna». Jag tror, att de äro mycket otacksamma mot herr Lithander, och jag undrar egentligen hur det ställer sig med stora delar av vår industri, vår exportindustri, som måste konkurrera med utlandet, som måste hava så låga produktionskostnader som möjligt, hur den skall tycka om ett förslag, som dock syftar till att göra produktionskostnaderna större och försvåra konkurrensen med utlandet. Jag tror icke att ens alla jordbrukare äro glada över detta förslag. Jag undrar vad Norrlands bönder egentligen tänka, jag undrar vad dessa, som icke hava brödsäd att sälja, tänka. när priset på mjöl och bröd blir dyrare i Norrland och medför högre arbetslöner än hittills. Jag undrar, om bönderna där uppe kunna tycka, att detta är utmärkt, och jag föreställer mig också, att alla de lantbrukare i detta land, som icke odla mera brödsäd än till husbehov, och som egentligen lägga sin odling på andra produktionsgrenar, icke skola tycka om detta. Jag tycker icke att de äro förståndiga, om de tycka, att detta är så klokt. Jag tror också att bönderna uppe i övre och mellersta Sverige, där bröd-

*Ang. glidande
tullsatsen för
vissa slag av
spannmål
m. m.*

(Forts.)

Ang. glidande
tullsats för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

sådsodlingen inte är så stor, inte fästa så stor vikt vid detta förslag. Men det finns en liten klick, som har intresse av detta: den lilla klick det här gäller är de sydsvenska agrarerna. De tänka som så: nu går riksdagen åstad här i dag och beslutar ett extra tillskott för oss och för att den skall göra så, måste vi inbilla folk, att detta är ett statsintresse. Men det är icke ett statsintresse, det är ett sydsvenskt agrarintresse, punkt och slut.

Det är sålunda för dessa sydsvenska agrarer, som man haft så förtvivlat brått inom utskottet, att man måst skynda på så gott man kunnat för att få fram detta, och det är väl för deras skull också, som man icke haft tid att ge de svenska konsumenterna svar på den frågan, huruvida detta är nödvändigt för att tillgodose brödsädstillgången i landet, eller om detta endast skall vara en oskäligen vinst åt vissa agrarer, och det är väl för deras skull, som man också har ansett det vara skäligen att lämna den matematiska exaktheten åt sidan. Jag för min del tycker, att under sådana omständigheter är det icke så brått. Det är icke så brått med det hela, och därför, herr talman, ber jag få yrka avslag på utskottets framställning och bifall till den av herr Hage avgivna reservationen.

Sedan herr talmannen nu återtagit ledningen av förhandlingarna, anförde:

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman, mina herrar! Den ärade talaren på Gävleborgslänsbanken ansåg att detta var en särskilt utomordentligt stor dag. Skall man bedöma förhållandena efter, hur man ser, att kammarens bänkar äro besatta här, ser det verkligen icke ut, som om kammarens ledamöter finna dagen så utomordentligt stor. Att den fråga som vi hava till behandling i dag, dock är av jämförelsevis större betydelse, är solklart, men att den skulle hava en så utomordentligt grundläggande betydelse som den ärade talare, jag nyss åberopade, ansåg, det är naturligtvis alldeles uteslutet. Vad vi diskutera här i dag gäller endast en övergångstid på två år. Sedan står, förmodar jag, var och en på den ståndpunkt, han anser sig då böra intaga med de erfarenheter, han inhämtat, om han nämligen är mottaglig för vad erfarenheter giva vid handen.

Den ärade talaren på Gävleborgslänsbanken kom med en massa siffror, och det är icke tu tal om, att han räknar ut sina siffror mycket noga och mycket exakt, men han grupperar dem så utomordentligt märkvärdigt, att man praktiskt sett icke får mycken behållning av desamma. Såsom när han kom till det resultatet, att det verkliga tullskyddet har verkat på så sätt, att den stegring i produktionen, som tullarna åstadkommit, skulle kosta 904 kronor per deciton, då tycker jag han ändock själv skulle förstått, att grupperingen av siffrorna var lindrigast sagt märkvärdig. Jag skall dock lämna detta åsido.

Han talade vidare om, vad jag skulle komma att yttra nu och

vad jag skulle komma att yttra om några år. Jag tror dock icke att han är begåvad med profetisk förmåga i så hög grad, och hans profetia stämmer icke med vad jag kommer att yttra nu, och vad jag kommer att yttra om några år har jag nu icke klart för mig. Framför allt kan det hända, att jag då icke är ledamot i någon kammare, och vid sådant förhållande inverkar vad jag då kommer att yttra icke på riksdagen.

Det utskottsutlåtande, som det nu är fråga om, företer den egendomligheten, att av 24 utskottsledamöter stå icke mindre än 18 som reservanter. Det är något mycket, och det visar, att meningarna gått mycket isär. Det ser verkligen så ut, när det gäller fråga om brödet, som om det vore omöjligt att lägga den frågan på en saklig bog och att sakligt diskutera densamma. Den synes väcka upp lidelserna mer än någon annan fråga. Jag har alltid själv gjort mig den frågan, varför det skall vara så, och jag har aldrig kunnat finna något tillfredsställande svar på den frågan.

Vid remissen av de kungl. propositionerna tillät jag mig kritisera åtskilliga av detaljerna i den beräkningsformel, som skulle vara avgörande för att fixera priserna. Jag hade verkligen stort intresse att höra, vad de sakkunniga inom utskottet hade att förkunna på dessa punkter, men det svar jag erhöll var i huvudsak av den art, att svarandena gingo bakom de sakkunniga och ansågo deras siffror för korrekta. Den fråga, jag framför allt underströk, var frågan om de artificiella gödningsmedlen. Jag fann dithörande uppgift i den kungl. propositionen alldeles orimlig. Då fick jag till svar av den sakkunnige, att man hade tagit genomsnittet på Sveriges jordbruk, som det stod i propositionen, men däremot när det gäller veteodling — och det är det, som vi diskutera, — saknar man all primär statistik. Han kunde då följaktligen icke ge någon förklaring, huru mycket eller huru litet det skulle vara. Jag tillät mig också rikta den frågan till agronom Nannesson, om han, sedan medelskörden uträknats ansåg sig såsom agronom kunna ge jordbrukarna i t. ex. Malmöhus län det rådet att driva odling med de angivna gödningsmängderna. Svaret blev: nej, naturligtvis kan jag icke det. Jag finner därför, att man under sådana förhållanden icke kan diskutera den saken. *På samma sätt var det*, när det gällde frågan om avdraget å fem procent. Den sakkunnige, som efter hans eget uttalande var den, som föreslagit detta inom de sakkunnige och hållit därpå, förklarade blott, att han hade på känn, att så borde det vara, därför att de andra beräkningarna togos i överkant. Nu är det ju icke lönt att ge sig in att diskutera något sådant, som man har på känn. Alltså står jag på samma ståndpunkt, som jag intog vid remissdebatten; något sakligt svar har jag icke fått på den frågan.

Det är något egendomligt med denna avgörande prissättning; man kommer först till ett normalpris, uträknat på det artificiella sätt, som angives i propositionen, sedan sätter man ner detta med 5 %, och då kommer man till ett pris, som man kallar för grundpris, och som man sedan i fortsättningen skall räkna med. När

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Ang. glidande
tullsats för
vissa slag av
pannmål
m. m.
(Forts.)

man påsatt namnet normalpris, tyder det väl på, att det skall vara det normala. Men jag frågar: Vad är grundpriset? Är det då något onormalt? Vad jag däremot ber att få uttala är, att jordbrukarna nog få, i händelse den kungl. propositionen bifalles, göra en beräkning så gott de kunna vad grundpriset under olika förhållanden kan gå till, och sedan blir det deras sak var och en i sin stad att räkna ut, om deras odling ligger så, att de kunna utan för stor ekonomisk risk och utan ekonomisk förlust odla brödsäd i avsevärdare mängd. Jag har trott, att den kungl. propositionens bärande tanke var, att man under dessa övergångsår skulle söka se till, att produktionen av brödsäd hölles uppe så högt, att man under dessa ovissa yttre förhållanden i världen kunde hava någon säkerhet för, att vi, om det skulle brista på någon punkt, icke komme i olyckligare ställning, än att vi kunde, låt vara med försakelser, föda oss fram. Det kan hända, att jag tagit fel i detta mitt läsande av propositionen, och mycket tyder på, att man just i denna proposition icke fäst sig så synnerligen mycket vid, hur stor odlingen blir av svensk brödsäd.

När jag åhörde professor Sommarins föredrag här i kammaren under lagtima riksdagen, fick jag den uppfattningen, att med undantag av jordröntan, som man hade fixerat till vad man ansåg den vara innan kristiden, så skulle man dela de eventuellt uppstående förlusterna på produktionen av brödsäd mitt itu, och denna åskådning tilltalade mig mycket. Det säger jag rent ut, att jag delar den meningen i motsats till åtskilliga av mina yrkeskamrater, att skall man tänka på att få ned dyrtiden och varuprisen, så får det tagas i på alla håll för att åstadkomma det, och då få jordbrukarna även göra det. Men då får jag också på samma gång erkänna, att jag icke har mig bekant, att någon annan producentgrupp har givit något erbjudande i dylik riktning. Under den tid, som gått mellan den lagtima och den urtima riksdagen, hade jag tillfälle att samtala och överlägga med ett stort antal skånska jordbrukare, och jag hade naturligtvis ganska svårt att övertyga dem om, att de borde trots klar möjlighet till förlust dock bibehålla sin brödsädsodling. Jag ansåg verkligen, att om staten gör denna appell till oss, att det här gäller ett statsintresse, att det i motsats till vad den senaste talaren yttrade är ett statsintresse, att odlingen icke sjunker för djupt, då böra vi göra vad vi kunna för att hålla den uppe. Jag är icke okänslig för en sådan appell, och jag får verkligen säga, att mitt ord vann mycken gehör, och det visar alltför väl, att man ansåg sig kunna vara med om den motion, som vi framlagt med anledning av den kungl. propositionen.

Det är dock så, att det ifrågavarande uttalandet av professor Sommarin, så som jag uppfattat det, återfinner man icke i den kungl. propositionen mer än så att säga i princip. Man har tagit bort så många detaljer, och man har begränsat det på så många håll och kanter, att det blir långt ifrån någon delning mitt itu av den eventuella förlusten på denna odling. Man kan visserligen tvista,

som den siste talaren också gjorde, därom och säga: ja, priserna stå så högt nu, att det är ingenting att komma med detta. Ja, om det gällt att införa fasta tullar, då kunde det argumentet inneburit något, men så är icke förhållandet. Det är tydligt att med dessa glidtullar kommer icke ett öres tull att utgå, om förhållandena till nästa år skulle bliva som de nu äro, då ju importpriset är betydligt högre än det åsatta minimipriset, vilket då motsvaras av det uträknade grundpriset. Jag kan därför icke förstå, att det skulle verka så, som man på vissa håll velat göra gällande.

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.*

(Forts.)

Nu har man sagt, att det icke betyder något, åtminstone icke något väsentligt, om man gör en utfästelse till lantbrukarna eller icke, och det återopas, att man trots minimipris under det gångna året sett, att odlingen sjunkit. Ja, jag får verkligen säga, att då en skåning yttrar sig på det sättet, som vet, under vilka förhållanden vintersäden såddes i fjol höst, talar han mot bättre vetande just då han framhåller, att en utfästelse av staten icke betyder något. Under den långa tid, jag som jordbrukare varit min egen, har jag aldrig upplevat en såningstid för vintersäd så motig som just i fjol höst. Jag försäkrar, att det endast och allenast var, emedan dessa minimipris voro satta och därför att man indirekt fick den meningen, att staten önskade, att man sådde så mycket som möjligt, som gjorde, att mycket såddes, som eljest aldrig blivit sått. Det var endast de jordbrukare, vars jord låg mycket sankt eller icke var tillräckligt utdikad, som icke sådde, och det av det skälet, att de icke kunde komma med dragare på denna jord. Sedan sådden skett, och jag såg på jorden, måste jag verkligen säga mig själv, att det skulle vara mer än lyckträff, om det där blev någon skörd att tala om. Ett underligt år har det i alla händelser varit, ty en övervintring sådan som under den sista vintern har jag aldrig upplevat. Nu står skörden jämförelsevis bra överallt. Det är förvånande, men är dock ett faktum.

I fjol resonerade man mycket om minimipriserna och sade, att vi jordbrukare begärde för mycket, särskilt då det gällde potatisen, för vilken vi ville ha 12 öre, medan konsumenterna ansågo 10 $\frac{1}{2}$ öre vara tillräckligt, och man stred väldeliga om denna skillnad på 1 $\frac{1}{2}$ öre. Till sist blev det ju en sammanjämkning till 3 $\frac{1}{4}$ öre från vardera sidan. Då fördes denna strid av män, som sedan förklarade, att 29 öre i distributionskostnad för potatisen vore alldeles lagom här i stockholm. Man talade då icke så mycket om brödsäden, men vi ha ju så ofta fått höra talas om, vilka oerhörda fördelar för jordbrukarna dessa av staten bestämda minimipris voro. Jag erkänner, att de utgjorde en trygghet för producenterna, men vad betydde de för konsumenterna? Det är frågan. I utskottet upplystes vi om, att priset på importerat vete i svensk hamn nu är mellan 44 och 48 kronor, medan det garanterade minimipriset på vete är 39 kronor. Jag undrar verkligen, om någon tror, att under fria förhållanden kvarntrusten skulle ha kunnat uppehålla en så stor skillnad mellan importpriset och priset för

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

det inhemska vetet. Jag tror det knappast. Vad har detta återigen i sin ordning lett till? Jo, man har grundat hela mjölprisberäkningen för det kommande konsumtionsåret just på minimipriset såsom varande det lägsta. Naturligtvis är det en fördel, att det odlas så mycket vete och råg som möjligt, ty nu får ju staten betala skillnaden emellan minimipriset och importpriset, och detta drabbar ju i sin ordning alla konsumenterna eller rättare sagt alla skattskyldiga. Det var en fördel för staten, att så mycket såddes, trots allt talet om den stora välgärning, som visades jordbrukarna. Man har stirrat sig blind på, att när det är en fråga, som gäller jordbruket, är det blott jordbrukarna, som ha fördel därav och ingen annan. Jag har just påvisat, att konsumenterna även hade verkliga fördelar av att detta minimipris bestämdes i fjol.

Om vi se ett år framåt, kan ingen med bestämdhet säga, vad priserna på importerad brödsäd då skola bli, men lika så väl, som det nu är raka motsatsen till vad vi förra året trodde, att det skulle bli, lika väl ligger det ju inom möjlighetens gränser, att vi skola uppleva något liknande nästa år, då det gäller bärgandet av 1920 års skörd. Har det då verkligen, om så skulle ske, varit till någon skada för konsumenterna? Vad blir den antagliga följden av detta grundpris? Jo, helt säkert medför det, att då stannar också kvarntrusten och gör det priset till ett maximipris, lika så väl som minimipriset i år faktiskt blev ett maximipris. Det ligger alls icke utom möjlighetens område, att så kan ske. Ingenting är säkert, anser professor Sommarin, utan allt är oberäkneligt.

Om det nu skulle kasta sig andra vägen, så att det blir ett utomordentligt stort prisfall, säger jordbrukaren: Är det så underligt, att vi anse det vara rimligt, att vi dela eventuella förluster, som ovillkorligen skulle uppstå på produktionen? Just genom att grundpriset åsättes, är det enligt min mening absolut omöjligt för jordbrukaren att komma över detta pris och få någon förtjänst, även om priset på den importerade varan är betydligt högre än det uträknade grundpriset. Han är avskuren från möjligheterna att komma över produktionskostnaderna. Då är det väl rimligt, om han säger, att man skall dela den eventuella förlusten, om det går den andra vägen.

Nu kan man naturligtvis tvista om efter vilka grunder en dylik delning borde utgå. Hade den kungl. propositionen varit lägd så, att man verkligen hade tagit hälften, ja, icke skulle jag i så fall ha satt något annat i fråga, utan varit nöjd därmed. Vi ha i vår motion sagt, att för det första året, d. v. s. 1920—21, bör glidtullen sättas till hälften, och för 1921—22 till tre fjärdedelar av skillnaden mellan grundpriset och importpriset. Det ligger just något i denna skillnad mellan de två åren, i det att det verkligen icke blir hälften, som man från bägge håll under någon period bidrar med. Det är en kompensation, därför att man tar tre fjärdedelar i stället för hälften, men så är det med allt, som skall levereras på tid. Ju längre denna leveranstid uppskjutes, ju större

är risken. Det är helt enkelt en vanlig gällande regel. Vi få, vi jordbrukare, icke vara alldeles blinda för det faktum, att förr eller senare måste det ändå ställas på den bogen, att produktionskostnaderna även för brödsäd betäckas av försäljningspriset, eljest är det väl alldeles omöjligt, att någon produktion i längden kan hållas uppe, åtminstone någon produktion av betydelse. Det är en ekonomisk regel, som väl icke kan skjutas åt sidan av någon.

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.*

(Forts.)

Nu kan man ju möjligtvis göra den invändningen, som vi också ha fått höra, att i stort sett betyder det ändå ingenting. Jordbrukaren ändrar icke i alla fall i sin odling. Han håller på därmed på samma sätt, som han börjat, och han räknar icke ut, hur det går. Jag tror dock, att förändret av ett sådant resonemang ändå är att en smula undervärdera jordbrukarens intellekt. Han är tyvärr tvungen att räkna mycket noga. Han kan visserligen icke lägga det i propositionen intagna grundpriset som grund för sina beräkningar, utan han kan endast använda det som jämförelse för att se, vad han har utsikt att erhålla, men han får räkna med de kostnader, som han på sin särskilda odling bör söka att få betäckta. Det gör han också mer än herrar konsumenter tro. ty varför är det så kinkigt för honom, om han icke räknar? Jo, han får själv bära förlusten. Det är icke så med jordbrukaren, som då kommissionerna räkna och organisera orätt, att staten eller kommunerna betalar förlusten, utan den får han bära själv. Det är just detta, som tvingar honom att räkna noga.

Jag tror icke, att man skall undervärdera, att jordbrukaren rörer den uppmuntran från statens sida, att den säger, att under övergångstiden, alltså under dessa två år, dela vi förlusten, om sådan uppstår, och klyva den mitt itu. Jag tror, att även om förlusten varit given, skulle detta så att säga ha gjort, att jordbrukarna känt en moralisk plikt att hålla sin odling uppe. Vi veta ändå, hur trångt vi sutto, trots att vi förbrukade både vintersäd och en del vårsäd till brödsäd.

Nu har man icke alls fäst sig vid de skäl, som vi kommit med, och man har icke ens sakligt diskuterat dem, ty i det svar, som jag nyss återopade, kan jag icke se något sakligt skäl. Hur har man då ställt det? Jo, såvitt jag kan se, har man ställt det så, att den moraliska plikten för jordbrukarna att hålla sin brödsädsodling uppe icke längre finns kvar, ty då skulle man taga någon hänsyn till vad jordbrukarna yttrade, men det är faktiskt icke gjort. Jag vill naturligtvis icke för ett ögonblick påstå, att brödsädsodling icke kommer att finnas ändå, ty olika odlare ha givetvis olika möjlighet att kunna producera med fördel till ett visst pris. Det är solklart. Men i stort sett kommer förslaget att verka tillbakaryckande, därom är icke minsta tvivel, ty de jordbrukare, jag resonerat med, vilka icke äro politiskt färgade, utan blott och bart jordbrukare, ha alla med en mun sagt, att vad som innehålles i vår motion är det minsta tänkbara möjliga, om vi skola ta hänsyn både till brödsädsodlingen och den moraliska plikten att icke låta odlingen gå tillbaka. Detta ha icke stats-

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

makterna brytt sig om, och jag anser därför, att de, som kommit med detta av mig här omnämnda förslag, äro icke det minsta ansvariga för det beslut, som kommer att fattas, och de äro lösta från plikten att hålla uppe brödsädsodlingen i den omfattning, vi hittills gjort.

Då säger man: ja, vad vill ni odla? Ni har ingenting annat att göra. Men när det gäller en risk, är det icke nog att räkna med bruttoinkomsten på en viss odling, man måste även beräkna omkostnaderna; och det är kanske lika bra att driva en odling, där man kan pressa ned omkostnaderna synnerligen betydligt, även om bruttoinkomsten icke blir så synnerligen stor. Man har icke så mycken risk, då man vet, att när det gäller vallodling och lucernodling — det kan icke av någon bestridas — underhållskostnaden per hektar sjunker oerhört mycket. Men detta stämmer icke väl överens med professor Nils Hanssons yttrande i fjol: vi få lägga om vårt jordbruk, vi få lägga mera an på odling av vegetabiliska ämnen och förminska odlingen av animaliska. Skola vi bidraga att i största möjliga mån föda vårt folk, blir det för dyr omväg att låta vegetabilierna övergå till animaliska ämnen, ty därvid återvinner man icke mer än 40 procent av den föda, som ursprungligen finnes i vegetabilierna i genomsnitt. Hans ord ha en god klang i Skåne; vi trodde vad han sade och ha följt honom. Jag vet icke, om hans ord gälla nu eller ha någon betydelse nu, men om man nu kastar helt och hållet den meningen över bord, vore det synnerligen intressant, om från statens sida denna fråga klargjordes en liten smula. Ty herrarna må väl tala om, att vi nu befinna oss i ett annat läge, det kan väl så vara, men brödfrågan har varit en allvarlig fråga för de gamla folken, och vi fingo lära oss under kristiden, att den är en allvarlig fråga även för vårt folk, och jag tror sannerligen icke, att man kan kasta den frågan å sido, även om man aldrig så gärna önskar det. Det blir nog en större fråga än någon annan även för kommande dagars svenskar. Den frågan intar ock en särställning i jämförelse med åtskilliga andra, ty ännu ha icke kemister eller någon annan kunnat påvisa ett surrogat, som duger i stället för bröd. Hur man än utbyter brödet, när det är knappt, blir nog brödet den billigaste födan, vare sig det kostar ett eller ett par öre mer eller mindre per kg. Det är just från den sidan, som jag och mina meningsfränder sett saken, vi ha icke sett saken såsom odlare, utan såsom medborgare i detta land. Vi ha ansett frågan vara ytterst viktig, och vi ha ju, när vi gått med på att hjälpa till med att draga ned pris-kurvan, väl därmed erkänt, att vi icke äro oemottagliga för de skäl, som anförts. Man skall icke tro, att vi äro schackerjudar, som bara vilja klå och hugga för sig; det är icke vårt sätt, utan vad vi kommit till i vår motion, är det yttersta, vartill vi kunnat gå för att vinna det ändamål, som Kungl. Maj:ts proposition i och för sig åsyftar.

Här ha så många talare anmält sig, att jag får tyvärr in-skränka mig mer, än jag eljest skulle ha gjort. Jag tror, att jag

kan sammanfatta mitt yttrande på följande sätt. Vi ha just genom att våra önskemål, som uttalats i motionen, icke det minsta beaktats, blivit lösta från dels varje ansvar för det beslut, som av kammaren nu kommer att fattas, dels från att frågan ställts på det planet för våra yrkeskamrater, som nu skett. Var och en, som inlåter sig på denna brödsädsodling, får se till, huru det ekonomiskt ställer sig för honom. Den moraliska plikten att uppehålla brödsädsodlingen, trots sannolikheten till klar förlust, den anser jag vara borta. Jag beklagar, att det gått, som skett; och jag tror, att det inte är till någondera partens fördel och framför allt icke till fördel, om man ser litet framåt i tiden.

Jag vet väl, att det tjänar icke det minsta till att göra något yrkande, men jag kan dock icke undgå att framställa ett sådant, då jag eljest skulle markera, att det icke var något allvar från vår sida med vår framställning. Jag skall därför, herr talman, be att få framställa yrkande på bifall till Kungl. Maj:ts proposition med de ändringar, som innefattas i den av herr Wohlin m. fl. avgivna reservationen.

Herr Magnusson i Tumhult: Herr talman! Det egentliga syftemålet med den föreslagna glidtullen är ej, åtminstone icke huvudsakligast, att hjälpa jordbrukarna utan fastmera att trygga brödsädesproduktionen, så att, om vårt land under den oroliga tid, som nu råder och sannolikt kommer att råda under de närmaste åren, bleve avstängt från möjligheten att i tillräcklig mängd importera spannmål, vårt folk i allt fall skulle kunna skonas från att beträffande det dagliga brödet komma i sådant trångmål, som under de sorgligt minnesvärda åren 1917—1918. Att få brödsädes-tillgången tryggad är en angelägenhet av den allra största vikt för alla samhällsklassers räkning, icke minst för dem, som benämnas konsumenter; men att kunna förmå jordbrukarna att odla brödsädd i så stor omfattning, att detta syftemål kan fullt uppnås, synes vara otänkbart, så framt man ej vill garantera odlarna att de få produktionskostnaderna fullt betäckta.

Det var med denna syn på saken, som ett 30-tal av mina partikamrater tillsammans med mig motionerade om, att denna s. k. glidtull måtte från den 1 juni 1920 till den 31 maj 1922 utgå för vete, råg eller korn med skillnaden mellan produktionspriset för vete och importpriset för samma vara. Man kan hysa hur stor tillit som helst till jordbrukarnas lojalitet att vilja gagna landet, så kan man dock icke våga ifrågasätta, att de i nämnvärd grad skola odla brödsädd till avsalu, om utsikterna att förlora därpå äro större än utsikterna till att det skall bära sig; och det vore orättfärdigt att fordra något dylikt av jordbrukarna, ty dessa liksom varje annan som arbetar, äro sin lön värda. Med denna syn på saken måste jag finna, att varje förslag, som går ut på en halvering av den eventuella förlusten, är en halvmesyra, som ej kan leda till målet, ett vidmakthållande av brödsädesodlingen, det må sedan heta som i den kungl. propositionen, att jordbru-

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Ang. glidande
tullsats för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

karna skola få halva förlusten ersatt genom denna glidull eller, såsom det föreslås i motionerna av representanterna för jordbrukarnas riksförbund och bondeförbundet, att under året 1920—1921 jordbrukarna skola bära halva förlusten, men under året 1921—1922 endast en fjärdedel. Det är klart, att jag med denna uppfattning av hela frågan icke kan åtnöjas med den reservation, som avgivits av herr Nilsson i Skottlandshus m. fl., utan kommer att yrka bifall till den motion, som jag haft äran framföra. Men jag vet, att mina motståndare äro starka, och jag förstår, att man till slut kan bliva nödgad att rösta för ett förslag, som är dåligt för att ej få ett, som enligt min mening är ännu sämre. Man kan väl ändå äga rätt hoppas, att Kungl. Maj:ts förslag, fastän det är otillfredsställande, skall förmå att i någon mån hejda den tillbakagående brödsädesodlingen, som vore oundviklig, därest ingenting åtgöres för att skydda jordbrukarna för den förlust, som drabbar dem, i fall importpriset sjunker under produktionskostnaden.

Den av herr Nilsson i Skottlandshus m. fl. avgivna reservationen är, såsom jag förut sagt, icke tillfredsställande, men den är avgjort bättre än Kungl. Maj:ts förslag därigenom, att den kräver borttagande av 5-procentsavdraget och icke heller begränsar tullen till kr. 3,70, i fall importpriset skulle bli mera än kr. 7,40 lägre än produktionspriset. Skillnaden mellan denna reservation och den av herr Wohlin m. fl. avgivna är ju högst obetydlig och avser endast tullsatsen under det sista av de två år, glidtullen är avsedd att gälla.

Huvudskälet mot vår motion har ju varit, att man måste söka få bort dyrtiden. Ja, om dyrtiden försvunne, i fall glidtullen ej kommer till stånd, skulle jag ej yrka på tullens införande, ty en sänkning av varupriset är önskvärt för oss alla, men att jordbrukarna ensamma skola få umgälla denna minskning, under det att inga åtgärder vidtagas mot andra näringar, kan ej vara rättvist. Jag vill i det hänseendet erinra om, hurusom skofabrikanterna opåtalat få pungslå den köpande allmänheten. Om man återigen, såsom somliga göra, hyser den uppfattningen, att importpriset under de närmaste åren bliver så högt att det fullt täcker produktionspriset, så finnes ingen anledning att motsätta sig glidtullen, ty då kommer den icke att tillämpas utan utgör endast en garanti för jordbrukarna, en garanti, som ej kommer att kosta något men ökar vår brödsädestillgång.

Herr talman! Jag betonar ännu en gång, att brödsädesodlingen icke kan anses tryggad på annat sätt än genom ett bifall till den av mig m. fl. avgivna motionen, varför jag, under förhoppning att kammarens ledamöter ännu icke glömt, vad det vill säga att lida brist på bröd, ber att få yrka bifall till denna min motion.

I detta yttrande instämde herrar *Norman, Lindvall, Jönsson i Boa, Svensson i Kompersmåla, Andersson i Knäppinge, Svensson i Betingetorp, Persson i Fritorp, Jönsson i Slåtåker, Henrikson, Som-*

melius, Olsson i Berg, Månsson i Erlandsro och Gustafsson i Kasenberg.

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Herr vice talmannen Hamilton: Herr talman! Jag delar den uppfattning, som från flera håll här i kammaren i dag uttals att man på spannmålsmarknaden har att förvänta ringa tillgång och höga pris. En stor del av Europas mera sådesproducerande länder ha blivit härjade, och det torde gå åtskilliga år, innan inom dessa länder normal skörd kan åstadkommas. Vad de utomeuropeiska länderna beträffar få de kanske också svårt att på nöjaktigt sätt tillfredsställa Europas behov. Under sådana förhållanden synes det mig vara nödigt att söka inom landet producera, vad de minimala behoven kräva och på sådant sätt tillförsäkra det svenska folket att icke ånyo behöva gå emot en ransonering eller en period av brödbrist.

Man kan naturligtvis häremot invända, att man icke behöver vidtaga några särskilda åtgärder, då spannmålspriset är högt, men jag tror likväl, att klokheten bjuder, att från statsmakternas sida åtgärder vidtagas för att stimulera brödsädsodlingen, och detta synes mig kunna ske på det sätt, som här är föreslaget.

Jag ber att därvidlag få understryka, att föreliggande förslag icke avser att förskaffa producenterna av brödsäd någon vinst, utan endast att den förlust, som kan uppkomma vid denna odling, skall delas mellan producenter och konsumenter. Och det förefaller mig, att det för oss jordbrukare bör kännas angenämt, att vi icke tillförsäkra oss någon vinst under nuvarande dyrtid på konsumenternas bekostnad.

Utskottet har också understrukit, att frågan i nuvarande stund icke gäller tullar eller icke tullar. Jordbrukarnas anspråk därvidlag komma väl att bero på, i vad mån tullarna för industrien i framtiden komma att höja priserna å industriens alster, de alster, som jordbrukarna själva äro i behov av. Under sådana omständigheter synes det mig också vara olämpligt, att glidullarna skulle överskrida den gräns, vartill tullen hittills uppgått, eller 3 kronor 70 öre. Skulle man överskrida denna gräns, rubbar man nuvarande förhållanden i jämförelse med industrien, och tullfrågan i sin helhet bör ju uteslutas, intill dess den kommitté, som fått sig anförtrott att utreda detta spörsmål, blir färdig med sitt utlåtande.

Då sålunda här icke är fråga om något tullskydd i egentlig mening, så förvånar det mig, att herr Månsson i Hagaström har på sätt, som skett, anfällt producenterna, och det förvånar mig också, att han spillt så många ord på tullsystemet. Hela hans resonemang går ju ut på, att vi ha att förvänta stigande importpriser, och få vi sådana, komma ju icke glidullarna att i ringaste mån fungera. Varför skall man då gå till anfall, varför skall man då spilla så många ord, varför då hålla sådana tal som vi nu hört? Det är att anfalla en fara, som icke finnes och som icke är att förvänta under den närmaste tiden.

Ang. glidande
tullsats för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

Herr Sköld har framhållit, att de siffror, som utskottet har anfört i sitt betänkande, icke äro tillförlitliga. Jag skall överlämna åt de sakkunniga, som tillhöra utskottet och denna kammar, att närmare i detalj svara honom. Han påstod också, att utskottet behandlat nu förevarande ärende väl raskt — jag förmodar, att han menade väl slarvigt. Häremot ber jag att få inlägga en gensaga. Jag vågar påstå, att utskottet mycket noggrant behandlat detta ärende. Utom de sakkunniga, som varit ledamöter av utskottet och sålunda voro väl inne i frågan och kunde lämna upplysningar, har utskottet anmodat utanför stående sakkunniga att tillhandahålla de uppgifter, som voro nödiga, och av dessa ha utskottsledamöterna varit i tillfälle att få svar på de frågor, man framställt, svar, som, såvitt jag kunnat förstå, varit fullkomligt tillfredsställande. Sakkunniga på det nationalekonomiska området, sakkunniga på jordbruksområdet, sakkunniga på området för grundprisernas beräkning och även sakkunniga på det område, som gällt upprättande av kontrakt mellan staten och kvarnringen hava hörts. Jag håller också före att under utskottsarbetet ha dessa sakkunniga utrett spörsmålen på sådant sätt, att med den intelligens, som utskottsledamöterna besitta, de böra ha fått en klar uppfattning om, huru frågan ligger, varför man icke behöver klaga över, att utskottsbehandlingen varit slarvig.

Ja, herr talman, jag har den uppfattningen, att det förslag, som utskottet nu har framlagt, kommer att uppfylla sitt ändamål att stimulera brödsädsodlingen i vårt land utan att på något sätt bereda producenterna någon vinst. Jag har också den uppfattningen, att det är nödvändigt att se till, att Sveriges folk — då det kommande osäkerhetstillståndet på världsmarknaden är så stort med avseende på spannmålen — kan medelst inhemsk produktion få det minimala behovet, av brödsäd fyllt.

Jag håller också före, att det förslag, som regeringen framlagt, är väl avvägt härvidlag, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindman: Herr talman! Man har i föreliggande utskottets betänkande sökt efter några bärande motiv; man finner emellertid, att de äro utomordentligt knapphändiga. Och i det anförande, som herr vice talmannen — vilken ju är ordförande i utskottet — nyss hade har man icke heller funnit några starka motiv för det förslag, som föreligger. I första delen av utskotts-betänkandet heter det: »Vid den prövning, utskottet ägnat den föreliggande frågan, har utskottet funnit övertygande skäl vara ur folkförsörjningens synpunkt förebragta för vidtagande av särskilda åtgärder i syfte att under ifrågavarande övergångstid stödja brödsädsodlingen inom landet». Utskottet har sålunda med detta uttalande förordat vidtagandet av vissa åtgärder ur folkförsörjningens synpunkt, och då får man väl antaga, att utskotts-majoriteten i likhet med de särskilt tillkallade sakkunniga och i

likhet med herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet ansett det önskvärt att vidmakthålla brödsädsodlingen vid den omfattning, som den haft före kriget. Jag kan åtminstone icke läsa utskottets betänkande på annat sätt, än att detta varit utskottets mening.

Då den kungl. propositionen remitterades till utskottet, hade jag tillfälle att uttala mig i denna fråga, och jag betecknade då det mål, som chefen för jordbruksdepartementet satt sig före, såsom ett synnerligen blygsamt mål. Jag tillät mig därjämte uttala, att om man ville komma till detta, vilket jordbruksministern och de sakkunniga satt sig före, så skulle man icke kunna nå ens detta blygsamma mål med de föreslagna åtgärderna.

Nu hade man ju, mina herrar, kunnat tänka sig, att man i en fråga som denna skulle kunnat finna särskilt hos lantmännen, som ju veta, var skon klämmer och huru stora svårigheterna äro, och detta även hos dem, som tillhöra det liberala partiet, en resonans för den meningen, att det här föreslagna skyddet skulle vara otillräckligt. Ja, jag finner detta i en motion, avgiven av herr Olsson i Kollungeröd, i vilken han t. ex. uttalar, att ett fastslående av en maximitull av högst 3 kronor 70 öre skulle verka ofördelaktigt på den inhemska brödsädsproduktionen. Det var sålunda i alla fall ett uttalande från det hållet mot maximeringen av 3 kronor 70 öre. Jag skulle vilja läsa upp några rader ur hans motivering. Han säger: »Vet man däremot, att även om den utländska spannmålen skulle falla avsevärt under den inhemska produktionskostnad, så blir dock halva prisskillnaden täckt genom gliditull, så bidrager detta till brödsädsproduktionens uppehållande, vilket torde vara av största vikt under ännu rådande osäkra importförhållanden».

Jag är övertygad om, att det är många, som resonera och tänka på samma sätt som denne motionär inom det parti, som han tillhör, men i utskottsbetänkandet söker man förgäves efter något tecken till att utskotts majoriteten har haft denna samma insikt. Det finnes icke spår av något sådant. Om så varit händelsen, har det i varje fall icke kommit till synes på något sätt i utskotts-betänkandet. Där har man ju på det hållet fullständigt gått på Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

Får man döma av uttalanden, som stått att läsa i tidningen Socialdemokraten i går, så skulle detta bero på hänsyn till det socialdemokratiska partiets hållning. Socialdemokraternas hållning i utskottet återigen skulle bero på det liberala partiets hållning. Så här står det, mina herrar, i den omnämnda artikeln: »De socialdemokratiska representanternas röstning för regeringsförslaget bestämdes därav, att det blivit bekant, att de liberala lantmannarepresentanterna, därest socialdemokraterna drivit avslagslinjen in i det sista, kommit att förena sig med högern och sålunda diktera ett utskotts-förslag till förmån för gliditull utan maximering.» Jag tillfogar naturligtvis, att jag icke vet, i vad mån detta uttalande i tidningen är riktigt, men om det skulle vara riktigt, visar det

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.*

(Forts.)

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

mer än något annat, huru denna samverkan mellan det liberala partiet och socialdemokraterna gör sig gällande även på ett område sådant som detta. Denna samverkan skall upprätthållas till varje pris, och i det fall, som nu föreligger, se vi, att priset för densamma går ut över en för jordbruket viktig angelägenhet. För att förhindra, att jordbruket erhöles det verksammast möjliga skyddet, uppgåvo de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet avslagsständpunkten. Detta måste från min synpunkt beklagas, ty strax efter det, att de gjort detta, fann man, att de liberala ledamöterna också uppgåvo sin goda föresats och återföllu på regeringsförslaget. Det är så som jag säger, att denna samverkan vållat rätt ödesdigra verkningar på ett viktigt område, och om densamma icke skulle upprätthållas till varje pris skulle näringsspörsmålen utan tvivel erhålla en mera saklig behandling, än vad nu är fallet.

I denna stund vet ju icke någon egentligen, åtminstone icke med någon säkerhet, huru det kommer att ställa sig med tillgången på spannmål under de närmaste åren. Man känner icke detta, utan man svävar därvidlag i blinda. De sakkunniga uttala i sitt betänkande, att i Förenta staterna har man under kriget gjort stora uppoffringar för att utöka veteodlingen, och man har lyckats däri på sådant sätt, att man ökat veteodlingen med icke mindre än 15 procent; man har också i Förenta staterna väntat att i år erhålla rekordskörd. Men dessa förväntningar har ju delvis något minskats. Särskilt har man icke kunnat underlåta att fästa sig vid det av Förenta staterna utfärdade exportförbudet på vete. Jag tror nu icke, att avsikten med detta exportförbud har varit, att man velat förhindra exportöverskottet eller det överskott, som förefinnes i Förenta staterna, att komma till Europa, men man har naturligtvis ansett sig böra göra detta, enligt de upplysningar som förelegat, för att kunna inventera och uppskatta sina förråd och för att kunna klarlägga riktlinjerna för den politik, som skall följas beträffande exporten till Europa. Enligt ett uttalande inför kongressen av presidenten Wilson, vilket nyligen stått relaterat i tidningarna, finner man avsikten även ha varit, att man velat vidtaga sådana åtgärder, att man skulle kunna sänka priserna i Förenta staterna, med andra ord låta dem, som importera till Europa, betala en tribut för att erhålla en sänkning av priserna i Amerika.

Emellertid är det klart, att Europas spannmålsproducerande länder, d. v. s. de, som förut haft överskott att exportera, för närvarande äro ur räkningen. Förenta staterna bestämmer, hur det skall bli, och vi mina herrar, ha att finna oss i vad som beslutas därifrån eller också få vi se till, att vi själva kunna producera sa mycket, att vi i största möjliga utsträckning bli oberoende av import. Detta är hela saken. Emellertid tror jag att jag måste ge dem rätt, som förmena, att importpriset under den närmaste tiden med all sannolikhet kommer att hålla sig lika högt, ja, kanske överstiga det av staten bestämda minimipriset. Under så-

dana förhållanden är det sålunda tillfredsställande, att vi ha en god skörd. Det är en sak, varöver vi kunna känna tillfredsställelse. En andra tillfredsställelse ligger i, att vi nu klart och tydligt kunna se, vilken väsentlig fördel det är, att vi själva verkligen kommit därhän, att vi tillnärmelsevis kunna producera åtminstone vad vi själva behöva. Under krigsåren — herrarna torde särskilt erinra sig våren 1917 och våren 1918 — riktades allas ögon i vårt land mot det svenska jordbruket. Då satt man trångt och det fordrades, att den svenska jordbrukaren skulle anstränga sig till det allra yttersta för att avhjälpa det nödläge, som annars skulle kunna uppstå. Därifrån skulle alltså hjälpen komma. Man anordnade ersättningar för uppodling; statsmakterna uppmuntrade till odling, och denna uppmuntran jämte jordbrukarnas egna ansträngningar avvärjde faran, så att man hösten 1918 kunde säga, att vår brödsädstillgång var tryggad, även om ingen import komme till stånd. Det var detta jämte den egna goda skörden, som då hjälpte oss genom svårigheterna, men det var icke importen.

Nu är det väl också klart, att ingen kan säga, huruvida vi under de närmaste åren måste lita till oss själva beträffande vår brödsädsförsörjning eller om vi kunna räkna på någon import. Det är icke uteslutet, att det kan komma att bli så, att vi få reda oss själva under det närmaste förbrukningsåret. Då är det bra att veta, att vi verkligen kunna reda oss med vad landet självt förmår åstadkomma, och denna trygghet är, skulle jag vilja säga så mycket värd, att man för dess vinnande bör kunna underkasta sig de eventuella oppoffringar, som äro förbundna med uppehållandet av spannmålsodlingen.

Då man vet, vilken sårbar punkt det är för ett land under sådana prekära förhållanden som de närvarande att icke självt kunna tillgodose sin brödsädsförsörjning, har man utomordentligt svårt att förstå dem, som nu äro beredda att offra de lärdomar, vi fått under de gångna krisåren. Här är ju icke tal om att med konstlade medel uppehålla en odling, som icke lönar sig. Men, mina herrar, vi måste väl bruka den jord, som passar för brödsädsodling! Och skulle det vara så, att utlandet skulle kunna sälja sin säd så billigt, att det icke alls lönade sig att odla brödsäd hos oss, skulle vi då uppgiva vår odling? Nej, det är klart, att vi vilja, att på den jord, som lämpar sig därför, också skall odlas brödsäd. Det fordra alla av jordbrukarna. Men om så skall kunna ske, så måste man lämna dem det skydd, som möjliggör detta. Då kan också vårt folk känna den trygghet, som ligger i att veta, att här produceras inom landet så mycket brödsäd, som behöves, för att vi skola kunna föda oss själva.

I remissdebatten om den kungl. propositionen i detta ämne yttrade herr statsministern i första kammaren, att tiden för brödsädsodling till varje pris nu oåterkalleligen vore förbi. Jag skulle vilja säga om det uttrycket ungefär detsamma som om ett annat överord, som fälldes under den stora tullstridens dagar på 1880-

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.

(Forts.)

talet, då det sades till landets jordbrukare: »Vill ni icke odla brödsäd utan tullskydd, så kan ni låta bli.» Jag skulle vilja säga, tänk om jordbrukarne följt det rådet, tänk om statsmakterna slagit in på den vägen! Var hade vi då stått under de kristider, som vi nu genomlevat?

Man kan göra den invändningen mot det resonemang, jag nyss anfört, att om importpriserna verkligen äro så höga, att de kanske äro högre än produktionspriserna inom landet, så behöver man icke tala om tull. Nej, det är klart, att man icke behöver. Jag vill emellertid påpeka, att vi här röra oss på ett område, där man icke vet någonting. Det kan hända, att priserna ställa sig så under det närmaste året, men om de göra det under tiden 1 juni 1921—30 maj 1922, det vet ingen, och det horoskopet kan icke ställas av någon. Förhållandena kunna härvidlag ändra sig, och det är icke troligt, att man i Förenta staterna skall låta den odling, som man med stora uppoffringar sökt driva fram och som även ökats med 15 %, gå tillbaka. Vi ha, menar jag därför, att räkna med ett exportöverskott i det landet. Hur skall nu en jordbrukare bete sig, om han icke vet vad han har att rätta sig efter? Tro icke herrarna, att det i alla fall kommer att inverka på hans göranden och låtanden? Han vet ju icke vad priserna äro, när han företar sin odling av brödsäd. Är det då icke en trygghet för honom att veta, att han vid denna odling åtminstone är tryggad mot förlust. Det är denna lugna förvisning, som skulle kunna åstadkommas genom att låta de bestämmelser, varom här är fråga, bli sådana, att de skydda jordbrukaren för den förlust, som kan uppkomma på hans odling av brödsäd.

Till sist vill jag säga, att jordbrukaren bör väl liksom varje annan, när det gäller en riksviktig näring, kunna känna med sig, att han är skyddad mot förlust. Man kan då invända, att han ensam bör väl icke slippa ifrån alla risker; andra näringar ha också risker. Ja, mina herrar, det är sant. Men vill man, att jordbruket skall reda sig självt i den onda tiden, så måste man låta det sköta sig någorlunda självt också under den goda. Har staten bestämt de priser, han fått taga under de kristider, som rätt under de senare åren, så bör icke staten lägga sin tunga hand på honom, när det gäller det motsatta förhållandet, utan tvärtom ställa det så för honom, att han kan ernå ett sådant säkerställande av sin näring, att det kan uppmuntra honom till odling. Jag vet, att man invänder, att tullen inverkar fördyrande för alla konsumenter. Ja, mina herrar, det är klart, att så skall vara fallet, men har väl någon här i kammaren gjort reda för sig vad ett sådant fördyrande betyder med de avlöningsförhållanden, som nu äro rådande? Gör man en sådan undersökning, så skall man finna, att denna fördyring icke är så stor, som man kunde tro, när man hör de starka orden från dem, som säga, att ett fullt tullskydd är något så orimligt mycket.

Slutligen skulle jag vilja säga, att jag varken i detta utskottsbetänkande eller under den debatt, som här förevarit, kunnat

finna något motiv för de 5 % avdrag, som föreslagits av de sak-kunniga och av jordbruksministern. Tvärtom vill jag påstå, att det icke finnes något skäl för den säkerhetsmarginal, som man vill skapa genom att vid beräkning av grundpriset avdraga dessa 5 %. Det är tvärtom mycket sannolikt, att de orsaker, som man förmenar skulle bidra till sänkning av produktionspriset med 5 %, i stället komma att innebära en höjning. Jag har icke heller kunnat finna, att den maximering av tullskyddet till 3 kronor 70 öre, som jordbruksministern föreslagit, blivit på något sätt närmare utredd. Och för övrigt, mina herrar, vem har sagt, att det skall vara så, att just hälften av förlusten skall bäras av landets jordbrukare? Det finnes ingenstades i dessa handlingar något, som motiverar, varför det skall vara just hälften. Ett faktum är, att det av dessa utredningar framgår, att det kommer att bli en förlust för landets jordbrukare, om importpriset kommer att gå under produktionspriset.

Herr vice talmannen sade, att han kände en sådan stor tillfredsställelse över, att detta förslag icke skulle tillförsäkra jordbrukarna någon vinst. Ja, det är ju mycket glädjande att kunna känna en sådan tillfredsställelse. Men vore det icke bättre för jordbrukaren, om han kunde känna den tillfredsställelsen, att det icke bleve någon förlust? Hela motiveringen i Kungl. Maj:ts proposition går ju ut på, att det icke skall bli någon vinst. Hur kan man då begära, att denna näring över huvud skall bestå? Hur skall man kunna tänka sig en odling, som år efter år skall gå med förlust? Det finnes inga bärande skäl för detta, mina herrar! Det är det rena godtycket. Man säger, att vi skola reda ut, hur stort importpriset är och vad produktionspriset skall beräknas till. Går importpriset under produktionspriset, så uppkommer en förlust, och den dela vi med hälften. Det blir alltså under sådana förhållanden en förlust för jordbrukaren. Det ligger i hela tankegången i propositionen, att det skall bli en förlust, och det har ingen bestritt. Vill man verkligen, jag upprepar det, att denna näring skall pågå år efter år med förlust? Nej, det tror jag icke, men man har räknat ut, att här finnes ett sätt att kompromissa sig fram mellan olika partier och på det sättet komma till ett resultat. Man ger litet åt ena hållet och litet åt det andra, och så kommer man till detta resultat, som faktiskt icke är något gott resultat. Man fordrar, som jag nyss nämnde, att jordbrukaren trots denna förlust skall odla brödsäd. Man fordrar, att han skall nedlägga arbete och möda på sin jord, att han skall utföra grundförbättringar och sköta sin jord bättre och bättre, att han skall dika, gödsla, utrota ogräs, med ett ord göra allt för att förbättra sina skördar, men allt detta skall han göra, oaktat han lider förluster på sin näring. Hur vill man, mina herrar, att detta skall gå i längden? Nej, det kommer heller icke att gå, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till herr Magnussons i Tumhult motion.

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

Med herr Lindman förenade sig herrar *Räf, Jonsson* i Hökhult, *Nilsson* i Landeryd, *Sundling, Welin, Magnusson* i Skövde, *Gustafsson* i Örebro, *Svensson* i Långelanda, *Hedin, Nilsson* i Antnäs, *Larsson* i Kroken och *Bengtsson* i Kullen.

Herr Røing: Herr talman, mina herrar! Det var herr Fabian Månssons yttrande, som uppkallade mig och föranledde mig att begära ordet. Herr vice talmannen har en passant i sitt anförande något bemött herr Månssons yttrande, men jag önskar dock tillägga några ord och slå fast, att enligt min uppfattning herr Månsson fullständigt missuppfattat, vad den föreliggande frågan egentligen gäller. Utav hans rätt våldsamma anförande vid remissen av de föreliggande propositionerna nr 1 och 2 framgår det rätt klart och tydligt, att herr Månsson anser, att genom ett bifall till den föreliggande kungl. propositionen och det särskilda utskottets betänkande så binder man sig för framtiden beträffande frågan, vilken tullpolitik landet bör föra, och det skall man helt naturligt icke göra, när regeringen i år tillsatt tull- och traktatkommittén för att just utreda bland annat tullfrågan. Men jag kan knappast fatta annat, än att när herr Fabian Månsson sedermera i sin motion använder sådana överord som han gör och ävenledes gjort i sitt anförande i dag, så är det han som i stället försöker att i frågans nuvarande läge få till stånd ett beslut, som icke innebär något annat, än att kammaren skall binda sig just i en viss riktning, enligt hans mening i frihandelsvänlig riktning, och därigenom förrycker han just det arbete, som bland andra herr Fabian Månsson och jag äro satta att utföra i tull- och traktatkommittén. Jag kan icke annat än uttrycka min förvåning över att en person, som deltagar i detta arbete, försöker få kammaren att binda sig vid en sådan principiell ståndpunkt. Ty det är icke, mina herrar, den frågan det gäller i dag: skall Sverige i framtiden föra en frihandelsvänlig tullpolitik, speciellt vad agrartullarna beträffar, eller en protektionistisk tullpolitik? Nej, frågan är jämförelsevis ringa och obetydlig; frågan gäller: skall det svenska jordbruket under de två kommande övergångsåren under en viss situation komma i åtnjutande av det tullskydd, som jordbruket, vår gamla modernäring, hade före världskriget, och som industrien och övriga näringar komma att vara i åtnjutande av under de år utredningen pågår, eller skall jordbruket icke under någon situation få behålla detta skydd? Det är den frågan, som vi ha i dag att besvara, och det är den frågan, som vi ha i dag att avgöra, och icke huruvida Sverige i framtiden skall föra en frihandelsvänlig eller en protektionistisk tullpolitik.

Så gott som hela herr Fabian Månssons anförande berörde sålunda enligt min bestämda uppfattning icke den föreliggande frågan. Och av hans yttrande i fortsättningen — jag medger att det var en massa intressanta siffror han lämnade, ehuru jag icke vågar garantera att varenda en av dessa siffror är riktig — visade det sig också, på vilket villospår han kommit in i dag, då han an-

ser att hans anförande berör det föreliggande spörsmålet, när han t. ex. sysselsatte sig med att ur statistiken draga fram siffror, som visa, hur ett tullskydd av 3:70 för spannmål verkade efter 1883 för att få en ökad spannmålsproduktion till stånd här i landet, eller när han med siffror angav, huru mycket varje tunna brödsäd kostade landet, som odlats på jord som icke brukats för dylik odling före 1888. Men vad har det väl med den föreliggande frågan att göra, herr Fabian Månsson? Icke det allra minsta. Herr Månsson har alldeles orätt i att protektionisterna på 1880-talet införde tullen av 3:70 uteslutande därför att därigenom få en ökad spannmålsodling till stånd. Det var endast en del av deras förhoppningar. Nej, huvudsavsikten med tullen av 3:70 på 1880-talet var den, att bönderna därigenom skulle få ett pris, som möjliggjorde för dem att odla spannmål på sina gamla arealer med en något så när tillfredsställande vinst. Men dessa spörsmål ha som sagt icke det allra minsta med den föreliggande frågan att göra.

Och när herr Månsson till sist kom in på en synpunkt, som verkligen berör det spörsmål som föreligger, så ansträngde sig herr Månsson till det yttersta just för att visa, att det egentligen icke fanns någon som helst anledning att motsätta sig den föreliggande kungl. propositionen. Vad gjorde nämligen herr Fabian Månsson? Jo, i målande ord skildrade han nödtillståndet i Europa, huru till följd av världskriget jordbruket ödelagts i Frankrike och andra länder, som varit med i världskriget, huru vi därför hade ringa anledning att under de närmaste åren frukta någon konkurrens ifrån den europeiska marknaden. Han visade med siffror, vad den europeiska spannmålsodlingen betydde i förhållande till den amerikanska, den australienska och asiatiska marknaden etc., och allt gick ut på att bevisa, att vi icke hade någon konkurrens under de närmaste åren att vänta från de länder i Europa som före världskriget delvis försett Sverige med spannmål, utan att vi måste under dessa år importera spannmål från andra sidan Atlanten, huvudsakligast från Amerika och Australien. Jag tror, att herr Fabian Månsson har fullständigt rätt däri. Men blir det så, som herr Månsson själv uttalade och tyckes tro, ja, då kommer med all sannolikhet importpriset att ställa sig så, att någon glidull över huvud taget under dessa två år icke kommer att tillämpas, för den händelse den föreliggande kungl. propositionen godkännes av riksdagen. Herr Månsson är en av dem, som har dragit sitt strå till stacken för att visa, hur ofarligt ett bifall till den kungl. propositionen och till det föreliggande utskottsbetänkandet ur konsumentsynpunkt är.

Herr Magnusson i Tumhult har, liksom herr Lindman nyss, missförstått innehållet i den föreliggande propositionen och i utskottets betänkande. Och jag förstår mycket väl, att personer, som bara har läst igenom propositionen, bilagorna, herr Nannessons promemorior etc. etc., göra sig mycket lätt skyldiga till ett mycket stort misstag, som de sedermera bygga hela sitt resonemang

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

på. Herr Magnusson i Tumhult tror nämligen i likhet med herr Lindman, att denna siffra, som förekommer i de olika formlerna, av 16:50 per 100 kg. vete för tioårsperioden 1904—1913 är den svenska lantbrukarens produktionspris för vete under denna tioårsperiod och att den siffran, som framkommit genom herr Nannesson's formel och som avser året 1919 — att den siffran, som därvid erhålles, motsvarar de nuvarande produktionskostnaderna, detta bland annat därför att herr Nannesson i sina promemorior använder ordet produktionskostnadsformeln och dylikt. Men så är icke fallet, mina herrar, Siffran 16:50 är icke någon produktionskostnadssiffra, utan siffran 16:50 för tioårsperioden 1904—1913 är en siffra som utvisar det pris som den svenska odlaren under denna tioårsperiod i genomsnitt erhöi för sin produktion av vete. Men i denna siffra 16:50 ingår även hans eventuella förtjänst och ingår ävenledes den del av tullskyddet, som han utnyttjat under denna tioårsperiod. Och professor Wohlin, som åtminstone inom riksförbundet och bondeförbundet torde vara en viss auktoritet på detta område, har gjort en mycket saklig utredning, som visar, att veteodlarna under denna tioårsperiod utnyttjat 70 å 90 procent av tullskyddet. Således är det icke en siffra, som visar, att, om man fått 16:50 under denna period, så har man därpå icke förtjänat ett enda öre. Nej, visst icke, siffran är som sagts framkommen uteslutande för att visa, vad den svenska veteodlaren fått för pris under denna tioårsperiod, och det är icke svar på den frågan, som herr Magnusson i Tumhult och herr Lindman tro: vad är produktionspriset å vete 1919? Utan man önskar i stället ha svar på den frågan: när den svenska veteodlaren under 1904—1913 erhöi ett pris av 16:50 för vete, vad bör han då erhålla 1920—1921 med de nuvarande produktionskostnaderna under samma förutsättningar som under denna tioårsperiod? Och det är då man får fram denna nya siffra av cirka 36 kronor för vete. Skulle man sedermera godkänna herr Magnussons motion, som herr Lindman också yrkat bifall till, så skulle jordbrukarna genom denna formel erhålla icke allenast sitt gamla tullskydd inom dåvarande ram, utan ytterligare få täckta alla sina produktionskostnader. Det vore ju i denna situation alldeles orimligt. Och ni skola icke tro, mina herrar, att, som herr Magnusson i Tumhult yttrade — och jag hörde att även industriidkare här i andra kammaren instämde häri — att om icke herr Magnussons i Tumhult m. fl. motion bifalles, då kommer jordbruket, vår modernäring, under dessa två övergångsår i ett sämre läge än övriga näringar. Nej, det är så långt ifrån fallet, att jag tror och är övertygad om att flertalet av våra industrier skulle vara nöjda om riksdagen rörande tullskydd av deras produktion under övergångsåren, fattade ett sådant beslut som nu eventuellt kommer att fattas rörande skyddet för vår modernäring, om den kungl. propositionen kommer att bifallas. Ty industrien arbetar under dessa övergångsår, mina herrar, under de mest osäkra, under de mest förtvivlade förhållanden, då den icke har en aning om, huruvida det skall bli möjligt att ens

kunna få in i landet behövliga kvantiteter stenkol, när industrien vet, att från det land, varifrån vi huvudsakligen ha att vänta stenkol, en sådan prispolitik föres mot de skandinaviska länderna, att de svenska konsumenterna av stenkol måste betala hundratals miljoner kronor mer per år, om de få in samma kvantitet stenkol efter världskriget som före detsamma, än vad de engelska konsumenterna få betala för samma kvantitet stenkol. En industri, som måste arbeta i konkurrens med den utländska industrien, då kursen till exempel på tyska mark i går, herr talman, understeg 20 kronor för 100 riksmark, och då valutafrågan runt om i världen är så osäker som den är för tillfället, den industrien har minsann inga sötebrödsdagar, och den industrien skulle vara lycklig och tacksam, om riksdagen ville åtminstone i vissa fall skydda den utöver det skydd, som den nu för ögonblicket har. Men meningen är väl, mina herrar, att varken Sveriges industri eller Sveriges jordbruk under dessa år som utredningen pågår skall erhålla ett högre tullskydd, än det som gällde före världskriget, vi böra hålla på status quo, och sedan må utredningen visa, vilka förändringar som böra och kunna göras.

Jag kan, herr talman, icke underlåta att uttala min stora förvåning över att höra yrkanden till förmån för herr Magnussons i Tumbult m. fl. motion ifrån så många håll här i kammaren, med instämmande av högerlantmännen nästan allihop, tror jag, yrkanden som innebära, att skillnaden mellan importpriset och grundpriset skall utgöra den glidande tullsatsens storlek samt att sedan på denna tullsats för omalen spannmål skall utgå vid import av mjöl icke mindre än ytterligare 75 % av tullsatsen på omalen spannmål. Det är samma personer, som i allmänhet bruka framhålla, att vi mycket väl behöva tull på omalen spannmål, ja, vi behöva mycket väl dessa 3 kronor 70 öre helt och fullt, och det är icke för mycket, men tullen på mjöl anse vi oskäligt hög. Den gagnar den svenska kvarnrörelsen på jordbrukets bekostnad, och den bör därför efter utredning revideras. Men vad föreslå ni nu, mina herrar, genom er motion? Antag t. ex. att importpriset understiger grundpriset enligt Kungl. Maj:ts proposition med 10 kronor per 100 kg. Då skall glidtullen utgå med 10 kronor per 100 kg. för omalen spannmål. Vad blir följd, om herrarna få sin motion antagen? Jo, den svenska kvarnindustrien skulle i tullskydd få 75 % på dessa 10 kronor och sålunda få ett tullskydd av 7 kronor och 50 öre. Det är ni, mina herrar, som instämt i ett sådant yrkande, som förut alltid framhållit, att den svenska kvarnindustrien har ett för högt tullskydd på det svenska jordbrukets bekostnad. Detta är bl. a. innebörden i högermotionen och också innebörden i det yrkande, som herr Magnusson i Tumbult här har framställt, och i vilket yrkande så många av högerens ledamöter instämt, och vilket yrkande sedermera även herr Lindman m. fl. biträtt.

Till sist några få ord till följd av herr Lindmans yttrande. Herr Lindman beklagade livligt, att utskottets motivering varit så kort, och att vi icke mera utförligt hade motiverat de skäl, som

*Ang. glidande
tullsats för
vissa slag av
spannmål
m. m.*

(Forts.)

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.

(Forts.)

föranlett oss att i olika detaljer framkomma med det yrkande, vi gjort. Men herr Lindman borde då vara den förste att förstå anledningen till den korta motiveringen, som utskottet har bekostat betänkandet. Det är nämligen den sorgliga typografstrejken som är skulden därtill. Meningen hade varit, att frågan skulle ha avgjorts här i kammaren i går, men det fanns ingen möjlighet att trots motiveringens korthet få ens ett enda exemplar av den korta motiveringen färdigtryckt till ett sammanträde här i kammaren på lördag middag, utan detsamma måste uppskjutas till i måndags, och frågan alltså först i dag avgöras i kamrarne. Det är huvudanledningen och egentligen den enda anledningen till den ytterst korta motiveringen.

När då icke herr Lindman kan finna några sakskaäl i denna korta motivering, vad gör han då? Jo, han går till en tidning, som tillhör ett helt annat parti än det, som han själv slutit sig till. Han går till en artikel i Socialdemokraten och antar icke allenast, att den artikeln är fullständigt korrekt utan försöker också draga vissa konsekvenser ur innehållet i densamma. Jag har alltid reagerat, då en riksdagsman här ifrån talarstolen försökt föra in i diskussionen, hur en fråga behandlats inom ett utskott, så jag skall icke hemfalla till att själv göra det vid detta tillfälle, men så mycket vill jag dock säga herr Lindman, att herr Lindman misstar sig fullkomligt, om herr Lindman antar, att vi liberaler inom utskottet varit beredda att gå vida längre än Kungl. Maj:ts förslag, men först sedan socialdemokraterna meddelat, att de gingo på avslag, föllo tillbaka från vår ståndpunkt till Kungl. Maj:ts förslag. Så mycket kan jag i sanningens intresse säga herr Lindman, att så icke är fallet, och så har frågan aldrig legat i särskilda utskottet nr 1.

Vidare sade herr Lindman, att det uteslutande var den inhemska produktionen av spannmål, som hjälpt oss över dessa krisår, som vi genomlevat. Ja, vi äro nog glada litet var, att odlingen var så pass stor, som den var, så att den kunde bidra till att hjälpa oss på det sätt, den gjort, över de stora svårigheterna, men herr Lindman vet nog lika bra som jag, att det dock icke fullständigt är såsom han yttrade. Det är icke uteslutande den svenska produktionen, som har hjälpt oss över krisåren. Vi hade nog i fjol delvis importen att tacka för att förhållandena voro sådana, de voro. Vi glömma nog aldrig, vi svenskar, den hjälp, som i fjol vid ett visst tillfälle lämnades oss från Danmark. Vi känna också det lyckliga resultatet av importen av spannmål till följd av modus vivendi-avtalet. Och, mina herrar, tro Ni, att det är den svenska produktionen, som är orsaken till att regeringen glatt oss alla, fränsett politisk ståndpunkt, med att vi från och med nästa måndag här i landet äro av med allt vad brödkort heter? Nej, det är importen, som är orsaken till det glädjande förhållandet.

Avenledes nämnde herr Lindman, att utskottet icke frambragt någon motivering till förmån för sin hemställan om bifall till sak-

kunniges förslag om ett avdrag på 5 %. Ja, jag vet nu icke, om herr Lindman hörde den del av mitt anförande, där jag försökte replikera honom. Jag framhöll, att typografstrejken var anledningen till den korta motiveringen. Ja, han har fullständigt rätt i att det av skäl, som jag nyss nämnde, icke finnes angivet i motiveringen, varför utskottet yrkar bifall till Kungl. Maj:ts förslag även i denna punkt, men herrarna förstå, att, då man rör sig med dessa produktionssiffror i de olika formlerna angående hästdagsverken och mansdagsverken, angående kostnader för gödsel, angående räntekostnader etc. etc., rör man sig med en såsom massa siffror och medeltal, så att man får försöka bilda sig en föreställning om huruvida dessa siffror ligga på överkanten eller underkanten av de olika talen. Då är det icke allenast bland utskottets ledamöter utan även bland de sakkunniga många, som anse, att dessa siffror ligga mer över än under medeltalssiffrorna. Det är den uppfattningen som är huvudskälet, varför utskottet ansett sig även i denna punkt kunna yrka bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen gjorda framställning att i kalkylen ett avdrag av 5 % skall göras.

Som jag ser frågan, nämligen att det endast gäller att under de två kommande övergångsåren i en viss situation ge vår modernäring samma tullskydd, som denna vår modernäring hade före världskrigets början, och att denna således i en viss situation skall komma i samma läge som våra övriga näringar, vilka torde få bibehålla det tullskydd, som de åtnjutit före världskriget, intill dess tull- och traktatkommitténs betänkande föreligger och riksdagen till följd därav kan komma att fatta beslut i ämnet, anser jag, att man lugnt kan rösta för Kungl. Maj:ts förslag och utskottets hemställan, till vilket jag, herr talman, anhåller att få yrka bifall.

Herr von Sneidern: Herr talman, mina herrar! Det påståendet har framkastats, att det framlagda förslaget uteslutande skulle vara ägnat att tillfredsställa ett närmare preciserat sydsvenskt agrarintresse. Jag tror, att av den debatt, som förts, med tämligen stor tydlighet framgått, att så ingalunda är fallet. Det är för säkerställandet av brödsädestillgången i landet, som denna riskpremie skall betalas. Det är i samhällets och icke minst i de konsumerande klassernas intresse, att denna tillgång finnes, och då blir det icke, som en talare vill göra gällande, jordbrukaren, som skall betala denna riskpremie, utan det blir samhället i dess helhet.

Det har föranlett en viss förvirring, att man kan tänka sig två olika situationer, antingen den, att spannmål skall kunna införas till billigt pris — och det är ju i detta fall, som tullen kommer till användning — eller också den, att tillgången på spannmål blir synnerligen knapp, varigenom svårigheter komma att uppstå för oss att få in tillräckligt. Det är i dessa båda fall, som svårigheter kunna uppstå, men då är det en ganska inventiös metod, som man har i denna glidande tullsats, som endast träder i till-

*Ang. glidande
tullsats för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts)*

Ang. glidande tullsatser för vissa slag av spannmål m. m. (Forts.)

lämpning i det fall, då överskottsquantiteter till lågt pris inkomma, men som icke får någon tillämpning, då brist råder.

Det har från en av reservanterna gjorts gällande, att man skulle kunna nå detta skydd på ett säkrare och mera tilltalande sätt på monopolvägen. Han har åberopat vissa invändningar, som en av de sakkunniga gjort mot glidande tullsatser. Jag vill, då jag har ordet före den talare, som antagligen kommer att framföra denna synpunkt, påpeka, att trots de principiella invändningar, som i viss utsträckning kunna göras, har denne sakkunnige, professor Sommarin, gått på de glidande tullsatserna, emedan han anser, att denna lösning var att föredraga framför monopol.

Vidare har det sagts, att man under den närmaste framtiden har att räkna med så höga pris på den utländska spannmålen, att man icke är i behov av att alls fastställa några tullsatser. Ja, det är just det, som är ovisst. Man har ju en ganska god grund för att betrakta de rådande förhållandena som ovissa, då man kan påpeka, att just i början av detta år situationen var så helt en annan, så att samtliga, som då hade med saken att göra, ja, så gott som alla nationalekonomer, ansågo, att fallande priser voro det sannolika för framtiden. Nu, några månader efteråt, är man av en helt annan uppfattning och tror, att priserna skola hålla sig uppe. Denna växling i uppfattning på några få månader är väl tillräcklig anledning för oss att anse ställningen oviss och därför vidtaga försiktighetsåtgärder.

Allra egendomligast förefaller mig ett avslagsyrkande just från herr Hage, som, då vi behandlade den förra propositionen, var den ende, som grundligt underströk lämpligheten av bevarande av ett statsorgan på detta område just för att hava detta statsorgan till hands vid den enligt hans mening ingalunda osannolika situationen, att vi skulle komma i ett nytt nödläge.

Det har från något håll sagts, att, då vi ha dessa höga priser att vänta, behöver man icke någon annan stimulans för brödsädesodlingen. Ja, det är mycket gott och väl, men när priserna, som man mycket väl kan tänka sig, hastigt växla, och man måste vara rustad för situationen att icke få in någon brödspannmål, måste man naturligtvis ha detta, som nu föreslås, såsom en säkerhetsåtgärd för den eventuella situation, som kan inträda. Höga pris på utländsk spannmål verka icke så hastigt stimulerande på brödsädesodlingen, men brist kan inträffa synnerligen hastigt, om man icke har någon tillgång inom landet, utan är beroende av utländsk vara.

Det förefaller mig alltså tämligen tydligt ådagalagt, att åtgärder verkligen äro behöfliga, fastän behovet därav i närvarande ögonblick så, som man ser situationen, icke gör sig så starkt gällande som i det ögonblick, då kommittéerade framlade sitt förslag.

Frågan gäller då naturligtvis: Hur bör man gå till väga, och, om man kommer till det resultatet, som skett, att man bör gå tullvägen, huru skall då denna tull fixeras? Man vill ha produk-

tionskostnaderna täckta, och då vore den naturligaste vägen att göra absoluta produktionskostnadsberäkningar. Men man har undvikit detta av den orsaken, att man måste räkna ett par år framåt, och i den mån som man måste ta hänsyn till tiden framåt, bli beräkningarna osäkrare än som annars varit fallet.

Då har man gått en annan väg. Man har i stället nöjt sig med en relativ beräkning, utgått från prisläget före kriget samt på det sättet velat komma till en efter detsamma beräknad produktionskostnad. Mot denna beräkningsmetod ha åtskilliga anmärkningar framställts. Jag vill då först påpeka, att dessa relativa beräkningar äro på så sätt kontrollerade, att man funnit, att de direkta produktionskostnadsberäkningarne överstigit detta på det relativa beräkningssättet uppkomna resultatet. Nu har man gjort den invändningen, att de utgångspris, vilka man utgått ifrån, 16 kr. 50 öre för vete, som varit genomsnittsprisen på Stockholms marknad under 10 år närmast före krigsutbrottet, skulle vara för höga, och att man också medtagit faktorer, som icke ingå i de verkliga produktionskostnaderna. Man har även anmärkt på, att man genom att taga med exceptionellt höga priser vissa år, också kommit till oriktigt resultat. När man vill ha fram ett medeltal, måste man naturligtvis taga med alla år, som man räknar med. Det är väl tämligen uppenbart. Nu har man sagt, att i detta utgångspris, 16 kr. 50 öre, ingå såväl frakt- som inköpskostnader. Ja, det är alldeles riktigt. Men det pris, efter vilket tullen slutligen skall beräknas, är också priset på avsättningsorten, och jordbrukaren får från detta pris avdraga fraktsatsen från sin avlägsna ort, ävensom försäljningskostnaderna eller, rättare sagt, de inköpskostnader, som köparen har. Det kan man icke komma ifrån. Sedermera har man ock sagt, att i detta pris ligger även den gamla tullen, så att det icke är ett produktionspris utan ett producentpris, och att, när man räknar med detta utgångsläge, man kommer till en ackumulerad tull, så att det faktiska läget hädanefter skulle bli det, att konsumenterna fingo betala dels den ackumulerade tullen och dels den nya glidtullen. Ja, att man kunnat komma med sådana anmärkningar, beror naturligtvis därpå, att man icke tänkt på, att det endast är ett *beräkningssätt*, av produktionskostnaderna, i vilket den gamla tullen kan sägas ingå, och att den på detta sätt erhållna produktionskostnaden är kontrollerad därigenom att resultatet av de direkta produktionskostnadsberäkningarna överstigit de relativt beräknade. Naturligtvis kan icke någon högre tull komma att betalas än den, som verkligen utkräves. Det enda, man kan komma till, är att produktionskostnaden i enstaka fall skulle kunna vara för högt beräknad, så att därigenom för en del odlare något högre vinst skulle kunna uppkomma än den, man varit villig tillerkänna honom. Man har sagt, att man som utgångsläge icke skulle taga kr. 16,50 utan därifrån draga tullen. Först och främst kan man naturligtvis icke draga ifrån *hela* tullbeloppet, då det visats, att hela detta belopp icke har utnyttjats. Det är ju olika för vete och råg.

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.

(Forts.)

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

För vete är det högre, beroende på läget, där producenten har sin vara, under det att tullen för råg blir mindre utnyttjat i den mån, den inhemska skörden är stor. Där spelar detta in på prisbildningen, under det att vår svenska veteodling är så pass liten, att den icke spelar någon roll. Således skulle man i varje fall icke kunna draga ifrån mer än en viss procent av den gamla tullen. Men huru skall man kunna göra det? Man måste ju räkna med, att man får taga i bruk så väl den goda sydsvenska jorden, på vilken brödspannmål produceras, som den mindre gynnsamt belägna mellansvenska jorden. Det är naturligtvis så, att detta producentpris, ju längre man kommer i norr, alltmera sammanfaller med de verkliga produktionskostnaderna. Skulle man kunna nöja sig med odlingen i Skåne — nåväl, jag antar med visshet, att där förefunnits en vinst och kanske en ganska avsevärd sådan — vore det ett annat förhållande men i det läge, odlingen där befinner sig, och även det, som den kan få, ha vi icke i Skåne en brödsädesproduktion för mer än $\frac{1}{3}$ av vårt behov, varför man även måste använda sig av den mindre gynnsamt belägna jorden. Under sådana förhållanden följer, att prisen såväl under normala tider, som då tullen verkar, måste ställa sig gynnsammare för den gynnsammare belägna jorden — det är ett förhållande, som man icke kan komma ifrån. Man måste således enligt min mening utgå från priset 16,50, men då man gör det, är jag även villig att erkänna att häri för ett stort antal producenter ligger en fördel. Men då har man att emot denna fördel för producenterna ställa åtskilliga nackdelar. Man har därvidlag att lägga märke till såväl avdraget på 5 %, som det förhållandet, att endast halva skillnaden mellan producentpriset och importpriset skall utgöra tullen, samt till sist, att tullen skall maximeras till omtalade 3 kr. 70 öre. Ja, till dessa tre poster kan man lägga en fjärde, nämligen den att man låter jordräntan förbli konstant. Med dessa poster på den sidan kan man sannerligen icke från konsumenthåll säga, att man för deras vidkommande beräknat orättvist, utan jag tror, att man tyngt ned producentsidan så mycket, som över huvud taget är möjligt, om man velat bibehålla åtgärden vid den verkande kraft, man åsyftat.

Nu har mot den formel, som blivit uppsatt, gjorts några anmärkningar. De ha framkommit under remissdebatten och ha nu i oförändrad form upptagits, så att det ser ut, som om den behandling, som ägt rum i utskottet, åtminstone av dessa talare icke ansetts tillfredsställande, ehuru den dock tillfredsställt utskottet i övrigt. Det var först herr Olsson i Kullenbergstorp, som riktade en anmärkning mot att man beräknat gödslingskostnaderna så låga, och det var han icke tillfredsställd med. Det har emellertid pavisats, att den gödslingskostnad, som medtagits eller $\frac{1}{3}$ av en normal giva, motsvarar vad som i medeltal kommer den svenska jorden till del. Det har även påpekats, att i händelse konstgödsel, såsom ju ofta inträffar, i större kvantitet användes, har man även sin belöning i de större skördar, som då äro att vänta. Till sist

att uppmärksamma just på den sida, som framställt denna anmärkning, vill jag framhålla, att då denna faktor är den, om vilken man har anledning antaga, att den skall hastigast och mest väsentligt komma att sjunka, är det ingalunda till en fördel för den sidan, att konstgödseln ingår i formeln med alltför stora kvantiteter.

*Ang. glidande
tullsatsen för
vissa slag ar
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Jag kommer då sedan till den anmärkning, som nu för andra gången offentligen framställts av herr Sköld, eller den, att formeln skulle vara felaktig eller verka på felaktigt sätt beträffande räntesatsen. Herr Sköld frågar, huru man kan sätta sin tilltro till en formel, som är så beskaffad, att produktionskostnaderna bli lägre, ju högre räntan är, d. v. s. räntan på såväl jordvärdet som det i företaget nedlagda kapitalet. Ja, han gav själv svar på frågan, fastän han icke ville förstå dess avgörande innebörd, och han ville även förmå kammaren att icke inse det. Förklaringen härtill ligger ju uteslutande däri, att man tagit denna räntekostnad konstant. Om man tager detta pris 16 kr. 50 öre och därifrån drager för jordränta 4 kr., som man i det nya prisläget bibehåller, är det ju naturligt, att ju större del av dessa 16 kr. 50 öre, man undandraget från att bli föremål för den allmänna prisstegringen, desto lägre skall priset bli. Det är ju tämligen tydligt, att så måste vara förhållandet. I priserna för 1919 har man vid beräkningen av den genomsnittliga prisstegringen räknat med tre variabla faktorer, mansdagsverken, hästdagsverken och konstgödning, samt kommit till omkring 160 % stegring. Om man låter dessa 160 % verka på 12 kr. 50 öre, får man ett pris. Gör man räntan högre d. v. s. till 5 kr. verka dessa 160 % på en lägre summa eller 11 kr. 50 öre, och då erhålles givetvis ett lägre pris. Det är väl ändå tämligen uppenbart.

Herr Sköld gjorde även en annan fråga. Varför bli prisen högre, när arealavkastningen blir större? Ja, denna fråga besvaras precis på samma sätt. Nu ingår arealavkastningen endast i räntan, som är konstant, så att den verkar endast, då själva formeln uppsättes. Sättes arealavkastningen högre, blir naturligtvis jordräntan lägre, och när man drager denna lägre ränta från 16 kr. 50 öre, blir det belopp, på vilket variablerna komma att verka, större och prisen komma att stegas.

Jag tror därför, att dessa mot formeln framställda anmärkningar åtminstone i den form, de hittills framkommit, icke äro bärande. Det är ju klart, att man vid desamma använt medeltalssiffror, och dessa äro grundade på så tillförlitliga siffror, som man över huvud taget haft tillgång till. Att man icke kunnat komma till en absolut visshet, är ju klart. Likaledes är det klart, att man icke kan komma till något pris, som absolut träffar det rätta för varje landsända och för varje odlare. Man måste komma till ett gemensamt pris, och då blir det olika gynnsamt för olika odlare. Det är klart, men det är något, som man icke kan komma ifrån.

Jag har under mitt deltagande i de sakkunniges arbete kun-

Andra kammarens protokoll vid urtima riksdagen 1919. Nr 3. 5

*Ang. glidande
tullsats för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

nat vara med om det omtalade avdraget på 5 %. Såsom jag förut visat, kan detta avdrag räknas såsom en motvikt mot den fördel, som jag anser i viss mån komma producenterna till del genom det utgångspris, som är antaget. Detta 5 procents avdrag ha även samtliga medlemmarna av de sakkunniges majoritet varit med om. Denna majoritet var sammansatt av personer av olika uppfattning på detta område. Men varför har man då kunnat göra detta? Jo, naturligtvis därför, att man har önskat att kunna komma till ett något så när samstämmigt resultat, ett förslag, som har varit möjligt att genomföra. Sakkunnigemajoriteten hade ej heller tänkt sig någon beskärning av tullen till kronor 3,70. Naturligtvis var man även bland oss fullt på det klara med att man inte fick föregripa den nu pågående utredningen om tullsystemet, men vi ansågo för vår del, att denna glidande tull icke innebar ett sådant föregripande, enär ju den eventueellt högre tull, som vid något tillfälle kunde träda i tillämpning, evalverades vid så många andra tillfällen av en lägre tullsats eller icke någon tullsats alls. Som förslaget nu är lagt, innebar det ingenting annat än att man har regler givna för när det nuvarande tullskyddet skall träda i kraft. Vi hava ju en spannmålstull, liksom vi ha tullar på industrivaror. Det är då, som även en annan talare påpekade, ett föregripande av denna tullutredning att helt enkelt säga nej till det hela. De nuvarande spannmålstullarna äro för närvarande suspenderade, men de äro naturligtvis icke suspenderade för all framtid utan böra träda i kraft, när behovet gör sig gällande; men när detta behov gör sig gällande, därom kunna ju olika meningar råda. Att man kommer till en överenskommelse, när detta skall ske, måste ju sägas innebära en fördel för producenterna. Under sådana omständigheter har jag även kunnat vara med om begränsningen av tullen till kronor 3,70.

I herr Lindmans anförande framställdes, som om detta skulle utslutande vara förestavat av vissa politiska beräkningar mellan vänsterpartierna här i riksdagen. Det förvånar mig verkligen, att herr Lindman icke i ett så pass allvarligt läge som detta kan finna mera bärande skäl för dem, som äro med på denna överenskommelse. Det är väl dock i den faktiska strid, som råder mellan producenter och konsumenter, ett verkligt statsintresse, att man skall kunna enas om ett bärande förslag. När detta har lyckats utan sådan skada för det ändamål, för vilket föreslagna tullsats skall komma till, att den kan motväga fördelen, att komma till överenskommelse mellan konsumenter och producenter, så har jag icke tvekat att även giva min röst åt det slut, vartill utskottet har kommit eller till den kungl. propositionen, vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall till.

Herr Nilsson i Vibberbo: Herr talman, mina herrar! Kris-tiden har lärt oss alla en sak av allra högsta vikt, nämligen betydelsen av att utöka brödsädesodlingen. Det av regeringen och de sakkunniga tänkta målet för produktionen är självförsörjning.

Detta mål anser jag vara för fosterlandets välfärd det största. Vi hava icke något större mål att sträva emot än detta.

Som jag redan nämnt, ingår i de sakkunnigas utredning och har under kristiden upprepats gång efter annan nödvändigheten av att inrikta jordbrukspolitiken just på det målet. Ett säkert bevis för att just detta varit myndigheternas mening är tillsättandet av produktionskommittén, till vilken man anslagit 16,000,000 kronor och som fick i uppdrag att draga försorg om att nyodlingar kommo till stånd här i landet. Till vilket resultat denna odlingskommitté kommit, kan jag icke säga, emedan jag saknar uppgift därom. I detta sammanhang betyder det heller ingenting, det är just förefintligheten av tanken i den riktningen som jag ville framhålla.

Det är emellertid ägnat att förvåna, att vad som icke för så länge sedan, var av så stor vikt och betydelse, numera är av så ringa vikt. Det är svårt att förstå detta hastiga omslag i tankegången och svårt att få förtroende för en myndighet, som kan handla på sådant sätt. Under kristiden har jag och flera med mig haft det stora målet för ögonen och brutit ny mark för ökad produktion. Nu står man åter tveksam och frågar sig: Vad menar regeringen?

Jag sade i början av mitt anförande, att intet mål är så stort och betydelsefullt för Sveriges folk som just det att komma därhän, att landet självt kan försörja sitt folk. Man kan göra den invändningen att möjlighet därtill icke finnes. Men jag är fullkomligt övertygad om att därest man gör något, därest verkligt målmedvetna åtgärder vidtagas, så är det icke blott en möjlighet utan till och med en välsignad sådan, att vårt land kan försörja folket. Det är också nödvändigt, ty utlandet kan man just icke lita på i denna oroliga tid. Därför är det nödvändigt att ordna för oss så, att vi kunna reda oss själva.

Man har också i de sakkunnigas utredningar likasom även i regeringens tillstyrkande av de sakkunniges förslag framhållit nödvändigheten av att Sveriges jordbruk ställas på den basis, att det blir lönande. Ja, det är ju alldeles klart. Icke kan det väl vara de sakkunniges mening, att Sveriges bönder skola odla sin jord med förlust. Man begär icke detta av någon annan näring, icke av industri och hantverk, att dessa näringar skola bedrivas med förlust, men man begär, att Sveriges bönder skola arbeta och knoga dag ut och dag in och detta med förlust på sitt arbete. Ty det pris man åsatt vår brödsäd resulterar däri, att vi få producera brödsäd med verklig förlust. Varför har man så bestämt, att den svagaste men på samma gång den viktigaste av alla näringar skall vara dömd att gå med förlust? Vi begära ju icke orimligt, om vi fordra produktionskostnaden. Ty jordbruksnäringen bör stå på samma nivå som de andra näringarna. Men när det gäller att sänka den s. k. priskurvan begär man, att jordbruket skall göra största och första effort men fordrar ingenting av industrien. Varför har man icke gjort det? Det ser ut som ett ord, vilket fällt

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

här i riksdagen för länge sedan, att den svenske bonden är dömd till långsam död och det gäller att göra den döden så smärtfri som möjligt, just nu håller på att gå i fullbordan. Man kräver av jordbrukarna, vad man icke kräver av andra. Alla fordra, att jordbruket skall producera sina alster under produktionskostnaderna. Jag kan härvid icke underlåta att tänka, att man menar, att jordbruket skall åläggas ett slags extra fattigvård till samhället. Men detta är orättfärdigt och orättvist. Men då det blir fråga om fattigvård, skall ej en enda kategori av människor vara dömd att bidraga till densamma. Härvid böra vi även påminna oss att rika inkomsttagare, kapitalister och miljonärer på detta sätt av jordbruket få sin näring. Finnes det rim och reson i en sådan politik? Jag kan icke förstå det.

Sedan har man sagt, att vi genom att på detta sätt nu sänka priset på brödsädesproduktionen skulle bidra till att sänka den s. k. priskurvan. Kan detta ske, skulle jag vara den förste att tillstyrka förslaget, men jag tror inte på den saken det allra ringaste. Satsens ohållbarhet kan bevisas t. ex. därmed, att fast potatispriset sjunkit oerhört, man dock icke förmärkt någon inverkan därav på priskurvan, på priset t. ex. på skor och kläder. I stället hava industrivaror av alla slag tendens till att stiga. Vi minnas hur det var före kristiden, då man bestämde priset på råg. Man räknade ut med sina termer, sina koefficienter och exponenter, sina parenteser, plus och minus och sådant, att priset 21½ öre i det närmaste täckte produktionskostnaderna. Man ansåg det vara lagom för bönderna, ehuru detta pris var för lågt. Hur mycket inverkade detta på priskurvans sänkning? Ingenting, den sjönk icke trots detta låga pris. Den metoden har jag icke förtroende till. Det är något annat som skall inverka därhän, att priskurvan sjunker.

Sedan har talats om riskförsäkringen för jordbrukaren genom det skydd, tullen ger. Det är icke någon riskförsäkring vi begära och ingen riskförsäkring tullarna hava att ge, men vi begära full betalning för vårt arbete.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av herrar Ivar Pettersson, Wohlin och Olsson i Kullenbergs-torp avgivna reservationen men med ett ändringsförslag rörande första punkten. Första punkten lyder: att riksdagen måtte, med avslag å första momentets första stycke samt näst sista momentet av Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 2 etc. — Jag hemställer om följande lydelse: att riksdagen under förutsättning att Kungl. Maj:t i god tid före den 1 juni 1922 framlägger till riksdagens prövning förslag angående sättet för den inhemska brödsädsodlingens fulla säkerställande såsom lönande näring ville bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 2 — samt vidare i överensstämmelse med sagda reservation.

Herr Källman: Herr talman! Jag vill först i anledning av att herr Lindman anmärkte på en notis i tidningen Social-

demokraten, innehållande uppgift om voteringen i utskottet om denna sak, endast framhålla, att jag för min del icke vet på vilket sätt tidningen erhållit uppgiften. Men å andra sidan vill jag fästa uppmärksamheten på att notisen utgjorde en polemik mot den vänstersocialistiska pressen, där det påstods, att socialdemokraterna hade principiellt gått ifrån sin frihandelsståndpunkt. Jag tror icke, att det är något särskilt oegentligt, om då tidningen ifråga framhävde, att de socialdemokratiska ledamöternas standpunkt i föreliggande fråga var beroende på de faktiska förhållanden, som omförmälas i notisen.

Det förhåller sig som bekant på det sättet, att det socialdemokratiska partiet är ett frihandelsparti, som vill ha bort såväl spannmålstullar som industritullar. Vi, som tillhöra utskottet, ha ju också avgivit ett principuttalande därom, som återfinnes på sid. 14 i betänkandet. Då vårt parti vid tidigare tillfällen väckt sina motioner i tullfrågan, ha dessa gått ut på att man genom utredningar skulle utröna tullsystemets verkningar i syfte att söka såvitt möjligt undvika alla slags tullsatsar och införa frihandel. Det är den rent principiella standpunkt vårt parti alltid intagit och som vår riksdagsgrupp alltid kämpat för. Vi hava däremot ytterst sällan velat förorda avskaffandet av fristående tullsatsar, med hänsyn till att hela tullsystemet är sammanväxt och att den ena tullen är som bekant avhängig av den andra. Framför allt äro industri- och jordbrukstullarna i mycket beroende av varandra.

När man betraktar den nu föreliggande frågan eller spörsmålet om på vilket sätt jordbruket skall kunna undgå svåra följder av ett eventuellt häftigt prisfall efter det minimipriserna upphört att gälla, kan man icke oberoende av sin principiella uppfattning i tullfrågan, komma ifrån, i vilket gynnsamt läge som speciellt jordbruket befunnit sig uti under kristiden. Den tunga suck, som herr Nilsson i Vibberbo nyss utandades, är mycket litet motiverad, om man ser denna fråga mot bakgrunden av det läge, vari jordbruket befunnit sig under de sista åren. Det finns verkligen ingen anledning att klaga. Om någon klagan i det avseendet kan göras, skall det vara över att kristiden med alla sina svårigheter och alla de brister, som vi alla bevittnat håller på att försvinna? Det är däröver man skall sucka och klaga, men sannerligen man behöver klaga över att jordbruket skulle lida av dålig ekonomi.

När det i våras gällde att bland de sakkunnige taga ställning till frågan om tullsystemet efter minimiprisernas upphörande, måste jag för min del reservera mig, och jag är glad över, att hava gjort det, ty denna reservation kan icke hava varit alldeles utan betydelse. Vi vunno åtminstone så lång tids uppskov, att det blev möjligt att få något mera tänka igenom frågan än vad som hade medgivits till den 30 april.

I den korta reservation jag anförde till de sakkunniges betänkande ville jag för min del framhålla, att övergången till en lägre

*Ang. glidand-
tullsatsar för
vissa slag ar
spannmål
m. m.*

(Forts.)

Ang. glidande
tullsats för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

prisnivå var tryggad för jordbruket till en början genom minimipriserna. Det fanns som bekant ingen annan näring, som var lika skyddad under ett helt år framåt som jordbruksnäringen. Detta skydd var synnerligen betydande, alldenstund minimipriserna grundade sig på en produktionskostnadsberäkning, som var gjord under förhållanden, då man till varje pris ville framlocka en ökad brädsädesodling. På våren 1919 måste man räkna med ett prisfall för industriens produkter, och man måste räkna med arbetslöshet, måhända på grund av dumpning från andra länder, framför allt Amerika. Under sådana förhållanden är det icke så underligt, om man ställer sig tveksam mot det av de sakkunniga föreslagna skyddet för jordbruket efter 1 juni 1920.

Jag ville också för min del därjämte i nämnda reservation framhålla, att utom att det hade varit jämförelsevis höga priser på spannmål under krisåren och att dessa priser voro garanterade för så lång tid framåt som till 1 juni 1920, så hade jordbrukarna haft så höga priser å andra jordbruksprodukter än spannmål, att de därigenom erhållit en alldeles oerhörd ekonomisk stabilitet. Den saken bör knappast kunna vara omtvistad. Nog känner väl litet var till vilka priser som gällde för varorna utanför ransöneringen, och nog vet väl litet var, att en stor del varor, som enligt utfärdade författningar skulle varit ransonerade, likväl till avsevärda priser såldes vid sidan om ransöneringen. Allt detta har ju helt naturligt gjorts, att de som varit ägare av jordbruk tillförts oerhörda förmåner.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på, att när kommittén framlade sitt förslag, det skedde vid en tidpunkt, då det blev officiellt bekant att potatisodlarna t. ex. förliden höst deklarerat ungefär hälften av sitt potatisinnehav. Följden därav blev ransönering av varan samt sedermera stora förluster för kommunerna på de onödigt stora lager dessa måste upplägga för att skydda befolkningen för en brist på potatis, som icke förefanns i verkligheten, utan blott i de felaktiga deklARATIONERNA. Det är uppenbart, att man vid det förhållandet bland annat ej kunde vara sinnad att utan vidare gå med på den tull å spannmål som föreslogs av de sakkunnige.

Nu kan man emellertid underlåta att i detta sammanhang fästa sig vid tullfrågans principiella innebörd. Den saken har ju tull- och traktatkommittén för närvarande hand om, och när den kommittén framlägger sitt förslag, få vi ju tillfälle granska tullfrågan i hela dess vidd. Nu ha vi att göra med en detalj av vårt svenska tullsystem, frågan om spannmålstullarna, i den form ärendet här föreligger. Jag skall be att i korthet få säga ett par ord därom.

Det är ju för herrarna bekant, att de sakkunniges ursprungliga förslag till glidtullsystem är i den kungl. propositionen betydligt begränsat. Vi ha enligt denna fått en maximitullsats, som ju innebär, att glidtullen under inga förhållanden kan komma att överstiga den förut gällande, fasta tullsatsen. Detta till skillnad

från kommitténs förslag, som innebar, att tullen glider obegränsat i förhållande till skillnaden mellan produktionspriset inom landet och importpriset. Kungl. Maj:ts förslag begränsar nu tullen till högst den fasta gamla tullsatsen, kronor 3:70. Detta är naturligtvis ur konsumentens synpunkt en mycket betydande beskäring av de sakkunniges förslag.

När man nu har från det parti jag tillhör kunnat gå med på det föreliggande förslaget, så är det uteslutande dikterat av praktiska skäl. Hade icke våra röster såväl i utskottet som, jag tar för givet även här, i kammaren kommit att stödja regeringens förslag, så hade det icke inneburit, att förslaget avslagits och att frågan om spannmålstullarna sålunda först framdeles skulle återkomma till riksdagen, utan i stället medfört att vi i dag skulle fått en betydligt högre tullsats än den Kungl. Maj:ts förslag innehåller. Det är vid det förhållandet som man bäst betryggar konsumenternas och de fattiga klassernas intressen genom att rösta för det kungl. förslaget, då man därigenom förhindrar högre tullsats, än de, som där komma i fråga.

Jag kan icke heller underlåta att framhålla den betydande vinst, som ligger uti, att genom det beslut, som jag antager kamrarna i dag komma att fatta, man har börjat beskära det protektionistiska systemet. Man ger icke längre en viss fast tullsats oberoende av världsmarknadspriset och icke heller tull för hela skillnaden mellan produktionspris och importpris, utan blott för halva skillnaden intill ett visst maximum. Det betyder också att i vissa prislagen på världsmarknaden, så ha vi över huvud taget ingen spannmålstull här i landet, utan den förblir då för framtiden suspenderad, men i det fall, att priset på världsmarknaden blir lågt, så finnes det ju halvt tullskydd under vissa förhållanden och helt, när den gamla tullsatsen träder i tillämpning, vilket ju sker endast i alldeles exceptionella fall.

Jag har icke kunnat underlåta att påpeka detta, då det naturligtvis har en mycket stor betydelse, när det gäller för arbetarepartiets riksdagsmän att taga ståndpunkt till förevarande fråga och när det gäller för dem att rösta i ärendet. Det är med hänsyn till dessa förhållanden och med hänsyn till att, om vi helt gå på avslag, vi kunna riskera högre tullsats, som jag för min del yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Hage: Herr talman, mina herrar! En av orsakerna till att jag yrkat avslag å det föreliggande förslaget synes på sid. 13 i utskottsutlåtandet, där det står uttryckt, att, om man antager detta förslag, så *irriterar* man jordbruket och jordbrukarna. Alltså, både därför att jag icke vill vara med om att irritera jordbruket och jordbrukarna och av en del andra skäl har jag yrkat avslag å förslaget. Jag vill således icke vara med om att irritera jordbrukaren herr Olsson i Kullenbergstorp och ännu mindre »jordbrukaren» herr Lindman på Stockholmsbänken.

Om herrarna läsa min reservation, så anföres där det förhål-

Ang. glidande
tullsats för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag lav
spannmål
m. m.
(Forts.)

landet, som är påvisat i en utredning inom sakkunnige av professor Sommarin, att »den glidande tullskalan inför ett störande element i prisbildningen i landet, vilken härigenom blir irriterande för jordbruket och den lojala handeln men lukrativ för den skickliga spekulanten». Alltså, de glidande tullarna icke blott irritera jordbruket och den lojala handeln, utan de inbjuda också till spekulering och jobberi på grund av de växlande tullsatserna.

Nu har visserligen herr von Sneidern här påvisat, att professor Sommarin dock trots detta uttalande från hans sida yrkar bifall till dessa glidullar. Ja, det är riktigt. Men det oaktat stå dock dessa motiv för avslag kvar lika orubbade. Ja, de göra det, trots att professor Sommarin av vissa skäl som jag ej här skall gå in på yrkat bifall till systemet.

Herr von Sneidern har även sagt, att jag borde framför allt vara med om att åstadkomma ett sådant skydd som det här är fråga om, därför att jag vid behandlingen av propositionen nr 1 betonat att det är tänkbart att vi gå fram mot ett nödläge här i landet. Mot detta vill jag då för min del först säga det, att jag icke uttryckte mig så. Jag sade däremot, att det är tänkbart, att vi i fortsättningen kunna komma in i onormala förhållanden på detta område. Men dessutom vill jag mot herr von Sneidern påminna om, att det fällt ett yttrande till och med i utskottet från en representativ jordbruksrepresentant, som slår ned herr von Sneiderns argumentation om effekten av glidullarna. Det var nämligen så, att i utskottet yttrade sig en representant för jordbruket — det var herr Olsson i Kullenbergstorp — på ungefärligen följande sätt: Ja, mina herrar, även om detta tullskydd gives, som herrarna föreslå, så medför det enligt min mening icke alls, att detta i år åstadkommer en stimulering av höstsådden. — Man kan alltså säga, att man där har från jordbrukarhåll fått en deklARATION angående den saken. Man väntar alltså ej, man tror ej på att dessa åtgärder, som man här föreslår, komma att verka på sådant sätt, som man här vill göra gällande.

Utöver denna replik till herr von Sneidern skulle jag också gärna vilja gå in på en polemik mot herr Källman. Men för att ej förspilla tiden, skall jag därvidlag endast inskränka mig till att säga att jag har ganska svårt att sammanställa herr Källmans och »Socialdemokratens» samt herr Röings uttalande nu i debatten — jag syftar nu på uttalandena angående högernationaldemokraternas nya hållning till glidullarna på grund av liberalernas påstådda hot om att gå ännu längre åt höger i tullfrågan.

Nu har man sagt, att hela detta beslut om glidullar ej alls är en principfråga om tull eller frihandel. För min del tror jag, dock att trots allt vad här säges om, att detta beslut icke på något sätt får inverka på tullfrågans avgörande under kommande tider — så kan det knappast undvikas, att den omständigheten, att man nu går in på dessa linjer, kommer att medföra en större möjlighet för tullprincipen att slå definitivt igenom om några år. Jag tror det alldeles bestämt, och det är väl för övrigt ganska

naturligt, att när man i en sådan situation som den nuvarande, då dock utgångsläget för jordbrukarna måste anses fördelaktigt, dock tager tullen och binder sig åtminstone för några år för tullprincipen, så kommer påpekandet av det förhållandet att utnyttjas i en annan situation med kanske något sämre utgångsläge för jordbrukarna till fördel för genomdrivande av tullar.

För övrigt tror jag, att man ifråga om tullarne kan med avseende på vårt land säga detsamma, som man sagt i Norge. Där har man avvisat spannmålstullarna med hänvisning till, att majoriteten av folket äro emot densamma. Där har man kastat sig in på linjen med statsmonopol. Här i landet är man, märkvärdigt nog, så rädd för denna tanke på att gå andra vägar, t. ex. statsmonopolets väg, att man icke ens vägar vara med om att ens tillstyrka en utredning om frågan. I det sammanhanget vill jag påminna om att när sakkunniga började sitt arbete, så fanns det ganska starkt intresse åtminstone för att undersöka frågan om statsmonopol. Men märkvärdigt nog, är man nu så rädd för denna tanke, att man ej ens vill undersöka den. Det är ett egendomligt fenomen detta. Det finnes dock på denna väg — statsdriftens väg — möjlighet att, om det nu skall vara så, att jordbruket skall skyddas, — jag tror icke alls att det behövs — lägga skyddet så att det drabbar efter *skatt* och ej *per mun*. Och, nog skulle det väl vara en stor fördel — det måste man erkänna, om man representerar de fattiga folkklasserna — om man kunde lägga saken på sådant sätt att skyddet toges ut på *skattevägen* och ej *per mun*. Och från jordbrukarnas synpunkt, som hålla på skyddet, och som kanske komma att genomdriva det, trots våra protester, borde det väl vara likgiltigt, om de få detta skydd genom tull eller genom en anordning, som åstadkommer att skyddet uttages på *skattevägen* d. v. s. efter varje medborgares ekonomiska bärkraft.

Nu vill jag med några ord återgå till förhållandena i Norge. Där har man och jag förut nämnde avstyrkt hela denna tanke på tull med hänvisning till det förhållandet, att majoriteten av landets befolkning är mot detta system. Jag tror bestämt, att i denna dag är majoriteten av vårt lands befolkning mot tullar och även emot dessa halva och glidande tullar som kanske äro »glidande» även på det sättet att de åstadkomma att vi åter efter tullsuspensionen glida in i tullelandet. Jag tror, att av dessa 52 % av landets befolkning som ej bestå av jordbrukare, större delen med säkerhet är emot dessa tullar, och att av de 48 %, som enligt statistiken äro jordbrukande, tämligen säkert en ganska väsentlig del — exempelvis i Norrland och i övrigt småbrukare och dylikt folk — också äro emot tullar. Man har anledning att tro, att om riksdagen fattar ett beslut i enlighet med förslaget, beslutet går emot demokratiska synpunkter. Det blir en minoritetsdiktatur, och då jag ej vill vara med om minoritetsdiktatur i landet utan demokrati d. v. s. att det skall lagstiftas i överensstämmelse med vad majoriteten av befolkningen vill, så ber jag, herr talman, härmed att få yrka avslag på förslaget.

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Herr Norman: Herr talman! Jag skall be att få rikta en replik till herr Sköld, som trots att han brukar upplysa kammaren om, att han är student — om det nu är i känslan av att ingen människa utan dessa upplysningar skulle tro katalogens uppgifter, vet jag icke — kommit med en del påståenden, som visa, att han handskas med logikens lagar litet värdslost för den höga lärdomsgrad, han brukar upplysa kammaren om att han besitter.

Han talade om att 5 %-avdraget var berättigat. Man kunde taga både 5 och 10 % avdrag, ty i de beräknade produktionskostnaderna ingå kostnader för maskiner och andra saker, som redan fallit i pris. Herr Sköld tycks sväva i okunnighet om, att det inträffat prisfall, som sedan efterföljts av stigande priser, och därför lär hans bevisföring åtskilligt halta.

Vidare ville herr Sköld komma med det påståendet, att om man nu skall komma med sådana krav, som skydd för brödsädesproduktionen och om man skall finna gehör därför, skola de röra sig om ett stort intresse, ett statsintresse, det betonade herr Sköld kraftigt. Men hur är det här, säger han. Är det ett stort intresse? Visserligen säges det, att det är ett statsintresse och att det är ett intresse att förse folket med bröd. Men dessa saker ordna sig alltid, och man skall icke tro, säger han, vidare på nationalekonomerna, när de i våras siade om ett starkt prisfall, ty nu äro nationalekonomerna eniga om, att priserna komma att hålla sig uppe och att de komma att hålla sig höga en femton år framåt. Och eftersom detta är säkert, behöva vi ej vidtaga dessa åtgärder för att skydda oss för prisfall. När herr Sköld nu fick så stort misstroende för nationalekonomernas uppgifter från i våras, är det underbart, att han nu har så stort förtroende till deras senaste uppgifter. Misstror han deras uppgifter för några månader sedan kan det vara skäl att även misstro de senaste. Misstror man alla, är det säkrast att hålla sig på den säkra sidan och skapa en garanti, som ej kostar konsumenterna något, därest nationalekonomernas senaste förklaring håller streck. Då säger herr Sköld: »Ja, men det är en orimlig begäran. Om jag brandförsäkrar åt mig eller tager en annan försäkring, sjöförsäkring eller någon annan, får jag själv betala premien, men här fordra jordbrukarna, att alla samhällets konsumenter och vi alla skola betala premierna. Och det är oriktigt.» Han var en stund förut inne på en tankegång, där han erkände, att det var ett intresse för konsumenterna, att de fingo bröd. Men är det ett intresse för konsumenterna att få bröd — och därom håller jag med herr Sköld — då menar jag, att det är en försäkring för dessas vidkommande, och att de därför eventuellt böra betala en viss avgift. Denna försäkring skiljer sig från andra därigenom, att försäkringsavgiften ej utgår under vissa av herr Sköld angivna förhållanden.

Krisären borde ha lärt oss den oerhörda betydelsen av, att ett folk kan i allvarstider bli självförsörjande. Det torde av många, kanske de flesta erkännas, att Tysklands fall berodde på, att det ej kunde vara självförsörjande i tillräcklig grad. Vi ha fått erfara,

vad det betyder att kunna något så när hålla produktionen uppe. Skola vi redan nu kasta de dyrköpta erfarenheterna från krisåren och slunga de åtgärder, som avse att vidmakthålla vår brödsädesodling, det synes mig vara en lättsinnig politik, som ej är försvarlig inför konsumenterna själva. Om jag kommer till en person, som tillverkar en annan vara än jordbruksprodukter, och kräver av honom, att han skall tillverka en viss mängd varor, där en given förlust är föreskriven, tror någon då, att man får varorna producerade? Man kräver nu av jordbrukarna, att de skola under alla förhållanden producera brödsäd, även när visshet om given förlust kommer att föreligga. Är det rimligt att komma med sådana krav? Nu säger man här på en del håll, att jordbrukarna ha förtjänat så mycket under kristiden, så att de ha rygg att bära givna förluster. De sakerna höra icke ihop. Om en jordbrukare har förtjänat pengar, så är det kanske ej samme man, som nu skall bruka samma jord. I alla fall kommer en given minskning av den med stora uppoffringar vunna ökningen av brödsädesodlingen att inträffa, därest för livsmedelsproducenterna inträder visshet om, att den garanti de skola ha att få produktionskostnaderna i någon mån täckta bortfaller.

Jag skulle vilja till de herrar liberaler, som uppträtt, uttala ett tack för deras kraftiga bevisföring för nödvändigheten av ett tullskydd. De ha med synnerligen stark bevisföring visat på oriktigheten i framställningarna såväl av herr Sköld som av herr Månsson och andra. Jag ber att till herr Röing såväl som herr von Sneidern och till alla, som uppträtt på den sidan, frambära ett varmt tack härför men på samma gång uttala min förundran över, att när man varit så fullkomligt övertygad om behovet av skydd för jordbruket, man sedan ej dragit ut konklusionerna bättre, än att man tagit igen med den ena handen vad man givit med den andra, när man visserligen förklarar sig inse, att brödsädesproduktionen behöver skydd men i samma andedrag går på en sådan linje, om vilken herr Källman nyss kunde säga, att genom beslutet i dag har man börjat beskära det protektionistiska systemet och vi ha i själva verket riktat ett slag mot spannmålstullarna. Det är en betygsättning av det förslag, som herrar Röing och von Sneidern här ha dragit i härnad för, samtidigt med att de starkt betonat jordbrukets behov av skydd.

Jag skulle också vilja sist gentemot herr Röings rätt fintliga försök att kasta över högermotionärerna beskyllningen för att dessa nu skulle hava i obehörig grad gynnat kvarintressenterna, säga, att vad vi högermotionärer krävt och vad från högersida krävts har varit en förbättring av det förslag, till vilket herr Röing yrkar bifall. Högern har endast krävt en sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag, som tager bort dels 5-procentsavdraget, dels halveringen av skyddet, dels maximibestämmelsen på 3,70 kronor. och i övrigt låtit Kungl. Maj:ts förslag, det av herr Röing själv förordade förslaget, kvarstå obeskuret. I det förslaget förekommer den 75 % höjning av mjöltullen, som herr Röing gentemot oss

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Ang. glidande
tullsats för
vissa slag av
spannmål
m. m.

(Forts.)

högermän så skarpt kritiserade. Den kritik, som herr Röing där riktade mot oss, som yrkat bifall till herr Magnussons motion, drabbar ytterst honom själv, drabbar Kungl. Maj:ts regering, drabbar det föreliggande utskottsutlåtandet, där man ställt sig på den linjen, att mjöltullen skall vara 75 % högre än spannmålstullen; den kritiken kom litet olämpligt från det hållet.

Då tiden är knapp, skall jag, herr talman inskränka mig till att med dessa korta ord yrka bifall till herr Magnussons m. fl. motion.

Herr Waldén: Herr talman, mina herrar! Mot det föreliggande förslaget om glidtullar har ju framställts åtskilliga anmärkningar och, så vitt jag kan se, också många befogade anmärkningar. Det är ju så, att vi ha gammal erfarenhet av glidtullarnas tillämpande här i landet. Detta har framhållits i herr Hages reservation, och jag skall därför icke gå närmare in på den saken. Men det är dock så, att den kritik, som har riktats mot systemet med glidtullar, har så vitt jag kan finna fortfarande sin tillämpning. Och de invändningar som gjorts äro så vägande, att jag endast med största tvekan och blott som en ren nödfallsutväg har ansett mig under en jämförelsevis kort övergångstid kunna vara med om och i utskottet biträda det föreliggande förslaget.

Man har ju i detta förslag sökt finna en säkrare grund att utgå från vid tillämpningen av glidtullarna, icke medelmarktgångsvärdet såsom förr i tiden utan den s. k. produktionskostnaden, beräknad på visst sätt efter en viss matematisk formel. Man har dock framställt åtskilliga anmärkningar mot denna formel både i remissdebatten och i utskottet liksom i kammaren här i dag. Och jag får säga, att så vitt jag kan finna har man icke kunnat fullt jäva denna kritik. Man har sålunda icke kunnat påvisa, varför man i utgångspriset 16,50 kronor också skall räkna in fraktkostnad och handelsprovision. Gentemot såväl herr Norman som andra talare, vilka sagt, att de icke kunnat finna något skäl för att man skall göra dessa 5 % avdrag, vill jag däremot framhålla, att det finns tillräckliga skäl att göra detta, ty när denna handelsprovision och fraktkostnad — låt oss säga, att den uppgår till endast 1 krona — medräknats i dessa 16,50 kronor, så betyder detta, att när man sedan kumulerar detta utgångspris, så får man i det beräknade normalpriset en merkostnad å minst 2 kronor. Där finnes således mer än full kompensation för de 5 % avdragen. Det finnes således icke något skäl att, såsom det göres i reservationen, yrka på att detta 5 %-avdrag skulle bortfalla, oavsett att även andra synpunkter tala för detta avdrag.

Vidare ha samma reserveranter yrkat på att tullsatsens maximigräns skall slopas — jag bortser från de som gå så långt i sitt yrkande, att de kräva att glidtullen skall utgå med hela skillnaden mellan världsmarknadspriset och det beräknade produktionspriset. Jag anser, att det finnes fullt skäl för att beskära tull-

satsen till 3,70 kronor, d. v. s. att sätta en maximigräns, och jag skall i korthet angiva några skäl för denna min ståndpunkt.

Om man betänker, att i utgångspriset 16,50 kronor även ligger den gamla tullsatsen 3,70 kronor, visserligen icke fullt utnyttjad men dock utnyttjad till 80 å 90 %, så betyder detta i själva verket, att i normalpriset kommer att ligga ett kumulerat gammalt tullskydd av ungefär 7 kronor eller kanske något mera. Lägga vi så till dessa 3,70 kronor, som vi eventuellt kunna komma till, så äro vi uppe i ett tullskydd av 10 kronor, som under vissa förhållanden kan tillkomma veteodlingen. Jag säger icke under alla förhållanden, men ju högre normalpriset blir desto förr kommer också den glidande tullsatsen att tillämpas, om vi få lägre marknadspris och på så sätt kommer även det gamla tullskyddet att verka. Inför detta faktum tycker jag det är nästan oblygt begärt av dem, som fordra att hela skillnaden skall utgå som tull.

Man vill nu också framhålla, att denna tull skall utgöra ett slags riskförsäkring för eventuell låga världsmarknadspriser. Då vill jag fråga herrar lantbrukare: vilja Ni vara med om att också giva konsumenterna en riskförsäkring, om priset på världsmarknaden blir så högt, som det finns stora utsikter till att det skall bli? Antag, att världsmarknadspriset går upp i 50 kronor. Då komma naturligtvis också våra lantbrukare att få motsvarande pris på sitt vete. Vilja herrarna vara med om att sätta en gräns där och således lämna konsumenterna en riskförsäkring och hålla priset, låt oss säga vid det nuvarande priset? Jag tror knappast att lantbrukarna vilja vara med om det, och då tror jag det är rimligt, att lantbrukarna få deltaga i denna riskförsäkring på så sätt, att de få avknappa något på den vinst de under alla förhållanden komma att göra.

Det är att märka, att det är icke produktionskostnaden, som man utgår från i denna formel, utan det är verkligen en vinst, som ligger innesluten i detta normalpris. Och denna vinst har man nog råd att knappa av på en smula, om det skulle bliva lågt världsmarknadspris. Naturligtvis ställer sig saken olika för olika lantbrukare. Men jag tror icke det är skäl i att uppmuntra brödsädesodling för den sämsta jorden i vårt land, den jord som icke lämpar sig för brödsädesodling. Även ur den synpunkten bör man icke giva allt för högt tullskydd.

I själva verket finnes enligt min och mina partivänners mening icke någon anledning vare sig ur synpunkten att säkra brödsädesodlingen eller att skydda lantbruket för förlustbringande produktion att antaga detta förslag. Endast den omständigheten, att priset på världsmarknaden kan komma att bliva mycket högt under de två närmaste åren och att om detta förslag icke bifalles den gamla tullsatsen kan komma att träda i kraft nästa år har tvingat oss att gå med på det föreliggande förslaget. — Jag vill säga herr Lindman, att det är icke alls på grund av samverkan mellan liberala och socialdemokrater, som jag ställt mig på den ståndpunkten, utan det är ur den synpunkten, att jag icke vet,

*Ang. glidande
tullsater för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

om t. ex. herr Lindman eller någon annan av hans meningsfränder sitter som statsminister nästa år och vi då kunna riskera att den fasta tullsatsen åter kan komma att träda i kraft och således såsom ett plus till det högre världsmarknadspriset få dessa 3,70 kronor. — Det är således därför att vi kunna komma i detta läge och för att söka skydda konsumenterna mot alltför höga pris, som jag nödgats gå med på Kungl. Maj:ts förslag inom utskottet och det är endast med åberopande av en reservation, som är avgiven från vårt håll, som jag anser mig kunna yrka bifall till det föreliggande förslaget.

Herr Pehrsson i Bramstorp: Denna fråga har i kammaren behandlats som en tullfråga. Jag kan icke se den som sådan, utan jag ser den som en avveckling av hela kristidshistorien. Det har ju gjorts anmärkning för det första mot beräkningsgrunderna för denna prissättning, och jag vill nästan se de anmärkningarna från samma sida som de anmärkningar, som från andra åskådningar under kristiden har gjorts mot kristidskommisionerna. Ty alla de, som ha gjort anmärkningar mot dessa beräkningsgrunder, ha trots ett energiskt arbete icke lyckats framlägga något bättre förslag till beräkning av dessa priser. Min ärade kamrat här till vänster har ju särskilt riktat sig mot dessa beräkningsgrunder, men han har mig veterligen icke lyckats framlägga något förslag, som skulle vara bättre. Han säger här, att den ersättning, som jordbrukarna för dessa åren skulle ha för sin produktion, är en riskförsäkring, och premien härför skall betalas av svenska folket. Jag kan emellertid icke se annat än att premien för denna riskförsäkring är redan i förskott betald av producenterna. Herr Walldén nämnde ju också nyss, att han önskade, att det skulle bli även en riskförsäkring för konsumenterna. Jag kan icke se annat än att den riskförsäkringen redan är garanterad betald. Ty det är väl ändå så, att den gamla tullen på 3,70 kronor existerar fortfarande, fastän den varit suspenderad några år. Och då nu herrarna gå med på en allsidig utredning av tullproblemet såväl beträffande industrien som jordbruket, så är det väl ändå att föregripa den utredningen att nu helt slopa tullen. Men genom den glidull, som producenterna här gå med på, kan man väl säga, att de gå med på en riskförsäkring för konsumenterna. Skulle man tänka sig, att producenterna skulle ha den tull som finnes, fastän den nu är suspenderad, på det pris, som blir det verkliga importpriset, då hade priset väl blivit högre än med det föreliggande förslaget. Jag vill således påstå, att premien för den riskförsäkring, som det här gäller, är betald i förskott, därigenom att maximipriserna under de första åren ganska betydligt understego världsmarknadspriserna. Och jag har icke någon gång opponerat mig mot det systemet. Ty det är alldeles klart, att som ledamot av riksdagen bör man icke bara se till en klass av folket, utan man bör se till såväl konsumenters som producenters intressen. Det är därför jag tidigare opponerat mig, då det

här klagats över att maximipriserna satts för låga. Det är en oberättigad opposition, åtminstone sedan de priser som vi kalla minimipriser, blivit satta. Men samtidigt som vi erkänna maximiprisernas berättigande för att icke uppskriva priserna i allt för hög grad, så tycker jag, att det måste anses berättigat, att under denna övergångstid producenterna tillförsäkras något tillägg, ifall värdsmarknadspriset skulle sjunka abnormt. Nu säges det ju, att det är icke några utsikter för att importpriset skall sjunka. Ja, då är det ju icke farligt för någon av kammarens ledamöter att gå med på denna glidfull. Då kommer den ju icke att verka någonting alls.

*Ang. glidande
tullsatser för
rissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Det har framförts motioner från skilda håll i denna fråga, och det synes av utlåtandet, att det varit omöjligt att samla alla olika åsikter i denna sak. Någonting som förefaller mig märkvärdigt är emellertid, när nu herr Nilsson i Vibberbo, som representerar en av bondegrupperna, säger i sitt yttrande, att han begär, att hela skillnaden mellan produktionskostnaden och importpriset skall täckas. Men det oaktat yrkar han bifall till den reservation, som av hans meningsfränder är avgiven i utskottet. Vilken reservation ej går så långt som herr Nilssons uttalande. Således kan jag ej finna annat än att det är en liten demonstration även från den sidan. Och vi ha ju sett nu, att hela högerpartiet har desavuerat sina representanter i utskottet, som avgivit en reservation för de sakkunnigas förslag med den skillnaden, att de icke vilja gå med på 5 %-avdraget. Men det har mig veterligen icke i kammaren av någon av högerpartiet yrkats bifall till denna deras utskottsrepresentanters förslag. Utan nu försöka de att överbjuda herrarna från riksförbundet och bondeförbundet och yrka bifall till den motion som begär, att hela skillnaden skall täckas. Det torde således vara en demonstration även från det hållet. Jag tror icke, att herrarna tänka sig, att det är praktiskt genomförbart, utan det gäller att överbjuda varandra för att ha övertaget bland de missnöjets känslor, som göra sig gällande hos lantmännen.

Herr Sköld har ju som sagt icke påvisat någon beräkningsgrund, som skulle vara mera bärande eller mera berättigad. Och då han nu framställer frågan om riskförsäkring och tager liknelsen med en brandförsäkring, så vill jag framhålla, att jag anser, att premien för denna försäkring är betald i förskott genom de åtgärder, som äro vidtagna gent emot produktionen.

Jag har icke, herr talman, något annat yrkande än bifall till utskottets förslag.

Herr Nilsson i Vibberbo: Med anledning av att mitt förra yrkande innehöll en formell oegentlighet, ber jag att få återtaga detsamma och ansluta mig till det av herr Olsson i Kullenbergstorp framställda yrkandet.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Det var med

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

anledning av ett yttrande av den ärade representanten på Göteborgsbänken, som jag begärde ordet. Men då jag nu fått detsamma anser jag mig böra något fästa mig vid de skäl, som alltid ha framförts om de där 16,50 kronorna, som äro utgångspunkten för vetepriset under 10-årsperioden 1904—1913, att det dels inneslöt tullskydd och dels även handelsvinst. När man skall taga de siffrorna som relationstal mot nuvarande förhållande, så tror jag man kan se det bäst på vad för resultat, som åstadkommits på brödsädsodlingens område under den där 10-årsperioden. Ökades den? Var den stationär? Eller gick den ned? I verkligheten var den väl närmast stationär, men den gick en liten smula ned. Då tror jag man har det allra bästa kriteriet på huru det förhöll sig med tullen, som ingick i det priset. Icke blev själva priset så utomordentligt gynnsamt för jordbrukarna inom den produktionsgrenen. Och skall man taga det som utgångspris för att sedan göra jämförelser med nuvarande förhållanden, då förstår jag verkligen icke, när man tager uppgiften så, att man skall om möjligt stanna vid en odling, som motsvarar odlingen under den 10-årsperioden, huruledes man kan säga, att man kan stryka bort — ty det är väl innerst meningen — de 3,70 kronorna och även handelsvinsten. Ty då kommer man väl under själva den utgångspunkt man vill ha, nämligen att man vill ha den odling, som fanns i genomsnitt under den nämnda perioden. Det tror jag är ofrånkomligt. Och då få vi naturligtvis nöja oss med det där grundpriset. Och då beröres icke denna sak av talet om att tull och handelsvinst ingår i priset.

Den ärade talaren på Göteborgsbänken ville särskilt framhålla, att mjöltullen blir så orimlig med vårt förslag, när man icke har någon begränsning. Ja, för det första ligger det naturligtvis däri, att mjöltullen skall väl litet grand ses i förhållande till mjölutbytet av säden. Det yttrade han icke det minsta om. Gör man den uträkningen, så blir det icke så synnerligen farligt med denna skillnad. Nu bär det sig icke bättre än att i utskottet var det just från vår sida, det sattes ifråga, huruvida icke utskottet skulle kunna göra någonting och klara upp frågan om den del av tullen som verkligen tillkommer kvarnarna. Men då sades av en av de sakkunniga, nämligen professor Nils Hansson, att frågan hade varit uppe även bland de sakkunniga, men de hade icke kunnat komma till något avgörande resultat. De hade icke kunnat genomtränga frågan, men ansågo, att det skulle vara utomordentligt lyckligt, om utskottet kunnat göra det. Då vill jag blott konstatera, att vi fingo icke det minsta understöd från den ärade representanten på Göteborgsbänken. Man syntes icke ha det minsta intresse från den sidan att komma in i frågan. Då tycker jag att det är märkvärdigt, att han nu särskilt framhåller, att det skulle vara fel från vår sida. Såvitt jag förstår är felet lika mycket hans som vårt, då han icke ville vara med att på allvar gå in på frågan, huru högt kvarnskyddet skall vara.

Herr talman! Jag har icke något yrkande att tillägga till det jag förut framställt.

Herr Lindman: Herr talman! Jag skall endast be att få giva en kort replik till herr Röing med anledning av ett par yttranden han hade.

Han nämnde först om de 16,50 kronorna, som ingå i produktionsformeln, och förmenade, att däri ingick även eventuell vinst. Jag vill då påpeka för herr Röing, att under 10-årsperioden 1904—1913 gick icke denna odling med vinst. Det kan således icke vara tal om någon vinst. När man läser bil. C. till den kungl. propositionen, finner man också där, att totalarealen av brödsäd minskades från 478,079 har år 1905 till 470,771 har år 1913, under det att hela åkerarealen under samma tid ökades med omkring 91,000 har. Alltså trots att åkerarealen ökades, minskades brödsädesodlingen. Och därav drager man den slutsatsen, att de under perioden uppnådda priserna å brödsäd ej torde mer än nått och jämt täckt jordbrukets genomsnittliga produktionskostnader vid brödsädsodlingen.

Detta om detta.

Vidare talade herr Röing om de stora premier, som kvarnarna skulle erhålla vid en eventuellt mycket hög tull. Jag ber då att få fästa hans uppmärksamhet på, att det är på det sättet, att i den mån som tullskyddet på spannmål blir högt, så blir naturligtvis också det tullskydd som uppkommer för de 70 % mjöl som erhållas vid utmalningen av mjölet högt och högre än vid en lägre tull. Kvarnen behöver ju delvis mer skydd, när det är högre tull. Det är det ena. Men dessutom vill jag framhålla för herr Röing, vad de sakkunniga uttalat i sitt betänkande om den statliga spannmålsregleringens avveckling, vilket ju bl. a. är undertecknat av herrar Gunnar Andersson och von Sneidern. De uttala sig om, vilka svårigheter det möter att komma till ett annat förhållande mellan spannmåls- och mjöltullen än 100:175. Och så sluta de: »De sakkunniga föreslå därför, att tilläggssatserna på mjöl eller gryn av vete, råg och korn beräknas med belopp, som med 75 % överstiga den samtidigt gällande tilläggssatsen å motsvarande spannmålsslag.» Herrarna torde erinra sig, att dessa sakkunniga läto tullarna gå obegränsat uppåt, d. v. s. där var det icke fråga om denna begränsning till 3,70 kronor.

Slutligen ber jag att med anledning av ett yttrande, som nyss fälldes av herr Pehrsson i Bramstorp, få påpeka, att det yrkande, som jag tidigare gjort här och till vilket flera av mina partivänner yrkat bifall, innebär bifall till en motion, som vi själva avgivit den 8 augusti, innan någon annan motion var framkommen. Det torde således icke kunna sägas, att det ligger någon partitaktisk beräkning bakom. Vad vi göra är, att vi yrka bifall till vår motion, därför att den helt enkelt överensstämmer med vår övertygelse.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till det av herr Olsson i Kullenbergstorp under överläggningen fram-

Andra kammarens protokoll vid urtima riksdagen 1919. Nr 3. 6

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Anj. glidande
tullsätser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

ställda yrkandet, 3:o) bifall till den av herr Magnusson i Tumhult m. fl. i ämnet väckta motionen samt 4:o) avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid av herr Lindman, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 4:o) avgivna hava flertalets röster för sig. Men även härom begärde herr Lindman votering, i anledning varav och sedan till kontraposition i voteringen om kontraposition antagits den under 3:o) avgivna propositionen, först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående första särskilda utskottets utlåtande nr 2 antager yrkandet om avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till den av herr Magnusson i Tumhult m. fl. i ämnet väckta motionen.

Omröstningen enligt denna voteringsproposition utvisade 102 ja mot 86 nej, vadan propositionen för huvudvoteringen erhöi följande av kammaren nu godkända lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller första särskilda utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Huvudvoteringen utföll med 152 ja mot 28 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag med inbjudning till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess beslut, att tredje särskilda utskottet skulle behandla jämväl Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 15, angående rätt för Göteborgs lyceum för flickor att komma i åtnjutande av statsbidrag, oktadt visst villkor för erhållande av dylikt bidrag ej uppfyllts; och

nr 16, anöfående förstärkning av de uti staten för akademien för de fria konsterna uppförda anslagsposterna till belysning, undervisningsmateriell m. m. för år 1919;

ävensom de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller andra i oskiljaktigt samband därmed stående frågor;

och blev berörda inbjudning antagen av andra kammaren.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Anderson</i> i Råstock	under 10 dagar fr. o. m. d. 22 aug.,	
» <i>Sjölander</i>	» 14 » » » 24 »	
» <i>Jönsson</i> i Fridhill	» 14 » » » 24 »	
» <i>Räf</i>	» 8 » » » 21 »	
» <i>Lithander</i>	» 14 » » » 21 »	
» <i>Carlström</i>	» 8 » » » 21 »	
» <i>Vennerström</i>	» 5 » » » 21 »	
» <i>Swartling</i>	» 8 » » » 21 »	
» <i>Björck</i> i Jönköping	» 5 » » » 21 »	
» <i>Andersson</i> i Fiskebäckskil	» 8 » » » 21 »	
» <i>Ljungberg</i>	» 8 » » » 21 »	
» <i>Magnusson</i> i Kalmar	» 8 » » » 25 »	och
» <i>Bärg</i>	» 6 » » » 21 »	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5,27 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Torsdagen den 21 augusti.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 15 innevarande augusti.

§ 2.

Föredrogos var för sig och hänvisades till tredje särskilda utskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

nr 15, angående rätt för Göteborgs lyceum för flickor att komma i åtnjutande av statsbidrag oaktat visst villkor för erhållande av dylikt bidrag ej uppfyllts; och

nr 16, angående förstärkning av de uti staten för akademien för de fria konsterna uppförda anslagsposterna till belysning, undervisningsmateriell m. m. för år 1919.

§ 3.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Bengtsson* i Norup:

nr 22, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående sjuksköterskors och sjuksköterskeelevers arbetstid; och

nr 23, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående arbetstiden för personal inom hotell-, restaurang-, kafé- och därmed jämförlig rörelse;

herr *Ander*, nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 4, med förslag till lag om arbetstidens begränsning; samt

herr *Magnusson* i Skövde, nr 25, i anledning av sistnämnda proposition.

Dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 4.

Anmälades och godkändes första särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående införselmonopol å viss spannmål m. m.; och
nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående glidande tullsatser för vissa slag av spannmål m. m.

§ 5.

Till bordläggning anmälades tredje särskilda utskottets utlåtande, nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående befrielse för värnpliktiga av 1918 års klass från fullgörande av viss värnpliktstjänstgöring i fredstid m. m., dels ock en i ämnet väckt motion.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Gustafsson* i Örebro under 14 dagar fr. o. m. den 22 aug.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,12 e. m.

In fidem
Per Cronvall.
